PASSIO DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI SECUNDUM MATTHAEUM IN...

Ioannes : Chrysostomus santo (santo)

Paſſio Domini

NOSTRI IESV CHRI-
STI SECVNDVM MATTHAEVM
in decem Homilias diuiſa, per D.
Ioannem Chryſoſtomum.

ESAIAE LIII.

Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attri-
tus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis
noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus.

PARISIIS
Apud Carolam Guillard, in via ad
diuum Iacobum, ſub Sole aureo.
1543

Homilia lxxx.

EX CAP. MATTHAEI XXVI.

SCITIS *quia post biduum pascha fiet, & filius hominis tradetur ut crucifigatur.* Rursus quando de regno, de retributione futura, de æternis cruciatibus disseruit, opportunæ passionis meminit: ac si diceret, Quid formidatis propter has temporales afflictiones, cum æterna bona vobis præparata sint? Tu autē perpende, quo pacto quod eos maximè contristabat, nouo quodam obduxit artificio, tam in superioribus vniuersis, quàm in hoc loco: non enim dixit, quia post duos dies tradet, sed quia post duos dies pascha fit. & tunc adiecit, Et filius hominis tradetur: vt ostendat mysterium hoc esse maximum, diem festum atq; solennitatem, quæ ad salutem orbis celebratur. Et quoniam ad consolationem eorum sufficiebat, omnia ipsum præscire quæ passurus erat, idcirco modò nihil de resurrectione subiunxit, ad hæc quia superfluum fuit, cū tot tantaq; de ipsa disputauerit, in mentionem eius rursus incidere. Præterea vt diximus, quia per pascha, prisca illa quæ in Aegypto facta fuerant beneficia, in memoriam eorum reduxit, propterea ostēdit passionem suam à mille afflictionibus homines liberaturam. Exod. 12. *Tunc congregati sunt principes sacerdotum, & scribæ, & seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicitur Caiphas, & consilium fecerunt, ut* IESVM *dolo tenerent & interficerent. Dicebāt autem, non in die festo, ne forte tumultus fiat in populo.* Vidisti maximam Iudaicarum rerum perturbationem atque corruptionem. Iniquissima penitus aggressuri negocia ad summū pontificem veniunt, vt inde licētiam ac potestatem accipiant, vnde à talibus prohiberi oportebat. Quot autem erant principes sacerdotum? Lex quidem vnicum esse voluit, sed multi tunc erant: vnde liquet, quia res iudaica dissolui iam incipiebat. Moses enim, vt dixi,

vnum iussit esse,quo mortuo,alterum creari voluit,vita cu ius exilium eorum terminabat, qui homicidium nolentes commiserunt. Quomodo igitur tunc multi erant? án ne
Luc.1. postea facti sunt?& hęc de Zacharia verba Lucas faciens, significauit,dicés,ex vicissitudine ipsum Abiæ fuisse. Prin cipes igitur sacerdotum hic eos dicit,qui de principibus sa cerdotum fuerunt. Quod autem cõsilium ceperunt? Vt occultius eum caperent atque interficerent: vtrunque occultius facere volebant: populum enim valde formidabãt, ac ideo præterire diem festum volebant,dicentes: *Non in die festo.* Nam diabolus ne manifestè passio extaret,ad aliud tempus reiicere ipsam studebat. *ne tumultus fiat in populo.* Considera valde ipsos timere,non deum, neque ne maius scelus esset in ipsa paschæ celebratione tam tetrum facinus facere,sed homines & tumultũ:ira tamẽ inflammati, posteaquam proditorem inuenerunt,commutati expectare nõ potuerunt,sed in ipsa solennitate ipsum occiderunt: quasi enim cæci cupiditate furoréque irritati,quamprimùm sibi facultas data est peregerunt. Et quanuis ipse nequitia illorum dispẽsando in melius vtebatur,non tamen hac de cau sa impuniti euadent,cùm mille cruciatus ex volũtatis prauitate mereantur , qui eo tempore quo noxij etiam soluebantur,innocentem interficere voluerunt,à quo innumera,& immensa beneficia susceperunt,qui propter illos,gẽtes interea negligere videbatur. Sed ô misericordiam atq; benignitatẽ Christi,qui ad tã nequã homines, tamq; proteruos,apostolos etiam suos post resurrectionem suam misit,ad manifesta pericula,mortémque certissimam. Talia ergo habentes exempla,non dico moriamur pro inimicis, licet hoc quoque haud recusandum esset, verùm qnoniam infirmiores sumus,illud interea dico non inuideamus amicis,non insectemur liuore benefactores,nõ dico interim, vt malè nobis facientibus beneficia conferamus, quanuis etiam hoc desidero: sed quoniã tardiores ad perfectiorem virtutem estis,saltem vlciscendi animũ deponite. an fortè putatis scenam esse quandam hæc nostra,& histrionum simulationis plena? Cur contra veritatem pugnatis? non temerè scripta sunt omnia quæ fecit, quæ certè poterant eos reuocare: verùm vt tu Christi bonitatem imiteris, vt mise-

ricordiam

ricordiam eius sequaris. Nam illos vel supinos in terram proiecit,& auriculam seruo restituit,&humiliter eos allocutus est,& mirabilia pendēs in cruce signa ędidit,radios solis auertens,lapides findens,mortuos ad vitam reuocās, vxorē iudicis somniis territans,& in ipso iudicio inauditā humilitatem ostēdens, quæ nō minus quā signa potuisset eos attrahere,multa etiam prædicens, & in ipso patibulo crucis exclamās: Dimitte ipsis pater hoc peccatum.Sed se- Luc.23. pultus quę nō fecit ad salutē ipsorū?sed post resurrectionē non statim Iudæos vocauit?non peccatorū dedit remissionem,milléque alia bona contulit? Quid enim mirabilius, quàm eos à quibus crucifixus atque occisus est in adoptionem filiorū dei suscipere? Quid hac pia cura, simul ac prouidentia maius inueniri vnquàm poterit? hæc nos audientes,velamine faciem operiamus, cum tam procul nos distare ab eo videamus,quem imitari iubemur. Perpendamus quanto discrimine ab ipso differamus, vt nos condēnantes,rectius pœnitētiam agere possimus,nec eos offendamus,pro quibus animam Christus tradidit suam. Nos verò nec reconciliari volumus illis, quos vt recōciliet,nec acerrimum quidem atque infame genus mortis recusauit. An forsan expensam etiā hoc quandam,& pecuniæ proiectionem putatis quod de eleemosyna dicere soliti estis? Cogita quàm obnoxius sis,& non solum nō retardaberis? verumetiam rursum ad eos qui offenderūt venies,omnemq; læsionē sibi dimittes,vt indulgentiæ tibi causa id fiat,vtq; tuorum malorum solamen inuenias. Gentiles sępenumero nihil magni hac ex re expectantes,facilitate animi hostibus atque inimicis pepercerūt: & tu qui ad tantā spem hic profect⁹ es,retardaris,atq; torpescis. Et quod tēpore ipso duce conficient,id tu propter legē non prius conficies,sed expectabis,vt sine præmio ac laude tua perturbatio hęc animi extinguatur,quam tu cum magno præmio deponere potes: pręsertim cū certiores simus,si tēporis beneficio indignatio animi ceciderit,non paruos nobis imminere cruciatus:quia quod in nobis tempus efficit, id mādata dei facere nequierunt. Si autem inflammari te dices,cum in mētem tibi contumeliarum veniat,repete potius,si quid boni tibi ab iniuriato collatū est, & quot tu afflictiões aliis intulisti,

tulisti. Detraxit tibi, & oblocutus de te est, expende si quid simile aliis tu vnquam fecisti. Quomodo igitur veniam impetrabis, quam aliis concedere non pateris? At nihil tale, inquies, vnquam dixi. Sed audisti libenter alios talia dicẽtes, quod absque culpa esse non potest. Vis discere quãm magnum bonum sit iniuriarum obliuio, & quomodo summopere ea deus placatur? eos qui lætantur, quoniã iustè ab eo quidam puniti sunt, nõ patitur omnino impunè id facere. Nam & si iustè illi vexati sunt, sed gaudere te hac de causa non oportet. Vnde propheta multa criminatus, hoc tandẽ
Amos. 6. subiunxit, dicens: Non passi sunt aliquid in contritione Ioseph, & rursus: Non exiuit ex domicilio suo ad plangendã vnam domum coniunctã ei. Ita quãuis Ioseph, & tribus ex eo, & vicini eius ex dei sententia punirentur, sed tamen etiam istis condolere nos vult. Nam si nos qui nequam sumus, quando in seruum nostrũ animaduertimus, cõseruorumque aliquem ridentem cõspeximus, adeò irritamur, vt ad ridentem iram deriuemus: quãto magis deus suppliciis aliorum lętantes torquebit? Quod si lętandum non est, sed condolendum his qui à deo puniuntur: multò magis his cõdolendum qui nos offenderunt: eius nanque charitatis id signũ est, quam deus cæteris omnibus anteponit. Nam sicut illi flores colorũ preciosissimi sunt, quibus trabea imperatoris tingitur: sic illę virtutes magni precii sunt, quibus charitas cõtinetur. Nihil porrò charitatẽ ita cõtinet atque cõseruat, vt cõmissorum aduersus te peccatorũ obliuio. An forsan de altera parte nihil deus curauit, an lædentẽ ad læsum nõ misit? Immo ab altari ad illum misit, & post reconciliationem ad mẽsam quoque vocauit. Sed noli tu hac de causa illũ expectare: omnia enim sic perdidisti, propterea enim ineffabilis tibi merces reposita est, vt illũ præuenias. Nam si rogatus reconciliaberis, non mandato dei, sed studio illius reconciliatus, brauia illi reliquisti. Quid tu ais, non veteris hominẽ inimicum habere? Nõne sufficit nobis diabolus, sed eiusdem etiam generis inimicos attrahimus? O vtinam nec ille bellum nobis indixisset, vtinam diabolum se non fecisset. Nescimus insani, nescimus quãta in reconciliatione voluptas sit, quam in ipsis inimicitiis intelligere non possumus. Verum quanto suauius amare iniuriãtem,

tem quàm odisse, post depositas inimicitias optimè percipies. Cur igitur furore agitatos imitamur, alter alterū dentibus lacerantes, & in propriam carnem insanientes? Audi Eccle. 8.
quāta cura etiam legis tempore de hoc habebatur: viæ inquit recordantium mala in mortem, homo homini conseruat iram, & à deo quærit sanari. Atqui oculum pro oculo, Exod. 21.
& dentem pro dente concessit, quomodo igitur increpat, atq; criminatur? Quia illa nō vt alter alteri faciamus permisit, sed vt formidine pœnæ à similibus abstineamus. Prętere repentinę istę irę sunt, iniuriarum verò memoria animi est perniciem diutius cogitantis. Sed malè me vexauit, inquies. Nunquam ille tantum tibi facere potuit, quantum tuipse tibi læsionis memoriam retinendo. Præterea nō est possibile virum fortem mali aliquid pati. Fingamus enim quempiam liberos & vxorem habentem philosophari, qui etiam detrimēti occasiones habeat multas, magnos sibi pecuniarum aceruos, amicos quāplures, principatum nō paruum, honores denique ingentes: veruntamen Philosophię summopere inhæreat: huic homini fortunę vulnera cogitatione afferamus. Nequam igitur aliquis damno ei non minimo sit, quid igitur ad eum, qui nihili pecunias ducit? Liberos eius interimat alius, quid ad eū qui de resurrectione quotidie philosophatur? Vxorem occidit quispiā, quid hoc ad eum, qui doctus est nō lugere dormientes? Vituperationem alius ei afferat, quid ad eum qui florem fœni præsentia cūcta existimat? Si vis & corpus eius cædatur, & in carcerem quoque trahatur, quid ad eum qui semel sibi omnino persuasit, quanuis exterior homo corrumpatur, interiorem tamen renouari: &, quia tribulatio patientiam efficit? Sic ego hunc hominem nihil mali passurū ostendere pollicitus sum, oratio verò progrediens, probiorem, atque perfectiorem fieri tentationibus demonstrauit. Nolite igitur in alios vestro detrimento incitari, acumen animi infirmius facientes. Non enim ex prauitate proximi magis, quàm vestra hæc concitatio malignitate prorumpit. Quapropter si quis contumelietur, lachrymamus confestim atque contrahimur. Siquis nostras rapiat, eodem pacto mouemur, infantium vicem supplentes, quos qui liberiores ex æqualibus sunt, parua, aut nulla plerunque

1. Cor. 4.
Rom. 5.

de causa ad dolorem impellunt, quos tamen si moueri atq; dolere viderint, non desinunt mordentes: sin verò ridētes atque paruipendentes, confestim eos omittunt. Sed nos etiam istis sumus amentiores, his de rebus plangentes, de quibus magnopere ridendum est. Quas ob res vehementer vos hortor, vt his puerilibus contemptis moribus, ad cęlos aspiremus. Viros enim, & viros perfectos Christus nos es-
1.cor.14. se desiderat, sicuti Paulus quoq; iubet, dicens: Nō sitis pueri mēte, sed malitia paruuli estote. Infantes igitur secundum nequitiam simus, & malignitate omissa virtutem amplectamur, vt ad æterna perueniamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

HOMILIA LXXXI. EX CAP. XXVI.

Cum autem esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier, alabastrū vnguēti habens preciosi, & effudit super caput eius recumbentis.

Hęc mulier vna & eadē apud omnes Euāgelistas esse videtur: meo autē iudicio eadem est apud tres, alia verò quędā
Ioan.12. & mirabilis Lazari soror apud Ioannē. Non autem absque causa lepræ Simonis mentionem facit Euangelista, sed vt aperiat, quare confidēs accessit mulier. Nam quoniam immūda quædam res, & abominabilis ęgritudo lepra esse videbatur: vidit autem curatum Simonē à Iesu (nō enim aliter hospitatus apud leprosum fuisset) vehemēter sperauit, animæ quoq; suæ sordes facile posse ab eo detergi. Ciuitatis autem Bethanię nomen nō ociose addidit, sed vt discas sponte ad passionem accedere. Nā qui prius à Iudæis sibi cauebat, quādo maximè inuidia exarserunt, tunc propius ad eos venit, vt circiter duo milia passuū à Hierosolymis abesset. Qua ex re manifestè patet dispēsatiōis quoq; priores fuisse recessus. Cū igitur, vt diximus, apud Simonē mu-
Luc.8. lier ipsum vidisset, fiducia inde capta, ingressa est. Nā si illa quæ sanguinis fluxū patiebat, quanuis talis flagitii sibi conscia non esset, tamen quoniam naturę quodam defectu immūda videbatur, timēs ac tremens accessit: multòmagis timendum isti erat, quæ cōscientię pondere premebatur. Quocirca post multas mulieres, post Samaritanam, post Cananæam, post eam quæ fluxum sanguinis patiebatur,

alias

alias quoque complures, Iesum adire ausa, quia turpis vitę conscia, factum est, vt nec publicè, sed in domo atque priuatī accesserit. Cumque cęterę omnes curationis corporeę gratia adissent, sola hæc ad honorem ei conferendum, & animæ incolumitatem acquirendam accessit: nulla enim corporis ęgrotatione laborabat, vnde meritò de animo atque affectione ipsius erga Iesum quispiā admirabitur: prę sertim tamen cum non vt homini nudo afferret honorem, sed vt maiori cuidam, supráque hominem. Quippe cū capillis abstergeret pedes eius, honorabilius in toto corpore membrum, caput dico suum pedibus Christi subiiciebat.

Videntes autem discipuli eius, inquit, moleste tulerunt, dicentes: Ad quid perditio hæc? potuit enī unguentū hoc uenūdari multo, & dari pauperibus. Sciens autem Iesus, dixit: Cur molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me: pauperes enim semper habebitis uobiscum, me autem non semper habebitis. Cum enim hæc immiserit unguentum hoc in corpore meo, ad sepeliendum me fecit. Amen dico uobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod fecit in memoriam eius. Vnde discipulis hæc cogitatio suborta est? Audierūt sanè dicentem magistrum: Misericordiam volo & non sacrificium, Iudæosq; increpantem, quia grauiora, iudicium scilicet, misericordiam & fidem negligebant. Multa enim alia de eleemosyna in mōte ab ipso disputata meminerūt, ex quibus omnibus inferebant quoniam si holocausta, & priscum cultum non suscipit, multo minus huius vnguēti effusionem gratam habebit. Sic igitur illi cogitabant, ipse verò mentem eius apertissimè videns, & quanta religione, quantóque studio erat succensa, non solum hoc, verumetiā valde condescendens in caput suum effundi vnguentum permisit. Nam si hominē assumere, & vtero mulieris portari, & educari lacte non recusauit: cur miraris, si hoc quoque non depulit? Et certè quemadmodum pater eius nidorem & fumum, sic & ipse meretricem suscepit, mentem & animum eius considerans. Etenim Iacob statuā Deo inūxit, & sacrificiis oleum offerebatur, & sacerdotes vnguento vngebantur. Discipuli autem qui mentem eius perspicere non poterant, importunè criminabantur, & accusantes munificentiam mulieris ostendunt. Nam quum dixissent,

Osee. 6.
Gene. 28
Lu. 2 & 8

ſent, vendi trecentis denariis vnguentum illud potuiſſe, quantum ipſa edidiſſet aperuerũt,& ſic magnanimitatem eius manifeſtarunt. Ieſus autem increpat,dicens: *Cur moleſti eſtis huic mulieri?* E t rationem vnam affert, qua rurſus in paſſiõis ſuæ memoriam eos inducit. Ad ſepulturã enim meã hoc fecit,ait alterã: *Pauperes enim uobiſcum ſemper habetis,me autẽ nõ ſemp habebitis. Et ubicũq; prædicabitur hoc Euãgeliũ,factũ & iſtius dicetur.* Perpẽdis quomodo exitũ ad gẽtes prędicit,hinc etiã mortis ſuæ ſolamẽ diſcipulis afferẽs. Siquidem tanta poſt crucem virtus eius futura eſt, vt vbique terrarum prędicationis ſplendor refundatur. Quis igitur poterit aduerſus veritatem hanc tam latè longéque patentem quicquam opponere? factum enim iam videmus, quod prædixerat,& quocunque terrarum ibis,hanc mulierem prædicari audies. Et certè nec inſignis quædã, & nobilis fuit perſona,nec multitudine teſtiũ res celebrata eſt, nec in theatro, ſed in domo, & in domo leproſi confecta, vbi diſcipuli ſolummodo aderant. Quis igitur tam abiectę mulieris factum ita exclamauit,vt per totum ſic orbem, & ab omnibus audiretur? Virtus profectò eius qui hæc prędixerat. Et quidem regum,ac imperatorum res geſtæ, quorũ nonnulla remanent monumenta omnino tacent: & de pleriſque eorum qui vrbes condiderũt,mœnia erexerunt,bella geſſerunt,trophæa ſtatuerunt, multaſque gentes ſubiugarunt,quanuis & ſtatuas ſibi fecerint,& leges ſanxerint, nulla tamen ſit mentio,multiſque ipſorũ nec nomine quidem extãt. Quod autem meretrix mulier in domo cuiuſdã leproſi decẽ viris præſentibus oleum effudit, id per vniuerſum orbem tanto tempore tranſacto decantatur, ſed Indi, Scythæ,Traces,Sauromatæ,quique Mauritaniam,quique Orchadas inſulas habitant,quod in domicilio pauperis à flagitioſa fuerat factũ muliere,magna prædicant voce. O ineffabilem miſericordiam domini, qui à meretrice mulie re pedes ſuos oſculari patitur,& oleo precioſo perungi,& pilis capitis eius abſtergi: nec patitur ſolùm, verumetiam increpat criminantes. Non enim debebat pro tãto mulier ſtudio reprehendi. Tu autem illud conſidera, quomodo iam ſublimes animo,& ad eleemoſynã proniores erant diſcipuli. Sed quam nam ob rem non ilico dixit, quia opus bonũ

bonum fecit:sed antepofuit, Quid molefti eftis huic mulieri? Vt erudiret eos, nō ftatim ab incunabulis ab imbecilioribus fublimiora effe petenda. Quapropter nō rē ipfam folūmodo nudā, fed perfonā mulieris coniunctā expofuit: quā certè fi legē fanciret, nō appofuiffet. Ideo ergo perfonā cum re fimul accepit, vt difcas tu gratia mulieris hęc dicta effe, ne germinantē fidem eius decuterent, fed irrigarēt magis, ac ad maiora protraherēt: vnde nos docet, quādo bonum quicquam fieri videmus, etiā fi exactiffimè nō fiat, fufcipiendum tamen nobis effe, & fauore noftro ad vlteriora prouehendū. Non eft enim exquifitiffima ratio ftatim in principio rerum quærenda: hoc Chriftum ita velle, inde patet, quia quum nō haberet vbi caput declinaret, loculos tamen circunferre iuffit. Præterea nō erat tēpus tūc factum mulieris corripiendi, fed commendandi dūtaxat, atque approbandi. Er quēadmodū, fi quis ipfum anteq̄ mulier hoc feciffet interrogaffet, non admififfet: fic poftquā fecit, illud vnū folummodo refpicit, ne increpatione difcipulorū ancipiti animo turbetur, fed hortatu fuo maiore animo fufcepto recedat. Non erat enim amplius increpatio poft effufionē olei opportuna. Ita & tu fi præparaffe quofdā vafa videris facra, aut ornatum quendā alium circa parietes ecclefiarum, & pauimenta confeciffe, noli reprehendere aut venundari iubere quod factū eft, ne animū eius qui fecit perturbes: Sin verò antequā fecerit, te cōfuluerit, pauperibus offerre iubeto. Verū quoniā ad fepulturā fuā id ipfam feciffe dixit, ne cōfundatur mulier, fepulchrū & mortē audiens, vide quēadmodū rurfus ipfam corroborat. In vniuerfo, inquit, orbe quod ifta fecit dicetur: quod & difcipulis folamē affert, & illi folamē fimul & laudē. Vniuerfi enī factū ab ea decātabūt, inquit, & modò paffionē meā ꝑdixit, q̄ ad fepeliēdos homines pertinēt adducēs. Nemo igitur ipfam increpet, quū ego adeo ꝓcul abfim, vt ipfam quafi male fecerit reprehēdā, vt nec latere q̄dē id patiar, fed vbiq; terrarū, quoniā mēte pia, & feruēti fide factū eft, ꝑdicari faciā. Quā aūt ob rē nihil fpiritale, fed ꝑpetuā mulieri memoriā pollicet? Hac laude de fpiritalibꝰ etiā cōfidere ipfā effecit, Si enī bonū opata eft opꝰ, ꝓculdubio digna opꝰ mercede nō fraudabit. *Tūc profectꝰ unꝰ ex duodecim, q dicebatur*

batur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum dixit: Quid uultis mihi dare, & uobis tradam eum? Tunc istud ad quod nam tẽpus referendum est? Non ad aliud certe. Nec quando audiuit, quia prædicabitur vndique hoc Euangeliũ: sed quãdo etiam mulieres, atque infantes tanto Christum persequebantur honore, tunc ipse diabolicum facinus meditabatur, & peragebat. Cognominant autem eum, quia erat etiam alius Iudas, nec verentur dicere ex numero ipsorum duodecim ipsum fuisse: sic etiam nihil eorum occultãt, quæ opprobriosa sibi esse videbantur. Et certè potuerunt simpliciter dicere ex discipulis illum fuisse. fuerũt enim & alij præter duodecim: nunc autẽ ex duodecim addunt, ac si dicerent, ex primo eorum choro quos quasi optimos elegit, qui cum Petro atque Ioanne vnius ordinis erant. Vnica quippe cura illis solummodo fuit, non tenebris obducendi quæ facta sunt, sed veritatis exponendæ: quocirca multa de signis prætereunt, & nihil eorũ quæ ignominiosa videntur occultãt, sed siue verbum sit, siue res quæpiam, opprobriosè dictum aut factum liberè id prædicant: nec cæteri tantum, sed ipse quoque grandiloquus Ioannes diligenter obseruat. Exquisitissimè nanque omnium contumelias & opprobria in Christum facta cõscripsit. Vide autem Iudæ malignitatem, qui sponte ad prodẽdum abiit, qui argento id facit, & argẽto minimo. Lucas verò ait, cum magistratibus ipsum pepigisse. Nã propter

Lucæ.22. Iudæorum seditiones quosdam præfecerunt Romani, qui eos in ordinem redigerent. Iam enim principatus eorum secundũ prophetiam translatus erat. Ad magistratus igitur ꝓfectus dixit: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam ipsum? *Isti autem statuerunt ei triginta argenteos. Extunc quærebat opportunitatem, ut ipsum traderet.* Nam quoniam multitudinem timebat, tempus quærebat, quo solum posset circũuenire. O singularẽ amentiam, qua penitus habendi cupiditate fuit excæcatus. Nam qui sæpius vidit ipsum per medios inimicos transisse, qui diuinę omnipotentiæ ipsius multa documenta re ipsa percepit, retineri ipsum posse putauit, præsertim quum tot sibi tã terrẽtia, q̃ mulcentia verba ab eo dicerentur, vt sceleratam hãc cogitationẽ ab ipso abiicere omnino debuerit. Nã quanuis

nec

nec etiam in ipsa cœna curam eius prætermisit, sed vsq; ad vltimā penè horā, qua fuit traditus, de hac re ille ęnigmaticè loquebatur: nihil tamen ille lucrare potuit, nec propterea domin⁹ quæ sua sūt facere cessauit. Hoc igitur probè tenentes, cuncta libenter ad reuocandos peccatores, & desides faciamus, admonentes, docentes, exhortantes, rogantes, consolantésque non cessemus, etiā si nihil prodesse videamur. Nam & Christus quanquam inemendabilē Iudæ in misericordia duritiem non ignorabat, non tamē cessauit quę sunt sua facere, admonēdo, minitādo, & quasi miserum lachrymando, nec apertè vnquam & liquidò, sed vt occultius, ita illi expressius. In ipso vero proditiōis momento, & osculari se ab eo dignatus est: sed nihil hinc ille consequutus est, tantus certè, támque incredibilis auaritiæ furor est: hæc enim illum & proditorē nequissimū, & sacrilegum nefandissimū fecit. Audiatis hæc attentius omnes auari, qui grauissimo Iudæ morbo laboratis: audiatis inquā, & teterrimā hanc ægritudinem fugiatis: nanque si qui vnà cum Christo viuebat, si qui doctrinam Christi audiuit, si qui signa fecit, in profundissimum malorum barathrum ex hac ægritudine præcipitatus est: multò faciliùs vos, qui nec scripturas audistis, & secularibus rebus affixi estis, hic morbus aggredietur, nisi iugiter atq; perpetuo vigiletis. Quotidie ille cū eo erat, qui nō habebat, vbi caput reclinaret: & quotidie & verbis & operibus instituebatur, vt non argentum, non aurum, non duas tunicas habere vellet, & tamen deprimere se non potuit. Quomodo igitur tu speras absq; magna cura & diligenti studio contagionem huius morbi effugere? Terribilis certè, terribilis hæc belua est, si tamen volueris facilimè ipsam superabis: nō habet enim à natura originē hæc cupiditas. Nam quæ à natura sunt, vniuersis hominibus cōmunia sunt: hęc autem cū omnibus non insit, ex desidia solum originē trahit: inde nascitur, inde augetur, inde conseruatur: quū aliquos in seruitutem suam attraxerit, confestim illis præter naturam viuere persuadet. Nam quum amicos, fratres, cognatos, vniuersos simpliciter qui eiusdē generis sunt, & ad hæc omnia se quoque ipsos ignorant, pręter naturam certè viuunt: vnde patet præter naturā esse malignitatē, & pe-

stiferum

ſtiſerum auaritiæ morbum:in quẽ & Iudas quum incidiſ-
ſet,proditor factus eſt:quem Chriſtus vocauit,nõ coëgit.
Sanè dei vocatio nec mentem eorum, qui virtutem volũt
contemnere,vllo modo violentat,ſed hortatur quidẽ, ac
cõſulit,& omnibus modis bonos eſſe perſuadet: ſi verò a-
liqui reluctentur,nullo modo coërcet. Quod ſi vis diſcere
vnde huiuſmodi factus eſt,Argẽti cupiditate ipſum depe-
riſſe inuenies. Sed quomodo inquies hac paſſiõe vict⁹ eſt?
Ex deſidia certè,atque incuria. Vnde mutationes huiuſce-
modi ſic fieri ſolent:quemadmodum ſtudio,ac diligentia
illorum contrariæ. Multi enim ex rapacitate,ad lenitatem
omnino mutati ſunt:multi petulantes modeſtiam ample-
xi ſunt,multi auari pri⁹ & odioſi alienorũ inuaſores, poſt
4. Re. 5. ea etiam ſua proiecerunt. Contrarium rurſus à deſidia ſo-
let accidere, Etenim Gihezi vnà cum viro ſancto viuebat,
& nequam hoc morbo affectus eſt. Peſſima nempe omniũ
hæc paſſio eſt,hinc ſepulchrorum violatores,hinc homici
dæ,hinc bella & pugnæ,hinc alia quamplura mala oriun
Auar⁹ ad omnia inutilis. tur. Vbique certè auarus inutilis eſt,nec ad imperandum
exercitui,nec vt præſit populo commodus. Cur dico in re
bus publicis,quũ in priuatis etiam inutilis ſit? Si vxor du-
cenda eſt,non probam,ſed impudentiſſimam omniũ pro
pecunia eliget. Si domus emenda, non eã quæ homini li-
bero conueniat emet,ſed quæ multi poſſet locari. Si ſerui
& quicquid aliud comparandum eſt, viliſſimũ ſemper in-
quiret. Quid minora percurro? ſi regnum orbis inuaſerit,
cæteris omnibus miſerior tamen eſt,atq; pauperior,terra-
rũ peſtis,vrbiũ pernicies,ſingulorum calamitas:non enim
quæ cæterorum ſunt, quaſi ſua tutatur, ſed veluti vnus ex
multis omnia rapit, pauciora putans cæteris omnibus ha-
bere. Nam quũ cupiditati eorũ quæ nondũ poſſedit,ea quę
habet cõfert,nihil prorſus habere opinatur,propterea qui
Eccle. 10. dã ait,nihil eſſe auaro iniquius. Qui auarus eſt,etiã ſeipſũ
pdit, auarus cõmunis omniũ hominũ hoſtis,auarus nõ pa
rũ dolet, quia terra ꝓ ſpicis aurũ nõ producit,quia fontes
non manant auro,quia mõtes loco lapidũ aurũ nõ habeãt.
Auarus fertilitatẽ tẽporũ moleſtè fert, & cõmuni fœlicita
te cõtrahitur,omnẽq; faſtidit cauſſam, vnde argẽtũ colli-
gere nõ poteſt:è regione verò cũcta ſuffert,vnde duos ſo-
lummo-

quomodo capere obolos possit, omnes homines tā pauperes, q̄ diuites odio ꝓsequitur. pauperes, nequid ab eo petāt: diuites, quia quæ illorū sunt, nō possidet: vniuersos enim simpliciter quæ sua esse deberēt, occupare putat, ac ideo quasi ab omnibus læsus omnib⁹ infensus est. Hic quid plenū sit nescit, saturitatē ignorat, omniū deniq; ita miserrim⁹ est, queādmodū expers auaritiæ, & opposite virtuti dedit⁹ omniū est beatissimus. Quippe cū virtuoso, siue seruus sit, siue dn̄s, nemo malefacere possit, nec si vniuersi homines cū armis, & machinis aduersus eū insurgerēt: neq; verò & rapax, & homo qualē descripsimus, etiā si rex sit, etiā si mille purpuris exornetur, vel à quouis pati extrema potest: adeò improbitas imbecilla res est, adeò ecōtra virtus validissima. Quid igitur mœres, ꝓpter pauperiē? qd ploras quū festū diē habeas? Quid lamētaris quū solēnia ducas? Solēnis quippe dies & fest⁹ prudēti pauperies est. Quid plāgis? ò puer? pueri enim certè huiusmodi homines sūt. Vapulasti ab aliquo, qd hoc? fortiorē te reddit. Quispiā pecuniā surripuit tuā, in quo nā tui oneris partē sustulit? Famā tuā læsit, ad aliā virtutis speciē resilisti. Audias exteriores sic philosophātes atq; dicētes, nihil te mali nisi fingas passū inde fuisse. Sed magna te illa domo priuauit, & hortos circūpositos eripuit: Ecce vniuersa terra ī cōspectu est tuo, ecce publica ędificia siue ad voluptatē, siue ad vsum ea requiris. Quid amœni⁹, aut pulchrius firmamēto cæli? Quousq; pauperes atq; inopes sumus? Nō potest diues esse, q animo pauper est: sicut nec pauper esse potest, q animo diues est. Nā si excellēti⁹, atq; p̄stāti⁹ corpore anima est, nō possunt q̄ corporea sunt ipsā ad se nolētē attrahere. sed illa q̄ princeps corporis est cūcta corporea, vt vult trahit, atq; trāsmutat. Nā & cor quādo laborat, totū corp⁹ patiī, & intēperies sua totū corp⁹ aggrediī: sicut ecōtra tēperies toti corpori ꝓdest: qđ si qd cęterorū lāguescat mēbrorū corde incolumi, & virtute vigēti facilè lāguor etiā illi⁹ excutiī. Et vt apertiorē totā hāc rē faciā, dic quęso qđ emolumētū ex arbore futurū est, si rami virescūt, & radix putrescat? aut qđ detrimētū arbor habebit si foliis exiccatis radix icolumis penit⁹ sit? Pariter hic igiī cogita, nullā vtilitatē esse pecunię, si anim⁹ paup̄tate deprimiī: nec paup̄tatis vllū on⁹, si anim⁹ diues existit. Sed quomodo,

modo,inquies,diues animus esse poterit, si pecunias non possidet?imò verò tūc maximè summis diuitiis pollet. Nā si, vt sæpius dictum est, id argumentum diuitis animi est quod pecuniam despiciat,ac re nulla indigeat, patet paupertatis è contrario argumentum esse,studio & cura collectioni pecuniarum incumbere. Nec vllus vnquam dubitabit,faciliùs in paupertate,quàm in rerum copia posse pecuniam despici,ac multo magis à diuitibus,quàm à pauperibus magnitudinē pecuniæ concupisci. Veluti etiā ebrius maiore siti vexatur,quàm qui modico vino vsus est. Non enim huiusmodi cupiditas est,vt maiori cumulo rerū possit extingui,sed è contra inflammari, atq; incendi soleat: & quemadmodum ignis addita materia magis effertur,sic pecuniarum cupiditas adiectione auri magis extollitur. Si ergo qui plura expetit inops est, at talis q multa possidet esse inuenitur,hic maxima paupertate deprimitur. Perpēdis diuitis animū in pauperie, & pauperis ecōtra in diuitiis esse,Sed in personis quoq; si placet, qualis sit hæc res videamus. Ponamus ergo duos diuites,quorū alter mille, alter decē habeat talēta,pecunia sua penit' à quoq priuari: vter igitur maiore vexabitur dolore? nōne patet, eum qui mille amisit?Sed profectò nō doleret. magis,nisi magis pecuniā amaret. Qui verò magis amat,magis certè concupiscit:qui porrò magis cōcupiscit:hic pauperior est. Illud enim maximè cupimus,quo maximè indigem'. Ex indigētia enim cupiditas originē trahit:vnde vbi satietas est,cupiditas esse nō potest. Quippe tūc maximè sitimus,cū potu indigeamus. Hæc à me dicta sunt,vt ostēdā,si vigilamus, neminē nobis nocere posse:vtq; pateat,non ex paupertate,sed à nobisipsis detrimentum nobis fieri. Quare vehementer omnes rogo atq; oro,vt omni studio auaritiæ morbum expellamus, vt & hic in diuitiis nulla re indigentes viuamus,& æternis bonis perfruamur,gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, Amen.

HOMILIA LXXXII. EX CAP. XXVI.

Prima autē azymorū accesserunt discipuli ad Iesum dicētes: Vbi uis parem' tibi comedere pascha? Ipse aūt dixit: Ite in ciuitatem ad quendā & dicite sibi: Magister dicit, tempus meūm prope est,apud te facio pascha cum discipulis meis.

Primam

Primam azymorũ eam diem vocat,quæ ante azyma erat. Cõsueuerũt enim à vespere semper dies numerare, & eius mentionẽ facere in vespere cuius pascha erat immolandũ. Quinta enim sabbati accesserunt,quam hic quidẽ primam azymorum,id est,ante azima vocat,tempus designãs quo accesserunt. Alius autem,Venit,inquit,dies azymorum,in qua oportebat immolari pascha. Nã, Venit istud,propè & in ianuis erat,significat,vesperã videlicet illam à qua inci piebant cõmemorans:ideo quiq; Euangelistarũ adiiciunt, quando immolabatur pascha. Accedunt igitur discipuli ad Iesum,& dicũt:vbi vis præparemus tibi comedere pascha? Hinc etiam patet nullã sibi domum,nullũ diuersoriũ fuisse,puto autẽ neq; discipulis eius. Nam profectò ipsum ad eos diuertere rogassent:sed nihil erat etiam istis,omnibus iam antea propter Christum neglectis atq; contẽptis. Cuius autem rei gratia venit ad pascha? Omnibus semper vsq; ad vltimũ passionis diem non esse aduersariũ se legi ostendit. Sed cur ad ignotum eos hominem ire iussit? Ostendere quoq; voluit,potuisse ipsum passionis tormẽta euitare. Nam qui mentẽ illius verbis solum induxit, vt ipsum cum discipulis vellet suscipere:quid fecisset crucifigẽdus,si pa- ti noluisset?pariter etiã de asina fecit. Si quis enim aliquid dixerit,inquit,dicite,quia dominus eius indiget,hic autẽ, Magister dicit,apud te cũ discipulis meis pascha facio, dicendũ præcipit. Ego verò nõ id solùm admiror, quia ignotus erat,sed illud multo magis stupeo, quia bellũ acerrimũ & inimicitias primatum hac ex re incumbere sibi videns, omnibus his neglectis libenter obtẽperauit. Ceterum quia ignotus erat,signum eis dedit,quale de Saule propheta di cens: Inuenies hominẽ ascendentẽ,& vtrem habẽtem: hic verò aquæ amphoram portantẽ. Tu autẽ perpende rursus, quomodo virtus eius apparet. Non enim solùm dixit,apud te facio pascha:sed illud proposuit, Tẽpus meũ propè est: quod fecit partim,quia volebat crebrò passionis memoriã discipulis inculcare,vt hac præmeditatione corroborati, minus turbarentur:partim vt tam suscipienti, q̃ Iudæis, q̃ cæteris omnibus ostenderet,quod semper dixit non inuitũ se ad passionem accedere. Cum discipulis autẽ meis dicit, vt & sufficiens fieret præparatio, vt nemo latebras ipsum

Luc.22. Mar.14. Ioan.11. 1.Regũ 10.

quærere suspicaretur. *Sero autem facto discũbebat cũ duodecim.* O ingentẽ impudentiã Iudæ, aderat enim etiã ille, atq; mysterijs ac mensa cõmunicauit, & inter comedentes arguitur, quãdo etiam si fera esset immanis, ad lenitatẽ cõpelli potuisset. Præterea idcirco & Euangelista significãter dixit, quia comedẽtibus ipsis de proditione Christus loquebatur, vt tum à tẽpore mysterij, tum à mensę communicatione nequitiã proditoris ostenderet. Postquam enim discipuli, sicut præcepit Iesus, fecerunt: serò facto cum duodecim, inquit, comedebat. Comedentibus autem eis, dixit: *Amen dico uobis, unus ex uobis me tradet.* Cæterũ ante cœnam eius etiam pedes lauit: vide autẽ quomodo illi valde indulget: non enĩ dixit, ille: sed, vnus ex vobis me tradet, vt rursus pœnitentiæ occasionẽ latenti meliorẽ præberet. Itaq; maluit omnes illos terrere, q̃ huic pœnitentiæ irritamenta
Ioan. 13. nõ dare. Vnus, inquit, ex vobis duodecim, qui vbiq; mecũ fuistis, quorũ pedes laui, quibus tot tantaq; pollicitus sum. Dolor intolerabilis illico sanctũ illud inuasit consortium. Et Ioãnes quidẽ ait, ex ambiguitate alios in alios aspexisse, deinde quãuis nullius rei sibi conscij essent, singuli tamen de se timentes ipsum interrogauerunt. Item notanter ait, quia magnitudine mœroris cõmoti, cœperunt singuli de se dicere: *Nunquid ego sum domine? Ipse autem respondens, dixit: Cui ego cum intinxero, panem porrigam.* Vide quomodo ipsum tandẽ reuelauit, quãdo scilicet ab hoc dolore animi liberare cæteros voluit, semimortui enim iam erãt, hoc pauore cõsternati, quo impulsi interrogabãt. Nec ista de causa solummodo illum ædidit, verumetiã vt territus ille resipisceret. Nam cũ confusẽ atq; indistinctẽ audiens nõ mouetur, vt magis eũ tangeret, velamina deiecit. Iesus autem cùm illi mœrentes interrogarẽt, Nunquid ego sum domine? Respondens, dixit: *Qui intinxit mecũ manum in paropside, hic me traditurus est. Filius quidem hominis uadit, sicut scriptum est*
Luc. 22. *de illo. Væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur: bo-*
Zach. 13. *num erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Quidam asseuerant ita illum impudentẽ fuisse, vt paruipendendo Magistrũ, cũ ipso tingeret: Mihi autẽ videtur Christi hortatu id quoq; factũm fuisse, vel vt magis sibi Iudas afficeretur, vel vt maiore detineretur pudore: etenim etiam in hoc non paruus

affectus.

affectus. Hæc autē omnia non festinè transcurrenda sunt, sed nostris mentibus infigēda: sic enim nullū vnq̃ in nobis ira locum habebit. Quis enim rem illam animo voluens, & proditorē vnà recūbentem cum saluatore, ac eū qui tradebatur, sic leniter atq; humiliter loqui, non eijciet omne furoris atq; iræ venenum? Perpēde igitur q̃ leniter ad ipsum sermonem cōuertit. Filius quidē hominis, inquit, vadit, sicut scriptum est de ipso. Quibus verbis & discipulos cōfirmauit, ne imbecillitati hāc rem attribuant, & proditorem simul voluit emendare. *Væ autem illi homini, per quem filius hominis tradetur: bonū erat illi, si natus non fuisset homo ille.* Perpende etiā atq; etiam in arguēdo ineffabilē lenitatem: non enim acriter, sed cōmiserando profert orationē, aliqualiter rursus quasi tenebris obductā. Et certè non superior solùm vecordia, sed posterior impudentia omnē indignationem merebatur: postq̃ enim ita redargutus fuit, interrogauit, dicens, *Nunquid ego sum Rabbi?* O singularē stultitiā, quærit de his, quorū sibi conscius erat. Nā & euangelista ex admiratione impudentiæ illius hæc dixit. Quid porrò ad hæc lenissimus, & mitissimus ille Iesus? *Tu dixisti.* Ita quanquam dicere potuisset, scelestè atq; sordide tam longo tēpore hoc malum parturiēs, & nunc diabolicis factis concilijs argentū ex pacto habiturus, audes redargutus, quasi nullius tibi rei conscius interrogare? Nihil tamen horū dicere voluit: sed quid? Tu dixisti. ita terminos nobis, ac regulas obliuionis fixit iniuriarū. Sed obijciet quispiā, atqui si est scriptū, Christū hæc fuisse passurū, quamobrem Iudam qui scripta perfecit criminamur? Quia nō illo certè animo, sed improbitate sola in turpissimū illud facinus fuit impulsus. Nam nisi mentem respicias, ipsum quoq; diabolum ab omni crimine liberabis. Sed non est ita, non est. Mille enim vterque meretur supplicia, etiā si orbis salutē inde consequutus est. Quippe, nō Iudæ traditio, sed sapiētia Christi, atq; potētia salutē peperit vniuersis. Christus enī improbitate aliorum ad vtilitatē nostram vsus est. Sed inquies, quid igitur si Iudas nō prodidisset? quid hoc porrò ad quæstionē? crucifigi omnino Christū oportebat, nec crucifigi poterat, nisi per homines. Quid si omnes erga ipsum boni fuissent, hæc pro salute nostra dispēsatio nō processisset? Absit hoc omnino.

Nam inæstimabilis sapientia Christus, si ita contigisset, nouit quo pacto res dispensanda fuisset. Præterea ne quis putet ministrũ dispensationis Iudã fuisse quasi miserũ deflet. Sed rursum quispiã obijciet, si bonũ erat nõ fuisse Iudã natum, quare illum produxit? Quare autẽ cæteros prauos ꝓduxit, ita quum te oporteat improbos coarguere, qui poterant improbitatẽ negligere, hoc derelicto temerariè dispẽsationes & opera dei scrutaris, quãuis nullũ necessitate cogit, vt probitatẽ sequatur. Ita inquies. Sed bonos natos esse solũ oportebat, nec gehẽna aut supplicijs opus erat, quum nullum malignitatis extaret vestigiũ: improbos nunquam
Rom. 9. natos, aut natos cõfestim decedere. Nos verò primũ illud apostolicũ dicẽdum arbitramur: Quinimò ò homo tu quis es, qui aduersus deũ respondes? Non dicet quod factum est factori suo, cur me ita formasti. Deinde si rationẽ humanã quæris, illud addi nõ dubitabimus, maiori admirationi bonos esse, quum inter improbos viuãt: tunc enim innocentia sua & mirabilis philosophia magis elucet. Tu verò omnẽ luctationis, atq; certaminis materiam ac causam funditus euertere vis. Quid ergo inquies, vt alij meliores videantur, alij puniantur? Minimè: sed propter improbitatẽ eorũ. Nõ enim quia nati sunt, nequitiã contraxerũt: sed quia desidia se corruperũt, idcirco puniũtur. Quomodo ergo supplicio digni non sunt, qui quũ tales habuerint virtutis magistros, nihil boni facere voluerunt? Et veluti probi viri vexati, summis laudibus & præmijs digni: sic ꝑfectò & praui duabus de causis, tum quia quum possent virtutẽ sequi, sicut & iusti, secuti nõ sunt: tum quia nihil exẽplo bonorum virorum lucrari studuerunt, supplicijs digni cõperiuntur. Quã autem obrem non à principio, sicut & cæteri, Iudas, *Nunquid ego sum domine?* interrogauit? Quoniam generaliter, vnus ex vobis dictũ erat, latere putauit. Quũ verò iã videret manifestè se reprehendi, de lenitate domini confisus, posse redargutionẽ euadere, dominũ interrogauit: quapropter etiam Rabbi solus in hoc loco appellauit. O cæcitatẽ mentis inauditã, quo exactus atq; depulsus es? Talis nẽpe res auaritia est, amentes, stolidos, impudentes, canes ꝑ hominibus: imò verò & canibus peiores, & dæmones à canibus facit. Quã fiebat, vt Iudas quidem diabolum etiam in-

sidiantem

ſidiantem amplecteretur, Ieſum verò benefacientẽ ei traderet, alter diabol⁹ volũtate iam factus. Tales quippe inſatiabilis pecuniarũ cupiditas hoĩes facit, vecordes, furioſos, ex pecunia penitus pẽdẽtes: qualis & Iudas fact⁹ fuit. Quomodo autẽ Matthæus & alii duo, quãprimũ de perditione pepigit, captũ à diabolo dicũt: Ioannes, Nã poſt panem ingreſſus fuit in eũ ſatanas? Nõ aliter quippe Ioãnes, Ioan. 13.
quàm cęteri dicit: Cœna enim, ait, facta, quũ diabolus iam in cor Iudæ ĩmiſerat, vt eũ tradat: poſt igit̃ bucellã ĩtroiuit in eũ ſatanas, q̃a nõ ſubitò, neq; ſub vno momento, ſed ſenſim diligẽter facto periculo hoĩem ingredit̃: qđ & hic factũ eſſe intelligimus. Senſim enĩ ad eũ accedens & pulſans, poſtquã apertũ ſibi habitaculũ eſſe cognouerat, totus ad illũ ſpirat. Quomodo autẽ ſi paſcha comedebant, aduerſus legẽ recũbentes comedebãt? Sed dicere poſſumus, quia poſtquã comederunt paſcha, ad cœnandum recubuerunt. Alius autẽ Euangeliſta dicit, quia veſpere illo nõ comedebat ſolũ dominus paſcha, verũetiam comedendo dicebat. Deſiderio deſideraui hoc paſcha mãducare vobiſcũ. Quare hoc paſcha, id eſt, hoc anno comedere paſcha deſiderauit? Quia videlicet tunc ſalutẽ orbi allaturus eſſet, tũc myſteria traditurus, & dolores mortis oppreſſurus erat, ita ſponte ad crucẽ acceſſit. Sed nihil horum efferatam illam beſtiam mitigauit, flexit, cõuertit: quare iure quaſi miſerũ illum defleuit, dicens: Vę homini illi, deinde terruit. Bonũ fuiſſet ei, ſi natus non eſſet. Sed quoniam neq; ſic emendatus eſt, tandem eũ manifeſtauit, dicens: Cui ego tinctũ panem porrexero. nõ fuit tamen ille cõmotus, ſed quaſi furore quodam, auaritia atque inſania captus induruit: imò verò multo peiore morbo, quã furor eſt, captus fuit. Quando enim tale aliquid furioſus ac inſan⁹ operatus eſt? Nõ proiiciebat hic ſpumã in ore, ſed dominicã cædem emittebat: non torquebat manus, ſed extendebat ad vendendum ineffabilis precii ſanguinẽ. Maior igitur hæc inſania fuit, quia ſanus furiebat. Sed non loquebat̃ incognita, inquit: imò verò, quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradã? diabolus enim certè per os illius introiuit. Sed nõ repulit terrã pedibus calcitrans. O quã melius eſt furioſo pacto calcitrare, quàm hoc modo rectũ pedibus ambulare. Sed nõ cædebat ſe la-

se lapidibus:& quãto melius erat hæc, quàm illa cõficere.
Collatio pergẽtis auari cũ dæmoniaco. Vultis igitur in mediũ dæmoniacis & auaris productis,alterũ alteri cõparemus?Sed nemo ad suum hæc dici cõtemptũ arbitretur.Nõ enim naturã,sed rem istã improbamus. Nunquã dæmoniacus veste induitur,sed lapidib⁹ seipsum acerbissimè cædens,per asperrima & inuia loca à dæmone actus percurrit. Quid igitur, si auaros peiora his aggredi atq; pati,adcò vt ludus hæc ad illa videãtur,probabimus? fugietisne hãc ægritudinẽ? Eia igitur videamus vter min⁹ laboret.Nihil enim alter ab altero differre videtur,quum vterq; omni nudo turpior cõperiatur. Multo enim melius est nudũ omnino esse, nullaq; veste cõtegi, quàm rapta pecunia magnificas sibi vestes cõparare, qui mihi vestiri videtur,veluti qui trieterijs Bacchi bacchãtur. Nã quemadmodum illi laruas & vestes insanientiũ accipiunt,eodẽ hic quoq; pacto.Sicut itaq; dæmoniaci nuditatẽ à furore fieri videmus,sic hos amictus ab insania nõ negauerim. Itaque nuditate illa hic amictus miserabilior,quod idẽ ostendere conabor.Quem enim ex ipsis insanis magis insanire dicemus,eũ ne qui seipsum solũmodo cædit, an eum qui tã seipsum,quàm quoscunq; obuiã habebit?hunc videlicet vltimũ.Dæmoniaci ergo seipsos denudant, auari autẽ obuios omnes dũ possunt. Sed lacerãt illi vestes,inquies.O quãto magis vnusq́sq; læsorũ vellet laceratũ sibi poti⁹ indumentũ fuisse,quàm ereptã esse vniuersam substantiã.Sed vulnera in hominis faciẽ non incutiunt:imò vero hoc quoq; rapaces faciũt,paupertatẽ eis,& inediã inferẽtes corrodũt.Sed non mordent dẽtibus sicut dæmoniaci:vtinã dẽtibus mor-
psal.56 derent,& non malis omni dente acutioribus.Dentes enim ipsorũ scutum & sagittæ.Præterea vter magis dolet,qui semel dente percussus,remedio cõfestim vsus est:an qui sem per paupertatis corroditur dentibus?Quippe inuoluntaria paupertas belua omniũ atrocior,& fornace ardentior est. Sed non sequuntur deserta loca, sicut dæmoniaci: vtinam eremum,& nõ ciuitates popularentur,vt oẽs qui vrbes habitant,in ocio viuerent. Nũc verò hac quoque ratione intolerabiliores sunt,quoniam quæ in deserto illi, hæc in ciuitatibus isti facientes,eas desolant,præsertim cũ nullo resistẽte,quasi hæc in deserto agerent,sic asportãt vniuersa.

Sed

Sed non petunt lapidibus quoscũque obuios, & quid hoc est? Multo certè facilius est à proiectis lapidibus cauere, quam literas & stipulatiões charta & atramẽto in miseriã inopum cõfectas,& mille vulnerũ plenas euitare. Si cõsideremus nũc qualia sunt,quæ sibiipsis faciũt,nudi per ciuitatẽ ambulant, quũ nullum sibi virtutis amiculũ fit: quod si ea res turpis eis nõ videaẽ, teterrimæ hoc insaniæ argumentum est,quia turpitudinẽ suam nõ percipiunt:sed corpore quidem nudi erubescunt,aĩo aũt nõ modò non verentur,verũetiam iactant. Sed vultis causam etiã impudentiæ exponemus. Quæ igitur causa est?Multos huiusmodi nuditatis habẽtes socios, quẽadmodum in balneo nos, sic alter alterum nõ veretur,Nã si multi virtutis amictu essent vestiti,tunc turpitudo eorũ magis notaretur. Nũc verò illud maximè multis dignũ est lachrymis, quia quũ multi sint mali,non pudet eos malè agere. Ad alia enim hoc quoque in diabolo factũ accedit,quia nec sensum improbitatis capere dimittitur,sed multitudine peccantiũ turpitudo peccati tegitur:si enim cõtingeret in magna vere philosophãtium multitudine auarũ tunc versari,perspicacius nuditatem suã intelligeret. Sed satis iam ex his patet dæmoniacis esse nudiores. Quia verò etiã deserta loca sequũtur, nemo cõtradicet. Lata enim illa,spatiosaq; via omni deserto desertior est. Nã etsi multi per eã proficiscãtur, tales quippe sunt,q rapacitatẽ amplectũtur. Hęc igiẽ via non solũ deserta,sed asperior est:quod idẽ patet,quia nõ ita lapides acuti,durę rupes,&cacumina montium scãdentes adeò lacerant,vt auaritia & rapina eorum animas qui aliena inuadunt. Quod aũt sicut dæmoniaci apud sepulchra versenẽ, imò verò ipsi sepulchra sint,quis non viderit? Quid enim sepulchrum est? nihil aliud certè quàm lapis mortuorum corpora tegens. Quid igitur?an non illis lapidibus horum corpora miserabiliora sunt? Non enim lapides sũt cadauera tegentes,sed corpora lapidibus magnis insensata mortuas animas tegentia. Præterea nemo errabit sepulchra ipsos nominans, sicut & Dominus noster Iudæos appellauit, & subiunxit, dicens: Intrinsecus autem rapina atque auaritia pleni sunt. Vultis iam tandem probemus, quomodo lapidibus capita sua feriunt? dic quæso, vnde inci-

Sepulchrũ

incipiendũ putas?non à futuris,præſentia ergo dicantur. Quibus igitur lapidibus grauiores curæ non ſunt, quæ nõ capita feriunt, ſed animã corrodunt. Nã dum timẽt,ne iu re ex domo exeant ſua quæ iiuria ſũt ĩtruſa,multis variisq; turbationib⁹ vexant,tremũt,iraſcũtur,ingemiſcũt,irritantur,modò in ſuos,modò in alienos:ita nũc mœſtitia,nunc metus,modò ira ipſos inuadit,& ceu à præcipitio in præcipitium tranſeuntes ſemper vexant,ac dum quotidie acquiſitioni ſtudent,nullã aut minimã ex quæſitis capiunt voluptatẽ. Nam trepidant,ne quæ rapina collegerunt, difluãt: cũque toto animo ad colligendum incũbant,quieſcere nullo modo poſſunt:ſed quemadmodum qui continua ſiti vexatur,etiam ſi mille fontes imbiberit,tamen quia ſatiari bibendo non poteſt,paruam inde percipit voluptatẽ: ſic iſti non modo nõ quieſcunt adipiſcendo,verũetiam quoniam nullus huius cupiditatis termin⁹ eſt,vehementius cruciãtur. Talia enim præſentia ſunt,in futuro verò die (dicendum à nobis eſt,etiam ſi minus attenditis) vbiq; in euangelio huiuſmodi homines pœnas habituros videm⁹. Nam quãdo dicitur: Eſuriui,& nihil mihi ad comedendũ dediſtis:ſitiui,& nihil mihi ad bibendũ præbuiſtis, auari homines his verbis puniuntur: ad eos enim qui malè locupletati ſunt, dicet: Ite in ignem æternum præparatum diabolo. Et nequam ille ſeruus,qui cõſeruis ſubſtantiam domini non diſtribuebat,auaritia periit. Et qui talentum ſuffodit: & quinque virgines:& vbicũq, ſecũdum leges auari puniũtur. Et modo quidem audiunt, hiatũ eſſe inter nos & vos: modò verò,Ite in ignem æternũ:modò in duas partes deciſi,vbi fletus & ſtridor dentiũ. Ita vndique cõpulſi,ac nullo in loco quieſcentes in gehennam ſoli detrudũtur. Quid igitur fides tibi ad ſalutẽ prodeſt, ſi vbi eſt ſtridor dentiũ, vbi exteriores tenebrę,vbi pręparatus diabolo ignis,eò detruderis:& in hac vita periculoſis inſidiis, acerrimis maledictis calũniisq; ſubiectus curis conficiaris, & ab ipſis qui tibi adulari videntur,odio nõ paruo habearis? Sicut enim probos non boni ſolum, verumetiã mali admirantur,pariter certè malignos non ſolum probi,verũetiam improbi odio perſequũtur. Quæ res adeò vera eſt,vt auaros ipſos interrogare non dubitem. Sic alter alteri tedio eſſe ſtudet,&

quaſi

quasi maximè officeret inimicus putatur, atque seipsos cõuiciãtur. & vituperari nimiũ putant, si quisquã auaros eos appellauerit, & hoc opprobriũ eis obiecerit: opprobrium quippe id extremũ, & summæ malignitatis argumentum. Nam si pecuniarũ cupiditate vincaris, quando inanis furorem gloriæ, quando iram, quomodo cõcupiscẽtiam carnis superabis? Hæc enĩ multo esse difficiliora, inde tibi persuadebis, quod multi cõplexionem corporis ad irã & cupidinem nonnihil cõferre arbitrantur, & accessus cõplexionum ad seipsos opponere medici cõsueuerunt: & calidioris quidem, & humidioris corporis procliuiorẽ esse aiunt ad Venerem, siccioris verò impetuosum atq; iracũdũ: sed de auaritia nullus vnquã ab eis aliquid tale audiuit. Quare à desidia solũmodo & animi stupore pestifera hæc oritur ægritudo. Quapropter rogo atque obsecro, studio iugi atq; diligentia hoc corrigamus cæterasq; passiones, quæ pro diuersitate nascũtur ætatis, pro viribus transponamus. Si verò in vnaquaque vitæ nostrę particula hoc salum nauigantes, vtilissimos virtutis labores prętereuehimur, vbique naufragiis vexati, ac ad portũ tandem spiritaliũ currẽtes mercium deducti, vltima profectò luemus supplicia. Pelagus enim est, late longéque protensum hæc vita, & quẽadmodum in mari vniuerso sinus diuersi, aliis atque aliis tẽpestatibus cõmouentur præcipuè: velut Aegeum vẽtis exaspera tur, Toronus propter angustias & Carybdis: quæ Libyen versus propter stagna syrtis & breuia, Põtus magnitudine fluctuũ atque impetu: Hispanicus oceanus, quia inuius carentia portuũ & locorum ignorãtia intricatus, difficilis nauigantib* est: similiter alii aliis de causis: sic & in vita nostra fieri videmus. Nam, primũ in ea pelagus, statim videre licet puerũ ætatis cõditione, quæ multis ac magnis procellis exagitat, tum quia mens imbecilla est, tũ quia nulla firmitate adhuc roborat, sed huc atq; illuc flectitur. Quapropter pedagogos illi, & magistros præficimus, vt defectus naturæ diligentia suppleat, veluti & in nauigãdo gubernatoris artificio maris asperitas superat. Adolescentiũ fluct* pueritię succedũt, qui vehemẽtiorib* sicut Aegeum pelagus exagitant concupiscẽtię vẽtis: quę quidẽ ætas q̃to magis correctione indiget, tãto minus instruit, non solum quia

quia magnis turbationũ fluctibus cæditur, verũetiam quia peccãtes nõ redarguũtur, cũ & magister & pędagog⁹ subtrahantur magnitudine tẽpestatis, cũ maiore turbine vẽti spirent, & gubernator sit imbecillior, nemoq; alius tutor assit, atq; defensor. Virilis tertiũ locũ ætas occupauit quã rerũ omniũ dispẽsatio maximè vrget, quãdo vxor, nuptię, procreatio prolis, familiæ gubernatio, & in mentẽ plurimæ curę, innumeræq; veniunt, quando auaritia & inuidia maximè viget. Si igitur vnãquanq; partẽ ætatis cũ naufragiis prę teruehimur, quomodo hãc vitã transibimus? Quomodo æterna fugiemus supplicia? Nã si nihil synceri atq; integri in prima ætate didicerimus, si iuuenes mõdestè nõ vixerim⁹, nec auaritiã viri superauerimus, quasi in sentinã quandã ætatis, in senectutẽ scilicet deuecti, victa iam tẽpestatibus aïæ nauicula, cũ fluctibus fatiscãt cõpagines, desẽremur in illũ portũ, non spiritales merces, sed multũ ac sordidum lutũ deportãtes: vnde diabolo quidẽ risum incitabimus, nobis verò ipsis perpetuã mœstitiam comparabimus, intolerabili ac æterno cruciatu vexati. Quod ne accidat, vndiq; colligam⁹ nos, & aduersus oẽs passiones pugnãtes, cupiditatẽ pecunię penitus proiiciamus, vt & hic trãquillè viuam⁹, & futurã beatitudinẽ adipiscamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui honor, &c.

HOMILIA LXXXIII. EX CAP. XXVI.

C*OEnantibus autẽ eis, accepit Iesus panẽ, & benedixit, atq; fregit, & dedit discipulis suis, &c.* O cęcitatẽ proditoris, qui cũ ineffabilibus mysteriis
Luc. 22 cõmunicasset, idẽ permãsit, & diuina mẽsa suscept⁹, in melius cõmutari noluit: quod Lucas significauit, dicẽs, quia post hoc satanas ĩtroiuit in eũ, nõ quia dominicũ corp⁹ despiceret, sed quia ꝓditoris stoliditatẽ irridebat: mai⁹ enim peccatũ vtraq; ratione fiebat, quia tali animo mysteriis suscepitis, nec timore, nec beneficio, nec honore melior fact⁹ est: Christus autẽ omnia quãuis sciret, vetare tamen eũ noluit, vt tu discas nihil ab eo prætermitti, quod ad emendationẽ pertineat. Prę terea tã in superioribus, quã in sequentibus crebro eũ reuocat, & verbis & operibus, timore, colẽdo, minãdo, honorãdo retinere studebat, sed nihil horum

illi

illi mederi potuit. Quare illo nō prætermisso, his mysteriis in memoriā cædis suæ rursum discipulos reuocat, & inter cœnādū de cruce disputat, crebritate prædictionis dolorē mitigās discipulorū. Quid enim passi nō fuissent, si eos ita nō cōfirmasset, qui etiā his omnibus præmoniti cō turbati sunt? Et comedentibus, inquit eis, accepit panē, & fregit. Quā ob rē passionis tēpore hoc mysteriū tradidit? Vt vndiq; discamus ipsum veterē etiā legē sanxisse, & omnia quæ in illa sunt propter nouā hæc adumbrata fuisse: hac igitur de caussa veritatē figuræ adiunxit. Vespera verò illa adimpletionis tēporū signū erat, & quia iā ad consummationē ipsā res puenerūt. Gratias porrò egit, vt nos instrueret quomodo mysteriū hoc facere debeamus, & simul vt ostēderet sponte se ad passionē proficisci. Præterea vt nos doceret omnia, quæ patimur, cū actione gratiarum esse ferenda, ac bonam nobis spē inde immitteret atque foueret. Nam si figura à seruitute liberauit, multo magis veritas terrarum orbem vendicabit. Adhæc, vt significaret quod ad beneficiū naturæ humanæ traderetur, ideo nec ante hoc mysteriū tradidit, sed quādo cessare iā legem oportebat. Præcipuam autem solennitatem eorū dissoluit, ac ad aliā eos mensam horroris plenam conuocans dicit: *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro multis frāgetur in remissionem peccatorum.* Quomodo turbati nō fuerunt cum hoc audissent? quia multa iam, & magna de hoc antea disseruit. Quapropter nec illud quod iā crebrò perceperant confirmauit, sed passionis causam peccatorū esse remissionem exposuit, & noui testamenti sanguinem vocauit, hoc est, pollicitationis & promissionis legis nouæ. Hæc enim rursus pollicitus est, & testamentū nouum hoc ipsum confirmat, & quēadmodū vetus pecudes & vitulos habebat, eodē modo nouum dominicū possidet sanguinē. Moriturū se hinc etiā ostēdēs, reducatur quod similiter per sanguinē reuocabitur, atq; fiebat. Causam deinde rursus mortis suæ subiecit, dicēs. Qui ꝓ multis effundetur, &c. Deīde ait: Hoc facite in meā cōmemorationē. Vides quomodo ab Iudaicis abducit, & auocat morib⁹? Nā sicut illud ī rememorationē miraculorū, q̄ ī Aegypto patres vestri viderūt faciebatis, sic & hoc ī meā facite cō-

memo-

memorationem. Sanguis ille ad primogenitorum salutem fuit effusus, hic in remissionem totius orbis peccatorum. *Hic enim est sanguis meus, inquit, qui effundetur in remissionem peccatorum.* quod dicebat vt ostenderet passionem & crucem mysteriū esse, & discipulos hinc consolaretur. Et quę-
Deu. 16 admodum Moses, hoc æternum vobis erit memoriale dicebat: sic & ipse, in meam, ait, cõmemorationē, donec veniā. Hac de causa desiderio desideraui hoc pascha vobiscū comedere, quo vos spiritales faciam. Ipse quoq; bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent: Quid igitur sanguinē bibimus, & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur. Nam & quando prius de his verbis fecit, multi solummodo propter verba scandalū passi sunt. Ne igitur tunc id quoq; acciderct, primus ipse hoc fecit, vt tranquillo animo ad cõmunicationem mysteriorum induceret. Quid porrò vetus quoq; hoc facere potuit, inquies? Minimè, ideo enim hoc facite dixit, vt ab illo abduceret. Præterea si remissionem hoc peccatorū facit, sicuti certè facit, superuacaneū illud omnino est. Sed sicut in veteri, eodem hic modo in beneficio reliquit, memoriam mysteriorum colligendo, & hinc hæreticorum ora frenando. Nam quando dicunt, vnde patet immolatum Christum fuisse, & alia multa mysteria: hæc enim afferentes ora ipsorum consuimus. Si enim mortuus Iesus non est, cuius symbolum ac signum hoc sacrificium est? Vides quantum ei studium fuerit, vt semper memoria teneamus pro nobis ipsum mortuū fuisse. Nā quoniā Marcio, Valentinus, Manichęus, eorúmq; sequaces negaturi erant hanc dispensationem, in memoriā passionis per hoc semper ita reducit mysterium, vt nemo non insanus seduci possit. Ita per sacratissimā istam mensam & saluat, & docet. hoc enim caput bonorum omnium est. Quare hoc Paulus voluit ac repetit, sed tradito iam mysterio. *Non bibam ait, de hoc genimine uitis, usque in diem illam, cum illud bibam nouum uobiscum in regno patris mei.* Nam quoniā de passione ac cruce locutus, & resurrectionis iam meminit, regnum patris eam appellās. Sed quam ob rem post resurrectionem comedit, ac bibit? Ne phantasma quoddam resurrectio à rudioribus putaretur, qui certum resurrectiōis argumentum id esse dicunt. Vnde Apostoli quoque manifestandam

festandam resurrectionem dicebant, Qui comedimus cum eo, ac bibimus: Vt igitur signanter exprimeret, quia videbūt eū posteaquam clarè resurget, & quia cū eis rursus ita futurus est, vt & rebus & visu resurrectiōi possint testimonium præbere, quousque istud bibā vobiscū inquit nouū. Testes enim vos eritis, quia videbitis me postquā resurrexero. Nouum autem, hoc est, nouo modo quodā, imò inaudito, atque mirabili: non enim passibile corpus habēs, sed immortale, atque incorruptibile, alimētóque non indigēs surrexit. Quare cum opus non erat, post resurrectionē comedit & bibit, cum eius corpus istis nullo modo amplius indigeat, sed vt certiori argumento resurrectionem firmaret. Sed cuius rei gratia nō aquam, sed vinum post resurrectionem bibit? Perniciosam quandam hęresim radicitus euellere voluit, eorum qui aqua in mysteriis vtuntur, ita vt ostenderet, quia & quando hoc mysterium tradidit, vinum tradidit, & iam post resurrectionem in nuda mysterij mensa vino vsus est. Ex genimine autem, ait, vitis, quæ certe vinum non aquam producit. *Et hymno dicto exiuerunt in montem oliuarum.* Audiant omnes qui quasi porci cū iā comederint, euersa calcibus mēsa temulenti consurgunt, cum agere gratias debeant, & in hymnum à mensa deuenire. Audiatis etiam quicunq; vltimā mysterij orationē non expectatis, quæ illius symbolum est. Gratias enim egit antequam discipulis dederat, vt etiam nos ab actione gratiarū incipiamus. Gratias egit posteaquā dedit, & hymnum cecinit, vt nos quoq; similiter faciamus. Quare aūt ad montem proficiscitur, ad locū etiam Iudæ notissimum? Ne celare se videretur, prodire voluit, quò cum peruenisset, omnes vos, inquit, scandalizabimini in me: & prophetiam subiecit. *Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & disper gentur oues gregis.* His vtitur, tum vt re ipsis persuadeat, attēdendū semper scripturis esse, tū vt significaret dei se voluntate crucifigi, ac vndique non esse alienum à veteribus se demonstraret, nec aduersarium deo, quem vetus sequitur testamentum. Et quia omnes prophetæ à priscis temporibus dispensationē hanc futuram prædicarunt, quare meliorem spem expectandam esse hortatur. Illud etiā per hanc prophetiā docet, quales videlicet ante crucē, quales

Act. 10. — Zach. 13.

les post mortem discipuli fuerūt. Nam qui nec stare quidem cum proderetur potuerunt, robusti postea, & Adamante validiores fuerunt. Hic autem metus, & fuga discipulorum mortis eius argumentum est. Nam si tot tantisque factis, ac dictis impudenter nonnulli asserunt non fuisse ipsum crucifixum, quid dicere non auderent, si nihil horū accidisset? Hac de causa nō ipsa passione solū, verūetiam & mysteriis & discipulorum dispersione verè se mortuū fuisse declarat. Marcionis morbū his omnib⁹ euertēs: ideo etiam ipsum apostolorum verticem negare permisit. Si enim vinctus, crucifixusq; non est, vnde & Petrus, & cæteri tanto pauore pulsi fugerunt? nō tamen dimisit eos in mœstitia. Sed quid? *Postquam autem resurrexero, præcedam uos in Galilæa, &c.* Nō enim statim apparuit, neq; in longam quandā abiit regionē, sed in eadē regione, & eisdē penè locis apparet, vbi crucifixus est. Vt etiā hinc credi faciat, quia ille ipse resurrexerit, qui crucifixus fuit: ita mœrorem corū consolatus est. Idcirco aūt in Galilæa dixit, vt à timore Iudęorū liberati, facilius verbis suis attenderent, & arderēt: hac enim de causa ibi apparuit. *Tunc respondens Petrus dixit: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.* Quid ais Petre? Propheta dixit, quia oues dispergentur, & Christus dictum confirmauit, & tu negas? Non satis tibi est, quia cū pridem iam dixeris: Propitius tibi esto, increpatus fuisti? Idcirco igitur permisit vt caderet, vt in omnibus disceret Christo parere, veroráq; dicta istius crederet, q̄ sua sibi cōscientia testaretur. Sed & cęteri non parū à negatione Petri fructus acquisierūt, humana infirmitate, & dei veritate percepta. Cū enim ipse aliquid prædixerit, nullus se sapientiorem putare, nec in alios insurgere debet. Gloria enim tua, inquit, in te, nō in alio est: cumq; dicendū esset opē nobis feras ne scādalizemur, è cōtrario nimiū sibi arrogās, inquit: Etsi omnes scādalizati fuerint in te, tamē ego non scādalizabor: quāuis omnes id patiātur, ego tamē solus nō patiar. Ita hæc res sensim eū ad tetrū, & insolēs crimē deuehebat, quē reprimere Christus volēs, quoniā nec prophetæ, nec sibi obtēperauit, negationē fieri permisit: idcirco enim testātē quoq; prophetā adduxit, ne quid repugnare auderet.

auderet, Quare Petrus cũ verbis non crederet, à rebus ipsis eruditur. Vt autẽ credas hac de causa permissiõe diuina Petrũ negasse, Christũ audias. Ego inquit, deprecatus sum pro te, vt nõ deficiat fides tua: hoc enim vt vehemẽtius cũ tangeret, dicebat, significans eius casum multò peiorẽ esse aliorũ casu discipulorũ, ac ideo maiori etiam patrocinio indigere. Duplex enim crimen erat, tũ quia repugnauit, ac restitit, tũ quia cęteris seipsum præposuit, imò verò etiã tertiũ nõ paruũ crimẽ eũ cõmisisse dixerim, quia sibi totũ imposuit. His igitur mederi omnibus volẽs, cadere illũ permisit, ac ideo cæteris prætermissis ad eũ orationẽ direxit, dicẽs: Simõ, ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticũ, id est, tẽtaret, pturbaret, vexaret: ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Cur nã si omnes expetiit, pro omnibus deprecatus non est? Patet, hinc quod paulo ante dicebam, quia vehementius eũ tangẽs, & ostẽdens multo peiorẽ eius, q̃ aliorũ lapsum esse, ad eũ cõuertit orationem. Cur aũt non dixit, Ego nõ dimisi, sed ego, deprecatus sum? Humilius iã loquitur ad passionẽ iturus, vt humanitatẽ suã demõstret. Nã qui super cõfessionẽ eius ecclesiã ita fundauit, atq; muniuit, vt nullũ periculũ, neq; mors ipsa posset eũ superare, q claues regni cęlorũ ei cõcessit, & totã potestatẽ ei cõmisit, nec vnq̃ pro illis omnibus oratiõe indiguerit, quãto minus hac ĩ re indiguisset? Maxima qppe authoritate, illa dicta, ędificabo sup te Ecclesiã meã, & dabo tibi claues regni cęlorũ. Quomodo igit, orare ei opus fuit, vt vnius hoĩs cõmotũ animũ stabiliret? Quare igit ita dixit? Propter causam pfectò, quã iã exposuimus, & pter ĩfirmitatẽ discipulorũ q nõdũ decẽtẽ omnino de ipso existimationẽ habebãt. Quomodo igit negauit? Non dixit qppe nõ negabis: sed, vt nõ deficiat fides tua. Cura eni ipsius atq; fauore factũ est, ne õnino Petri fides euanesceret: ingẽs eni pauor eũ inuaserat, & ingẽs ideo, quoniã diuina ptectiõe valde fuit denudatus qd porrò factũ est pter arrogãtiã, & cõtradicẽdi ptinacẽ duritiã. Ita quoniã & Christo, & pphetę apertissimẽ repugnauit, ĩ eũ terrorẽ deuenire pmisit, vt radicitus ab eo illę passiões euellerẽtur: adeo eni ptinax fuit, vt cũ Christus ei dixerit: *Amẽ dico tibi quoniã hac nocte, antequã cãtet gallus, ter me negabis.* nõ dubitauerit Luc. 22.

tauerit

tauerit respondere: Si oportuerit me mori tecum, non
Luc.22. te negabo. Lucas verò ad hoc addit, quia quanto magis Christus casurum Petrũ significabat, tanto magis affirmabat id se nunquã passurũ. Quid hoc est ô Petre? quãdo vnus ex vobis me tradet, Christus dicebat, tunc ne esses ille timebas, & nullius rei cõscius cogebas vnum de discipulis interrogare ipsum: nunc verò liquidissimè ipso clamãte, quia omnes vos in scandalum incidetis: cõtradicere audes? neq; id semel solũ facis, sed bis & sępius, vt Lucas asserit, vnde id tibi accidit? Ex multo certè amore, & multa voluntate. Nam quoniam à solicitudine illa, quam de proditione frustraneam cognouit, nimium sibiipsi confisus hæc dicebat, & in alios insurgebat dicens: etsi omnes in te scãdalizati fuerint, ego tamen nunquam scandalizabor. Puto autem ambitione quoq; aliqua, & iactantia in ea verba Petrum lapsum fuisse. Nam & in ipsa cœna quis nam inter eos maior esset ambigebant, adeò inanis glorię passio animos adhuc eorum turbabat: Christus autem ab his passionibus eum liberare volens, non impellebat ad negationem, absit hoc enim, sed fauorem suum ab eo subtraxit, & humanam redarguit naturam. Perspice autem quomodo post resurrectionem hinc eruditus submissius loquitur: cũ
Ioã.21. enim dixerat, Domine, hic autem quid? coargutus nihil apponere ausus tacuit: cumque audiuerit, non est vestrum nosse tempora, aut momenta, non repugnauit. Deinde in
Act.1. cœnaculo & sindone cum vocem audiuerit, quæ deus mũdauit, tu noli communia dicere, quamuis nec quid diceretur quidem statim intellexerit, quieuit tamen in illo omnino vsus consensione: hæc omnia casus ille perfecit. Nã antea totum sibi attribuebat, dicens: Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego tamẽ nunq̃ scãdalizabor. Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Tũ dicere debuisset, si patrocinio tuo iuuabis, è contra verò postea dicit, Quid
Act.3. nobis attenditis quasi propria virtute, vel potestate ipsum ambulare fecerimus? Magnum profectò dogma hinc discimus, quia videlicet nullo modo hominis voluntas sufficit nisi auxilio superiori roboretur. Et quia nihil lucrari poterimus superiori patrocinio, si voluntas nostra repugnat: quorum alterum Petrus, alterum Iudas cõfirmat: hic

enim

enim etsi præsidiū Christi largum habuerit, tamen quoniā noluit attendere, nullā inde vtilitatem consecutus est: ille verò etsi bene animatus fuerat, diuino tamē subtracto auxilio, stare non potuit. Quas ob res vehemēter rogo atque obsecro, ne velitis cuncta ita deo attribuere, vt oscitandum dormiēdūq; vobis putetis: nec rursus si vigilatis, laboribus rem vestris aliquā effici arbitremini. Nā nec desides, atq; resupinos iacere nos deus vult, ac ideo nōnihil à nobis petit: nec arrogātia corrūpi, ac ideo totum nobis nō cōmisit: ita ex vtraq; parte incōmodo remoto, quod nobis vtile, ac necessariū idem operatur: quibus rationibus verticē quoq; apostolorū labi permisit, humiliorem ipsum faciēdo, & ad maiorem profectò charitatē inducendo. Credamus itaque vbiq; deo, nec repugnemus ei, etiā si sensui, & cogitationi nostrę absurdū esse videatur quod dicit, superet & sensum, & rationē nostrā quæso ipsius, quod in omnibus & præcipuè in mysterijs faciamus, non illa quæ ante nos iacent solūmodo aspiciētes, sed verba quoq; eius tenentes. Nā verbis eius defraudari non possumus, sensus verò noster decceptu facilimus est: illa falsa esse nō possunt, hic sæpius atq; sępius fallitur: quoniā ergo ille dixit: Hoc est corpus meū, *Mar.14.*
nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intel- *Luc.22.*
lectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile traditum nobis à Christo, sed reb⁹ sensibilibus: omnia verò quæ tradidit, insensibilia sunt. Sic & in baptismo p aquā, quę res sensibilis est, donū illud conceditur: quod autē in ea conficit, regeneratio scilicet ac renouatio, intelligibile quidem est: nam si tu incorporeus esses, nudè ipsa dona incorporea tradidisset tibi: quoniā verò corpori coniūcta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur. O quot modo dicunt, vellē formam & speciē eius, vellem vestimēta ipsa, vellem calceamēta videre. Ipsum igitur vides, ipsum tāgis, ipsum comedis. Vestimēta eius desideras videre, ipse verò seipsum tibi tradit, nō vt videas solùm, verūetiam vt tāgas, & in te habeas. Nemo igitur nauseās accedat. Nā si Iudæi stantes calceati, & baculos in manibus habentes cū festinatione comedebāt, quāto magis nobis vigilandū est? Nā illi ab Aegypto in Palæstinā erant profecturi, ac ideo viatoris *Exod.12.*
habitū habebant, tu de terra in cælū ascensurus es. Vigilā-

dum igitur eſt, nõ enim paruum ſupplicium indignè cõmunicantes expectat. Cogita quanta indignatione aduerſus proditoré, aduerſus eos qui crucifixerunt ipſum mouearis: & caue ne tu quoq; corporis & ſanguinis Chriſti reus efficiaris. Illi acerbiſſimè trucidarũt, tu poſt tot tantaq; beneficia ſordida ſuſcipis omnia. Non enim ſufficit ipſi hominé fieri, flagellis interim cædi: ſed nos ſecũ in vnam, vt ita dicã, maſſam reducit, neq; id fide ſolùm, ſed re ipſa nos corpus ſuum efficit. Qua igitur re mundioré eſſe non oportet eum, qui hoc ſacrificio participaturus eſt: quos radios ſolares non deberet excedere manus illa, quæ hãc coronã pertractat, os quod igne implet ſpiritali, lingua quæ cruẽtatur hoc admirabili ſanguine? Veniat in menté tibi quo ſis honore honoratus, qua mẽſa fruaris. Ea nanq; re nos alimur, quam angeli videntes tremũt, nec abſq; pauore ꝓpter fulgorem, qui inde reſilit aſpicere poſſunt, & nos in vnã cum illo maſſam reducimur, Chriſti corpus vnum, & caro vna.

Pſal. 135. Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? quis paſtor vnquã mẽbris ſuis oues ſuas nutriuit? Multę matres poſt partũ aliis nutricibus infantes dederũt, quod ipſe facere noluit, ſed proprio corpore nos alit, & ſibi coniungit atq; conglutinat. Cõſideremus auté, inquies, licet apertè ad omnes pertineat. Nam ſi ad naturã noſtram deſcẽdit, patet quoniam ad omnes: quod ſi ad omnes, & ad vnũquenq; profectò. Sed quomodo nõ omnes inde lucrum conſecuti ſunt, inquies? Id certè non illius cauſa, qui maximè hoc optat, accidit: ſed eorum culpa, qui eũ ſuſcipere nolunt Singulis enim fidelibus per hoc myſteriũ ſe cõiũgit, & quos peperit nõ alij nutriẽdos tradit, ſed ipſe ſtudioſiſſimè alit, hac etiã re tibi perſuadens carné illam tuã aſſumpſiſſe tanta igitur charitate, atq; honore affecti nõ torpeamus. Non videtis quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt? qua preſſione papillis infigunt labia? Nõ minore cupiditate nos quoq; ad hanc mẽſam, & ad huius calicis ſpiritalé accedamus papillam, imò verò maiore deſiderio quaſi lactẽtes pueri gratiã ſpiritus ſugamus: vnus ſit nobis dolor, vna mœſtitia, ſi hoc alimẽto ſpiritali priuamur. Non ſunt humanæ virtutis hæc opera, quæ tũc in illa cœna cõfecit: ipſe nũc quoq; operatur, ipſe perficit, miniſtrorum

rum nos ordinẽ tenemus,qui verò hæc ſanctificat, & tranſ mutat,ipſe eſt,loco animo accedat. Cũ diſcipulis, inquit, meis facio paſcha: hæc enim illa,nõ alia mẽſa eſt,hęc nulla re minor q̃ illa eſt. Non enim illã Chriſtus, hanc homo quiſpiã facit:ſed vtrãq; ipſe. Hoc eſt illud cœnaculum vbi tũc Chriſtus cũ diſcipulis erat,hinc ad montẽ oliuarũ exiuit. Hinc & nos ad manus pauperũ exeam*, ibi enim mõs oliuarũ eſt. Oliuæ quippe in domo dei plãtatæ,multitudo pauperũ eſt,hinc ſtillat illud guttatim oleũ,quo nobis tũc opus omnino erit: hoc eſt,quod quinq; illæ virgines habebant:hoc eſt,quo alteræ carentes & perierũt: hoc nobiſcũ habentes progrediamur,& cũ fulgentiſſimis lãpadibus ad ſpõſum proficiſcamur. Adeat nullus crudelis,nullus immiſericors,nullus impurus quouis modo:hæc tam ad vos,qui cõmunicatis,q̃ ad vos qui miniſtratis dicta eſſe volo. Oportet enim etiã eadem ad vos dicere,vt magno ſtudio, & diligenti cura dona hęc diſtribuatis. Nõ parua vobis imminet pœna,ſi quẽ aliqua improbitate teneri ſciẽtes,ei huius mẽſæ participationẽ permittatis. Sãguis enĩ eius ex manibus requiritur veſtris. Si dux igitur quiſpiã,ſi conſul ipſe,ſi qui diademate ornatur,indignè adeat,cohibe ac coërce,maiorem tu illo habes poteſtatẽ. Ita ſi limpidiſſimus aquæ fons vt intactũ gregi ſeruares tibi cõmiſſus eſſet, cum petulcos ſues ac ſordidiſſimos venire aſpiceres, nõ patereris in fluẽta illos inſilire,nec fontẽ ab his perturbari: Nũc verò cum non aquæ,ſed ſanguis & ſpiritus ſacratiſſimus fons cõmiſſus tibi ſit,ſi peccatis inquinatiſſimos videbis accedere homines,non indignaberis,neq; cõtriſteris? Et quã veniã huius contẽptus conſequeris? Idcirco vos deus tãto voluit honore decorare,vt hæc diligẽtiſſimè diſcernatis. Hæc eſt dignitas veſtra,hęc eſt ſtabilitas,hęc corona, nõ quia tunicã induti candidiſſimã per eccleſiam ambulatis. Sed vnde,inquies,ego illũ atq; illũ qualis cognoſcere poſſum? Non de ignotis,ſed de notis hæc diſputo. Dico horribile quoddam atq; tremendũ:non eſt ita malũ dæmoniacos intus eſſe,ſicut iſtos qui peccatorũ ſordibus polluũtur. Illud enim peſſimum eſt,ſicut Paulus ait, Chriſtũ cõculcare,& teſtamenti ſanguinẽ ducere cõmunem,& ſpiritus gratiam contẽnere. Multo igitur dæmoniaco peior eſt,qui peccati ſibi cõſcius

accedit,illi enim quoniã dæmone vexantur, nõ puniũtur: qui verò indignè adeunt,æternis tradẽtur tormẽtis. Omnes igitur simpliciter pellamus, quos indignè accedere videmus. Nullus cõmunicet,nisi ex discipulis sit, nullus impuro animo,sicut Iudas,panẽ assumat,ne similia patiatur. Corpus Christi etiã hæc multitudo est,quare cauẽdũ tibi est,qui hæc mysteria ministras, ne dominũ irrites, corpus hoc nõ purgando,nec acutũ gladiũ pro cibo præbeas. Sed siquidẽ aliquis ignoratione mẽsam adiuerit, nullo timore territus abijce:Deũ,non hominẽ timeas. si hominẽ times, ab eo ipso quẽ times,derideberis: sin verò deũ,hominibus quoq; venerabilis eris. Quod si ipse pellere nõ audes,mihi dicas,non permittã ista fieri,animã prius tradã meã,q̃ dominicũ alicui corpus indignè,sanguineq́; meũ effundi potius patiar,q̃ sacratissimum illum sanguinẽ præterq̃ digno concedã. Quod si quis venerit cũ sordibus ignorãter,nulla vestra culpa est. Nã hæc mihi de notis ac manifestis disputata sunt,quibus emẽdatis,citò nobis deus etiam ignotos notificabit: sin verò notos admittemus, qua de causa ignotos nobis manifestabit? Hæc mihi dicta sunt,non vt coërceamus solùm,sed vt corrigamus, & reducamus, & curam omnium habeamus: sic enim & deum nobis propicium faciemus, & eos multiplicabimus, qui dignè communicare possint, vt tam vestri studij ac diligẽtiæ,quàm piæ in alios curæ magna præmia consequamur,gratia & misericordia domini nostri IESV CHRISTI, Amen.

HOMILIA LXXXIIII. EX CAP. XXVI.

Mar. 14. Luc. 22. T*Vnc uenit cũ eis Iesus in uillã quæ dicitur Geth-semane, & dicit discipulis suis: Sedete hic, donec uadam illuc, & orem. Et assumpto Petro & duobus filijs Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse, & dixit eis: Tristis est anima mea usq; ad mortẽ: Sustinete hic, & uigilate mecum, &c.* Quoniam ipsi valde inhærebãt,nec ab eo libẽter separabãtur,idcirco cõsedere ibi iubet,donec abiens oraret. Consueuerat nãq; seorsum orare,quod faciebat vt nos erudiret,quietẽ ac tranquillitatẽ in orationibus diligenter appetere. Tres autẽ secum accepit,& dicit eis: Tristis est anima mea vsq; ad mortem. Quãobrem alios non secũ accepit? Ne laberẽtur,& caderent: illos autẽ solos elegit,qui gloriã eius in monte viderunt,

derunt,quos tamen etiã dimiſit,& paululũ progreſſus ora uit,dicens: *Pater ſi poſſibile eſt,tranſeat a me calix iſte:uerumtamen nõ ſicut ego uolo,ſed ſicut tu.Et uenit ad eos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro: Ita non potuiſti una hora uigilare mecum? Vigilate igitur,ut non intretis in tentationẽ.Spiritus quidem prõptus eſt,caro autẽ infirma.* Non fruſtrà, neque ocioſè ad Petrũ maximè dirigit orationem,quanquã & alii ſimiliter dormirent:ſed tãgere ipſum acrius etiã hinc voluit, ea de cauſa,quã iam ante explicauimus.Verum quoniã & cęteri pariter dixerunt:cũ enim Petrus dixiſſet: Et ſi oportuerit me tecũ mori,nõ te negabo:ſimiliter, inquit, oẽs diſcipuli dixerũt.Idcirco infirmitatẽ eorũ redarguens oẽs alloquit: nam qui mori cũ eo volebant,nec quãdo contriſtabaẽ quidem,cõtriſtari negligentes potuerũt, ſed victi à ſomno,ceciderunt.Ipſe verò intẽtius orat,adeò vt vel ſudores vberius defluxerint.Ea rurſus de cauſa, ne hypocriſis res iſta videaẽ,néue poſſint hęretici dicere,quia ſolicitudinẽ & triſtitiam iſtã ſimulauerit,idcirco & ſudores quaſi guttæ ſanguinis defluxerũt,& angelus cõfortans eũ, & multa ſigna timoris apparuerunt.Nã ne quis ficta hæc audeat verba dicere,hac de cauſa orat.Eo igiẽ quod dixit, tranſeat ſi põſſibile eſt,humanitatẽ ſuã oſtendit: eo verò quod, nõ vt ego volo,ſed vt tu,ſublimẽ admirabilis philoſophię virtutẽ tradidit:cũ exẽplo nos doceat,etiã natura horrore perculſis, nõ eſſe mœrẽtis faciem ſolũmodo,videre quoque addidit: nec verba rurſum amẽtibus ſufficiũt,rem magis quęrẽtib^9: & rẽ ergo mœrẽtis adhibuit, vt vel qui valde cõtentioſi & pertinaces ſunt,credere poſſint verè hoĩem factũ,veréque mortuũ fuiſſe.Si enĩ quũ & vult^9,& verba,& res mœrorẽ ſignificauerũt,diſcernit tamen à nõnullis paſſio:quid nã dicerent,ſi iſta nõ eſſent? Vides quot, quãtiſq; diſpenſatiõis veritatẽ oſtendit,cũ his quæ loqtur,tũ his quę patitur? Venit deinde,ac dicit Petro:Sic nõ potuiſti mecũ vna hora vigilare? Oẽs dormiebãt,& Petrũ coarguit, occulti^9 eum de his reprehẽdens quæ in ſuperioribus fuerat locut^9,ac ideo Mecũ nõ ocioſè adiecit:ſed quaſi diceret,vigilare mecũ nõ potuiſti,& mecũ mori poteris? Id etiã inſinuat,quod ſequitur: Vigilate & orate,ne intretis in tentationẽ. Vides quomodo ipſos rurſus ab arrogãtia remouet,ac triſtis mẽtis &

Mar. 14.

humiles esse hortatur, deo totū attribuētes? & modo ad Petrum, modo cōmuniter ad omnes verba dirigit. Et illi quidem
Luc. 22. dicit: Simō, Satanas petiit te cribrare, ego verò deprecatus sum pro te: cōmuniter autem oibus, orate nō intrare in tentationē. Ita vbique arrogantiā, atque pertinaciā amputat, & magis solicitos facit: & ne acrior videat, vniuersa mitigando dicit: Spūs quidem prōptus est, caro autē infirma: & si enim mortem cōtemnere volueris, inquit, nō poteris tamen, nisi deus tibi manū porrexerit, quū carnalis abhorreat sensus. *Rursus autem abiens, orauit dicens: Pater, si non potest istud transire a me, fiat uoluntas tua.* Hic ostendit volūtatem se dei omnino continere, & vbique voluntatem dei querendam, & eligendā esse. *Rediit autem, & inuenit eos dormientes.* Nam prӕterquā quod nox erat, & intēpesta, oculi etiam eorū mœrore grauabantur. *Ipse autem profectus tertio idem orauit.* Cōfirmās hoīem vere factū fuisse: quod enim secundo, & tertio fit in scripturis maximopere veritatem
Gen. 41. ostendit: veluti & Ioseph ad Pharaonem dicebat: Secundo id tibi apparuit somniū veritatis gratia: ita enim factū est, vt ita credas oīno futurū, hac de causa etiā ipse non semel, sed bis & ter idem orando protulit, vt dispensatio firmiter crederetur. Cur aūt iterū ad discipulos rediit? Vt eos redargueret, quoniā adeò sopiti mœstitia erant, vt neque prӕsentiam quidem eius sentirent: nō tamen redarguit, sed paulu lum recessit, magnā eorū esse infirmitatem significans, qui nec increpati quidē vigilare potuerunt: non excitat autē, nec increpat amplius, ne perterritos magis terreat: sed recedens orauit, & rediens inquit, Dormite iam & requiescite. Quanuis enim vigilare opus erat, significans tamen, qa nec aspicere quidē mala valebant, sed fugerēt prӕ timore, ac fugarētur: & qa minimè eorū egeret auxilio, & tradi oīno ipsum oporteret, dormite inquit, & reqescite. *Ecce appropinquauit hora, & filius hoīs tradetur in manus peccatorū.* Ostēdit rursus dispensatiōis hoc factū fuisse, & simul animos ipsorum erigit, eo quod dixit, tradetur in manus peccatorū: significat enim ꝑuersitatis illorū hoc opus esse, nō quia ipse peccato sit obnoxius. *Surgite eamus, ecce appropinquat qui me tradet.* Ita vndique ipsos erudit, non necessitatis, nec infirmitatis hanc rem fuisse, sed dispensationis cuiusdā inӕstima-

stimabilis: prçsciebat enim eos venturos, nec solum non fugit, verumetiam eos incessit. *Adhuc enim ipso loquente, ecce Iudas unus ex duodecim, & cum ipso turba cum gladiis & fustibus, missi a principibus sacerdotum, & senioribus populi.* Hæc sunt sacerdotum instrumenta cum laternis, inquit, & lampadibus egrediuntur. Iudam autem iterum ex duodecim vnũ dicere non veretur. *Qui aũt tradebat eũ, dedit autem eis signum dicens: Quemcunq; osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* Prohdolor quantã anima prauitatẽ suscepit? quibus oculis tũc magistrũ aspexit? quo porrò osculatus ore est? O scelerati ssimã mentẽ, quid cogitauit? quid ausa est? quod signum proditionis dedit? Quẽcunq; osculabor, inquit, confidebat enim in lenitate magistri: quç res maximè omnium cõfundere illũ, & omni priuare venia sufficit, quia ita mitẽ, atque mansuetũ prodebat magistrũ. Sed cur nam hoc signũ datũ est? Quia sæpius circũuentus ab ipsis ptrãsiuit per medium ipsorũ nescientibus ipsis: quod & tunc factũ fuisset, nisi ipse assensisset. Et hac re volẽs eos erudire, etiã tunc tenebris oculos eorũ inuoluit. At tũc interrogauit, dicens: Quẽ quçritis? & quãuis laternas & lãpades, & Iudam ipsum secũ haberent, nõ nouerunt tamen, sed respõderunt, Iesum. Quibus ipse: ego sum, quem quæritis. Et ad Iudam: Amice, inquit, ad quid venisti? Postquã enim vires patefecerat suas, tunc iam pmisit. Lucas autẽ ostendit in ipsa quoque hora qua traditus est, Iudã corripuisse, dicendo: Iuda, osculo filium hoĩs tradis: ac si diceret, nõ te pudet in habitu proditionis venire: sed tamẽ quoniã neq; sic eũ prohibuit, & osculari dignatus est, & vltro se dedit, tũc immiserunt in eũ manus, & tenuerunt illũ. Ipsa nocte in qua comederũt pascha, tanta insania, tantoq; furore agitabantur. Nihil tamẽ omnino potuissent, nisi ipse pmisisset. Idcirco Iudas maxima nõ euitabit supplicia, quinnimo multò magis iure vexabitur, quia oĩpotentiæ, humilitatis, lenitatisq; domini tot tãtaque habens argumenta, omnem feram beluã crudelitate superauit. Hæc igitur considerantes, auaritiam fugiamus. Auaritia enim tũc illi furorem immisit: auaritia oẽs qui ei seruiunt crudeles efficit atque atroces. Nam si propriam auarus salutem negligit, quid faciet de aliena? Prçterea sic tetra & tyrannica hæc passio est, vt vehementissimã etiam

Ioan. 18

Luc. 22.

corporis libidinē nonnunquā superet. Erubescendū igitur est, quia pecuniæ parcimonia à luxuria multi se aliquando reseruarūt: timore aūt Christi modestè viuere, atq; honestè noluerūt. Fugiamus ergo ipsam, fugiamus inquā, nunquā enim cessabo id prædicās. Cur enī aurū homo accumulas? Cur seruitutē hanc maiorē, duriorēque tibi cōstituis? Cur fœdiorē tibi carcerē paras? Cur maiorib' te curis quotidie angis? Puta tuas oēs esse quę in metallis sūt auri venas, quę in ærariis regū argēti pōdera. Quippe si hęc oīa tua essent, diligenter seruares, neque vnquā vtereris. Nā si modo his quæ habes nō vteris, sed tanquā ab alienis magnopere abstines, multo diligētius si plura possideres id certè faceres. Nempè quāto plura possidet auarus, tāto parcior solet fieri. Sed certior sum, īquies, quia hęc mea sunt: Existimatio, ne igitur, nō vsu rerū possessionē diuitiarū requiris. At inquies, venerabilior apud hoīes sum pecuniis abūdās, & plerisque timendus: imò verò cūctis diuitibus, pauperib', laborantibus, cęterisque huiusmodi hominibus facile contēnendus. Vis metui esse atque terrori, abiice causas, quibus te illi carpere possunt, qui huic rei multā dant operā. Non audis quid trito prouerbio dicitur? Centū simul viros vnū pauperē, atque nudū spoliare nō posse. Maxima enim paupertatis propugnatione defendit, quem nullus rex, nullus imperator vincere possit: auaro aūt vniuersi facilè possunt obesse, neque hoīes solū, verumetiā tineæ, atq; vermes eū aggrediuntur. Cur dico, tineas & vermes, quum tēpus solum, nulla re addita, suipsius natura maximè talibus officere possit? Quæ igit diuitiarū est voluptas, tu explices oro. Ego enī dolores, & mœrores ipsarum video. Sed qui sunt, inquies, isti? Curę, insidię, desidia, odiū, timor, perpetua sitis, & mœstitia sempiterna. Nā queadmodū, si quis amans mulierē, amplex' vti nō possit, extremo dolore cruciatur: si diuites facultate quā habent, si auari sunt, nullo modo se satiare possunt: sed tale sibi accidit, quale quidā vir sapiens de eunuchis dicit: Cupiditas autē eunuchi virginitatis adulescētulę florem nititur eripere. Sicut igitur eunuchus virginem amplexus ingemiscit, sic oēs qui diuitiis inhiāt. Qui autem posset omnia persequi, aut exponere, quomodo vniuersis fastidio est auarus, seruis, vicinis, rempublicā gerētibus,

tibus, agricolis, atque inopibus iniuria læsis, vxori præcipuè, atque liberis, quos nō vt liberos, sed quasi mācipia mi serrimè solet educare? Sed mille doloris, molestiæ, iræ, ac denique derisionis aduersus se argumenta præberet, si cō- muniter oībus exibilandus proponeret. His igitur tædiis, his fastidiis, his doloribus auaritia subiacet: imò verò mul tò pluribus. Nemo enim hęc oratione assequetur, quę cum periculo indies experimur. Tu verò voluptates modò mihi expone quæ inde oriantur. Videor inquit, diues esse, & diuitem me omnes æstimāt. Quæ nam est hęc voluptas, si pateris inuidiam, solūmodo vt puteris? Sed nomē, inquies, maximè habeo. Rectè id dicis, nēpe huiusmodi diuitię nomen solūmodo sunt oī re desolatę. Sed lætatur hac æstimatiōe diues inquis. Eadē re letatur, ꝑ qua sibi valde dolēdū esset. Quam ob rē dolendū? Quia ipsum inutilem, vilē, ac timidum ad oīa reddit in peregrinatiōe proficisci non audet, mortē multò magis, quā alii formidat: pecuniarū potius, q̄ lucis cupidus: hic pulchritudine cęli nō delectatur, quia sibi non affert aurū, nec magnitudine, ac motu solis, quoniā non immittit in domū suā aureos radios. Sed multi sunt, inquies, qui iucūde diuitiis fruūtur, viuentes in deliciis, ventrē colentes, vino se replentes, magnifice oīa præparantes. Peiores illis modo nominasti, qui maximè omni ab vsu distabant pecuniarū. Nā auarus quidē cupiditate æris alligatus, saltē ab aliis abstinet vitiis, illi verò abiectiores multo sunt, quū ad ea quæ diximus turpissimo aliorum quoque vitiorū dominatu fœdantur, truculētissimis quasi tyrannis, vētri, voluptati corporis, cęterisque vitiis quotidie seruientes, scorta diligēter alentes, cœnas opipare sumptuosas pręparantes, parasitos, assentatores studiosè colligentes, & ad cupidines, quas natura nō sustinet īcitantes, mille propter hæc ægritudinibꝰ tam corpus, q̄ aīam conficientes. Nō enim ad necessitatē, sed ad corruptionē corporis, & animę perditionē rebus vtuntur, & idē faciunt, quēadmodum si summa corpore ornato diligentia, pudeat ad sui ipsius vsum pecuniam cōsumere. Quas ob res ille solus vera fruitur voluptate, ac rerū suarum dominus est, qui diuitiis rectè vtitur: alii autem oēs serui, atque mācipia sunt: passiones enim animæ & corporis ægrotationes adaugēt.

Auarus oībus inutilis & fastidio est.

Quæ

Quæ igitur tranquillitas, aut voluptas ibi animi eſt, vbi cõtinua obſeſſio,bellũ ingens,& tẽpeſtas vniuerſos maris fluctus exuperans viget? Pecunia quippe ſi amẽtem homi nẽ inuenerit,inſanũ oĩno facit:ſi laſciuũ,in maiorẽ ĩpellit luxuriam: pauperib⁹ prędicare audet nullũ eſſe ſapiẽtię ac prudẽtię lucrũ. Maxima enĩ ignorantia nõ iniuria tenet. Nemo quippe captus luminib⁹,lucis iucũditatẽ cognoſce

Eccle.2. re poteſt. Salomonẽ dicentẽ audias: tanto ſapientẽ inſipiẽ ti pręſtare,quantũ inter lucẽ & tenebras intereſt. Qua igit ratione docere poterimus eũ,qui degit in tenebris? Pecu- niæ nẽpe cupiditas tenebra eſt,qua efficit,vt aliter, quã ſe habeant res videant: ſed quẽadmodũ ſi quis in profũdiſſi- mis tenebris, aut vas aureũ,aut lapides precioſos,aut ve- ſtes aureas videat, dignitatẽ earũ rerũ diſcernere non po- teſt,pariter certè auarus optimarum rerũ pulchritudinem nullo modo percipit. Depelle igitur huius paſſionis caligi nem,& tunc naturã rerum cognoſces,quæ nuſquã ſic aper tè,vt in paupertate diſcitur: nuſquam ita probè cognoſcũ- tur ea quę quũ non ſint,eſſe putantur,quẽadmodum in phi loſophia. Sed ô ſtultos homines illos, qui pauperibus ma ledicunt,dicentes inopia vniuerſam perturbari vitã,& de- decore claras nõnunquam domos maculari: quod eſt enim hoc dedecus,dic quæſo? Non eſt ſibi cõſtructus ebore le- ctulus,nõ argentea vaſa,ſed famia cuncta ſunt, & lignea, ac magna iſtud gloria & nobilitas domus eſt. Iterum enim ſeculariũ rerum cõtemptus vniuerſum ſępenumero ſtudiũ, totamque operã ad curã animæ cõuertit. Quare quũ ab ex- terioribus nimium pendere hominẽ videas, tunc de dede- core illius erubeſcere debes. Nullus enim habit⁹,nulla ho- neſta ſpecies in diuitum ædibus aſpicitur. Nã quãdo vides ligna peripetaſmatibus velata, lectos exornatos argento, quaſi in theatro,& ſuperba ſcenarum pompa: quid hac de- formitate deformius fieri poteſt? Quæ igitur domus orche ſtrę,ac tripudiorũ locis ſimilis eſt: diuitis ne an pauperis? Diuitis certè: hęc ergo dedecoris plena eſt. E regione aũt quæ domus Pauli,aut Abrahæ domui cõferri poteſt, nõne domus inopis? Hæc igitur optima, atque probatiſſima eſt: quod vt meli⁹ diſcas, Zacchęi domũ cogitatione ingredia ris,& conſidera,quum audiſſet Chriſtum apud eum man-

ſurũ,

ſurum, quomodo eam ornauit, Non enim curriculo ad vicinos contēdit, mēſas, ſedes, ſubſellia petens eburnea, nec extraxit è loculis Laconica quędā mēſarū velamina, ſed ornatu Chriſto gratiſſimo decorauit. Quis porrò iſte? Dimidium, inquit, rerum mearum do pauperibus, & quadruplicata reddo quæ rapui. Sic & nos, oro, domos noſtras exornemus, vt Chriſtū ſuſcipere mereamur, hæc pulcherrima ſunt portarum velamina. Hæc in cælis ſolummodo fiunt, ibi texuntur, ibiq; iſta ſunt ibi cœlorum rex habitat. Si verò aliter ornabis, diabolum, & illius conuocas chorū. Cæterum Chriſtus ad Matthæum quoque publicanum diuertit: quid igitur ille fecit? Voluntate prius ſeipſum ornauit optima qua ſibi perſuaſit neglectis omnibus Chriſtū eſſe ſequendum, Sic & Cornelius orationibus, & eleemoſynis domū ſuā ornauit. Vnde factum eſt, vt vſque in hodiernā diem fulgentiſſimā habitet regiā. Vilitas enim, & deformitas domus, non à vaſis inordinatè proiectis, non à neglecto lectulo, nō à muris fumo decoloratis, ſed ab improbitate habitantiū cernitur. Quod inde Chriſtus oſtendit, quia virtute habitantis vel viliſſimas petere caſas non dedignatur. Ad improborū autē ædes etiam ſi aureis cōtegātur laquearibus, nūq̄ tamē ingreditur. Illa igitur regia ruti lātiſſima eſt, in qua dn̄s omniū habitat. Hæc verò q̄uis aureis tectis, ingētibuſq; colūnis cōſtet, cloacis tamē, & omni ſorditie cōfluētibus riuis ſimilis eſt, cū diaboli vaſa ī ea cōtineātur. Hęc mihi nō de diuitib⁹ his, q̄ vt oportet, īpēdūt: ſed de rapacibus, & auaris dicta ſunt, hic nullū ſtudiū nulla cura de reb⁹ neceſſariis eſt, ſed omnis opera ꝑ vētre, ac turpitudine cōſumitur, ibi ad rectè philoſophādū omnia impēdūtur, Quapropter nuſq̄ videmus Chriſtū in ſplendidas ædes diuertiſſe, ſed regiis omiſſis, & molles īdutis purpuras poſthabitis, publicanorū caſas & piſcatorū eligebat. Quare tu etiā cū ipſū in domū tuā vocare volueris eleemoſyna, oratiōib⁹, ſupplicatiōib⁹, vigiliis ipſā diligēter ornato. Hæc Chriſti regis ornamēta ſūt, illa verò māmonę, qui hoſtis Chriſti atq; inimicus eſt: quas ob res nemo vilitate dom⁹ erubeſcat, ſi his ornamētis eā decorat, nemo magnificētia ędiū ſublimis īcedat: imò verò magis erubeſcat, & altis oīno cōtēptis palatiis, humiles eligat caſas, vt ī hac vita

Luc. 19.

Act. 10.

Chriſtum

Christũ suscipiat,& in futura æternis ędibus perfruatur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, Amē.

HOMILIA LXXXV EX CAP. XXVI.

E T *ecce unus eorum qui cum Christo erant,extendens manum suam,euaginauit gladium, & cum percussisset seruum pontificis,amputauit auriculam eius dextram. Tūc dicit ei Iesus,Converte gladiū in locū suum:Omnes enim qui acceperint gladium,gladio peribunt,&c.* Quis nam est iste qui au-
Ioan.18 riculam serui amputauit?Petrum certè fuisse Ioannes testatur,cuius ardentissimo animo iure ista res attribuitur. Cæterùm,illud quærendum est, cuius rei gratia gladios ferebant?Non enim hinc solum, verumetiam inde liqui-
Luc.22. dò patet gladios eos habuisse,quia interrogati responderunt,duos se gladios portare.Sed quam ob rem Christus istud permisit?Lucas sanè ait,quia dixit ad eos, Nũ quãdo vos absque pera,calceamentísque misi,re quapiã caruistis?Cúmq; illi nulla respondissent:sed modò,intulit,qui habet sacculum,tollat & peram:& qui non habet, vendat vestimentum eius,& emat gladium:tunc illi dixerũt duos se gladios habere.Ad quod Christus satis esse respondit. Cur igitur hoc permisit?Vt facilius crederēt,quia tradētur:propterea dixit eis,emite gladios, non vt percutiant animat,sed vt prędicationem hac re ante oculos poneret. Quare autem peram etiam addidit?Vt eos erudiret,studere ac vigilare multum, quoniã proprio vsuri studio sint. Nam in principio quidem rudes;ac teneros virtute sua fouebat,nunc autem quasi è nido pullos educens,suis etiam pennis vti hortatur.Deinde ne putent imbecillitate se omissos esse ac ad suam operam compulsos,ad priorum memoriam reducit,dicens:Num quando misi vos sine sacculo,re quapiam caruistis? ita vtrinque ad agnoscendas res eius inducit,tũ quia eos protexit,tũ quia sensim ac paulisper ad operam suã eos remisit.Sed vnde nã ibi gladij sunt inuenti? A cœna & mensa tunc iam exiuerũt,vbi propter agnũ gladios esse oportuit:illi verò quoniã audissent uēturos aduersus eũ aliquos esse,quasi magistrum defensuri secum gladios acceperũt.Quæ res discipulorũ animus solummodo erat,Propterea Petrus qui gladio vsus,cōminatione & quidem vehementi reprehēditur. Vltus enim ser-

uum

uum magno ardore animi eſt, quod nó ad ſui, ſed ad magiſtri fecit defenſionem: Chriſtus veró nullú detrimentú fieri permiſit: confeſtim enim illum curauit, & hac magnitudine miraculi & lenitatem, & potentiam ſuam oſtēdit. Tu veró diſcipuli quoq; & amorē pium, & humilitatē cōſidera: alterum enim ex diligendi feruore, alterū ex obedientia fecerat. Nam cū audiſſet, Mitte gladiū in vaginā: quod antea nunquam fecit, ſtatim obtēperauit. Alius autē Euangeliſta dicit, interrogaſſe diſcipulos ſi gladio percutiendū erat, & Chriſtum non ſolum prohibuiſſe, verūetiā percuſſum ſanaſſe. Sed Petrum acriter, & quidem minando increpat, vt eum & cæteros ſimul ab huiuſcemodi defenſione deterreat. *Omnes enim qui gladium acceperint, gladio morientur* & adiecit *An putas, quoniam non poſſum rogare patrē meum, & exhibebit mihi plus quam duodenas legiones angelorū? Sed ut impleantur ſcripturæ.* His rationibus feruētes animos eorū reſtinxit, maximè cum oſtendat iam ita prędictū eſſe à ſcripturis. Vnde ſuperius quoque orabat, vt cū audirent voluntatem hanc eſſe dei, mitiori animo ferrent. Ita duobus conſolatus eos eſt: eorum qui ſunt inſidiati ſupplicio. *Omnes enim qui acceperint gladium, inquit, gladio morientur.* & quia ſponte ſua hæc ſufferat. Poſſum enim auxiliū, ait à patre habere ſi volo. Cur autē non dixit, an putatis, quia non poſſum omnes hos perdere? Quia nondum decentem, atque conſtantem de ipſo fidē habent, credibilius illis hoc erat, præſertim cū pauloante dixerit: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: & Pater, tranſeat à me calix iſte. Et ad hæc ſudor quidem, & labor animi apparuit, & ab angelo confirmatus fuit. Quoniam igitur multa humanitati conuenientia fecerat, ſi ſe illos perdere poſſe dixiſſet, nō fuiſſet veriſimile. Ideo an putatis inquit, non poſſe me impetrare à patre meo? & idipſum humiliter profert, dicens: Et exhibebit mihi duodecim legiones angelorū. Etenim ſi vnus angelus centum octuagintaquinq; armatorum hominum millia interfecit, quid facerent duodecim legiones angelorū? Ita ad imbecillitatē. atq; timorem eorū qui metu iam ſemimortui erāt, orationē accōmodauit, & authoritate ſcripturarū muniuit. *Quomodo igitur implebuntur ſcripturæ.* Sic eos ab omni defēſiōe deterret. Nā ſi ſcri-

Luc. 22.

4. Re. 19

si scripturis quoq; ita videtur, quid vos repugnatis? Et hoc quidē ad discipulos: ad illos autē ait, *Tāquam ad latronē existis cū gladiis & fustibus cōprehendere me: quotidie in tēplo sedebā docēs & nō tenuistis me.* Recēse quot modis eos exsuscitet. Supinos eos proiecit, aurē seruo restituit, interitū eis cōminatus est, vt gladio morietur qui gladiū accipiūt, quod futurū præsēti miraculo cōfirmauit. Sic vndiq; & à præsētib⁹ & à futuris potētiā suā ostēdit vt nulla vi detētus esse videatur, & ideo subiecit: Quotidie vobiscū erā & sedebā docēs, & nō tenuistis me. Hinc ostēdit permissione sua id voluisse: miraculis autē prætermissis, de doctrina mētionē facit ne iactare se videret: docētē me nō tenuistis, inquit, silētē aggressi estis: ī tēplo erā, & nemo manū in me iiecit, modo nocte cōcubia cū gladiis & fustibus irruistis: quid opus aduersus me his armis fuit? His omnib⁹ manifestū facit, quia nisi vltro seipsum tradidisset, nihil etiā tūc ipsi potuissent. Si enim inter eos erat, & capere volētes nūq̄ potuerūt, neq; tunc quidē voluit ambigere, id quoq; soluit, dicēs: *Hoc factū est, ut scripturæ impleātur.* Vides quomodo sēper etiā in ipsa proditiōis hora ad emēdationē eorū omnia faciebat, sanādo, prædicando, terrēdo (gladio enim peribūt) spōte se ad passionē venire ostendendo? Quotidie nanq; vobiscū erā docēs, & nō tenuistis me, concordē se patri significādo, vt prophetarū scripturæ adimpleātur. Cur aūt in templo ipsum non tenuerūt? Non fuissent ausi propter turbas. Quā ob rem etiā exiuit à loco & opportunitate tēporis illis potestatem concedens, & excusationē eorū vndiq; succidēs. Nā qui seipsum tradidit, vt scripturas impleret, quomodo aduersus deū patrē dicebat? *Tūc discipuli omnes dimisso ipso fugam ceperunt.* Quando verò hæc ad turbā locutus est, tūc in pedes se omnes dedere, nullam iam videntes eius defensionem, qui vltro se traderet, ac diceret secūdū scripturas ista fieri. Sed discipuli quidē fugiunt, illi verò Iesum ad Caipham ducūt. *Petrus autem sequebatur, & introiuit videre finē.* Ingens huius discipuli ardor fuit, qui nec cæteris quidē fugientibus territus est, sed secutus etiam introiuit. Nā & si
Ioā. 18. Ioānes quoq; id fecerat, sed tamē notus erat pōtifici. Cur autē ipsum eo duxerunt? Ibi omnes erāt cōgregati, & omni consilio pontificum res gerebatur. Idcirco ad eū omnes conue-

niunt, qui illo anno summum pontificium obtinebat, vbi pernoctarunt vigilantes, adeò vt pascha ea nocte comedere neglexerint. Mane autē facto non intrarunt in prætorium, vt Ioannes inquit, vt non cōtaminarentur, sed vt mā ducarent pascha. Vnde liquidò patet, cupiditate interficiē di Christū prçuaricatos fuisse, ac alia die pascha comedisse. Nō enim Christus, sed illi audacissimi homines, & mille transgredientes legis præcepta, quoniā ita inflammati erant, & sæpe conati capere ipsum nihil facere potuerunt, ex insperato nacti quod cupiebant, tēpus paschæ transposuerunt, vt ardētes cçde animos eorū explerent: propterea congregantur omnes, & cōsiliū iam pestilens erat. Et nōnulla more iudicis quærunt, vt habitū iudicij, atque figurā insidiis ponerēt. Nō enim cōueniebāt testimonio: sed tumultus, atque turbationis omnia plena erant, adeo vt aperte fictum pateret esse iudicium. *Venerunt autē falsi testes dicentes, iste dixit: Soluite templum hoc, & in tribus diebus erigam ipsum.* In tribus dixit certè diebus, sed non soluo: sed, solui te. Nec de illo tēplo, sed de corpore suo dicebat. Quid igitur pontifex fecit, vt ad respōdendū cōpelleret, vnde capi ipsum arbitrabatur? *Non audis, inquit, quid isti testantur aduersus te?* Iesus autē quia nullū videbat excusationi locū, tacebat: figura enim ibi dūtaxat iudicij erat, re autē ipsa latronum impetus: pontifex igitur perseuerabat dicēs: *Adiuro te per deū viuū, ut nobis dicas, si tu es Christus filius dei uiui. Ipse uero respondit, Tu dixisti: ueruntamen dico uobis, amodo uidebitis filiū hominis sedentē a dextris uirtutis dei, & uenientē in nubibus. Tūc princeps sacerdotū scidit uestimenta sua dicēs: Blasphemauit.* Quod ait, vt atrocius dictū Christi videretur, & atrocior accusatio fieret. Nā quoniā audiētes pterriti fuerāt: sicut ī Stephano postea fecerūt, aures obstruentes: simile qd hic à pōtifice factū est. Sed quæ nā erat ista blasphemia? Nā cōgregatis ipsis alibi istud ꝓposuit: Dixit dns dño meo, sede à dextris meis: qđ lati* ab eo exponi audiētes, nihil audere ausi, & tūc tacuerūt, & nihil postea ipsi cōtradixerūt. Quo modo igitur blasphemiā nūc istud appellabāt? Cui etiā rei gratia Christus hoc eis respōsum dedit? Vt omnē eorū tolleret excusationē. Idcirco ad extremā vsq; diē apertè seipsum Christū esse dicebat, qui à dextris sedeat patris, quiq; rursus

Actu. 7.

Psal. 109

rurſus ad iudicandũ orbẽ vẽturus ſit·quæ res magnã eius
cõcordiã ad patrẽ ſignificat. Veſtimẽtis ergo conſciſſis,
cæteros interrogat dicens: *Quid uobis uidetur?* Noli à ſeipſo
ſentẽtiã proferre, ſed quaſi manifeſtiſſimo peccato, & bla
ſphemia patẽte ab illis eã elicere voluit. Nõ enim ignora
bat ſi res in cognitionẽ & examinationẽ veniret exquiſi-
tã, ab omni eũ crimine liberari, ac ideo apud ſeipſos cõdẽ
nari ſtupebat, & auditores præoccupabat, dicens: *Vos ipſi
blaſphemiã audiſtis*. hæc dixit, vrgens quaſi atq; impellens
aduerſus eũ ſentẽtiã ꝓferre. Quid igitur illi? *Reus eſt mor-
tis*. Condẽnatũ enim iam à ſe ad Pilatũ ducere volebant,
vt facilius ipſum quoq; ad condẽnandũ impellerẽt, cuius
rei omnes cõſcij vna voce reſpõdẽt, reus eſt mortis: ſic ipſi
accuſabãt, ipſi diſceptabãt, ipſi ſentẽtiã ferebãt, omnium
officia tũc ipſi occuparũt. Quomodo aũt ſabbata ĩ mediũ
nõ propoſuerũt? Quia ſępius ora eorũ frenauit, ex his quę
tũc facta fuerãt condẽnare ipſum cupiebant, & ad ea per-
uenit põtifex, vt omnibus ſciſſione veſtis ad ſe attẽtius at
tractis, ſententia iam ab ipſis prolata tanquã condẽnatũ
ad Pilatũ ducãt: Ita callidè, atq; malitioſè cũcta gerebãt:
Ioã. 18. nihil certè tale apud Pilatũ dicũt: ſed quomodo? Niſi ma-
lefactor hic eſſet, nõ vtiq; tibi tradidiſſemus eũ: ita publi
cis criminibus interimere ipſum ſtudebãt. Cur aũt occul-
tius nõ interfecerũt? Malã de Chriſto exiſtimationẽ ſuſci
tare volebãt. Quia igitur multi audiuerũt eũ, & admirabã
tur vehemẽter, atq; ſtupebãt tã de ſignis q̃ de doctrina: id
circo dederũt operã, vt publicè necaretur. Chriſtus verò
nõ prohibuit, ſed in veritatis affirmationẽ proteruitate il
lorũ vſus eſt. Manifeſta enim morte ipſiꝰ omnibus facta,
cõtrarius eſt cõſecutꝰ euẽtus q̃ illi optabãt. Illi enĩ ad de
decus ipſius publicè eũ necarũt, ipſe aũt ſumma hinc glo
Ioan. 11. ria ꝓfulſit. Et queadmodũ dicebãt: Occidamus ipſum, ne
Romani veniãt, & ciuitatẽ nobis atq; gẽtẽ eripiãt: quo in
terfecto illud maximè paſſi: eodẽ nũc pacto publicè cruci
fixerũt, vt magna infamia notarẽt: euenit aũt omnino cõ
trariũ. Poteſtatẽ autẽ habuiſſe illos ꝑ ſeipſos ĩterficere, Pi
Ioan. 18. latus declarauit dicẽs: Accipite eũ vos, & ſecũdũ legẽ ve-
ſtrã iudicate ipſum. Voluerũt aũt vt tã q̃ iniquus, tãquam
tyrannus, tanq̃ factioſus turpiſſima videretur morte neca
tus.

tus. Qua de re latrones quoq; simul cũ eo crucifixerunt, & ad Pilatũ dicebant: Nõ scribe regẽ hunc esse Iudæorũ, sed quia dixit regẽ se esse: quæ omnia ita pro veritate faciunt, vt nec vmbrã quidẽ excusationis impudentissimi Iudæi habeant: imò custodia, & signacula sepulturę, magnũ splẽdorem veritati addiderunt, idẽ etiã conuicia, & contumeliæ fecerũt. Huiusmodi certè res falsitas est, vt his rationibus dissoluatur, quibus tetẽdit insidias, quod illis accidisse videmus. Nam quũ vicisse iam putarẽt, tũc maximè ea re, qua putabãt vicisse, in summũ dedecus impulsi perierũt: quibus autem victus visus est, hinc maximè refulsit, & mirabili est potitus victoria. Non quæramus igitur vbiq; victoriã, nec semper superari vereamur. Est enim quãdo victoria detrimentũ, offensio verò emolumentũ adducit. Etenim in ira q valde contumeliatus aliũ est, superasse videtur, quũ reuera ipse maximè à turpi hac perturbatione victus nõ parũ sibi-ipsi nocuerit. Qui autẽ magno animo tulit iniuriã, hic ꝓfectò & quidẽ cum laude superauit. Ille nanq; nec suã quidẽ ægritudinẽ compressit, hic etiam alienã extinxit: & ille suo morbo superatus est, hic etiã alienum curauit, nec solũ ipse inflãmatus nõ est, verũetiam ingentẽ alterius flãmã extinxit. Quod si apparentẽ hanc, & nõ veram victoriã cõsequi voluisset, & ipse victus iacuisset, & aduersariũ magis incendisset, sic turpiter ac miserabiliter, quemadmodũ mulierculæ ab ira exagitatæ ambo iacẽt. Nunc verò & huius dedecoris expers est, qui philosophatur, & præclarũ tam sibi, q̃ proximo de iracundia trophæũ cõstituit. Non igitur vbiq; victoria quærẽda est. Qui enim lædit, superare læsum videtur, sed perniciosa sibi victoria superat. Læsus autẽ si magno animo perfert iniuriã, quanq̃ victus videatur, coronã tamen splẽdidã adeptus est. Sæpenumero ergo vinci q̃ vincere præstãtius est: optimus profectò iste victoriæ modus est. Nam siue quis rapiat, siue percutiat, siue inuideat, qui suffert, & nõ cominus aggreditur, ille pulcherrimus victor est. Cur rapinã & inuidiã dico, quum etiã qui ad martyriũ traditur cæsus, laceratus, iugulatusq; hoc pacto deniq; superat? Et quidẽ in bellis ostensio prçlij est, si miles ciderit. Hæc apud nos clarissima est victoria, nullibi certè malè agẽtes, & vbiq; mala sufferẽtes superamus: illa fulgẽtissi

ma victoria est,qua inferentē patiendo superasti. Cūq; op-
pressam exteriori victoriæ naturam habeat,quod maximè
virtutis argumentū est,à deo esse demōstratur. Sic scopuli
fluctibus cæsi facilè ipsos dissoluunt, sic sancti omnes præ-
conio præclaro coronati,præclara trophæa statuerūt,hanc
victoriā laboris expertē consecuti. Nō enim luctari te,aut
laborare oportet,deus eas tibi vires concessit, vt nō cōser-
tione manuum,sed patiētia vincas. Nō exeas igitur in præ-
liū,& vicisti:nō collucteris,& coronatus es, multo tu præ-
stātior & fortior aduersario es. Tu teipsum dedecoras:no-
li cōmittere,vt ille possit dicere,vix à te in prælio superatū
fuisse:sed fac vt inexpugnabilē hanc virtutē admiretur, &
Gen.37. stupeat,prædicetq; abs te sine prælio victū fuisse. Sic beat⁹
ille Ioseph,qui magno animo iniurias tulit,vbiq; & victor
prædicatur. Nā & fratres,& Aegyptiā illam mulierē insi-
diantes,æquo animo ferēdo superauit. Noli mihi carceres,
vbi vinctus fuit,nec regiā vbi mulier illa versabatur domū
obiectare:sed victū mihi,atq; victorē ostende,& qui in vo
luptate,qui in mœrore viuebat,patefacias. Illa nec iustum
illum virū,nec cupiditatē propriam superauit:hic & mulie
rem repulit,& à difficillimo captus morbo nō est. Et si vis,
verba mulieris audiamus,vt à superato penitus,atq; ꝓstra
to animo proferri videas. Adduxisti nobis huc,inquit,pue
Gen.39. rum Hebræū illudere nobis. Nō ille ô misera,atq; iniquis-
sima,sed diabolus tibi illusit,quia persuasit posse adamātiū
abs te animū infringi. Nō adduxit tibi maritus Hebræum
insidiantē puerū,sed callidissimus dæmon,qui in illicitam
te impulit cupidinē. Quid autem Ioseph?tacet omnino,&
sic condēnatur,velut & Christus. Figura enim illa Christi
fuerant. Sed erat ille,inquies,in vinculis,hæc in regia spa-
ciabatur. Et quid est hoc?nōne illa splēdida fuit, coronat⁹
etiam hic,quum in carcere vinctus iacere videretur?Hæc
autē omnino vincto miserior,quanquā in regali thalamo
versabatur,sed non hinc solū,verūetiā ab exitu rerū victo-
riam aspicere solet. Quis enim quod voluit nactus est? ille
vinctus ꝓfectò,non hæc regia mulier. Nam ille castimo-
niam studuit cōseruare,hæc castū illius animū corrūpere.
Quis igitur voluntatē adimpleuit suā?Ille qui passus æquo
animo iniuriā est,aut hæc quæ iniquissimē intulit? Ille ꝓ-
culdubio,

culdubio,ille igitur clarissima fuit potitus victoria: quę omnia nō ignorantes,hanc victoriā quæ à patiētia originē trahit,totis viribus persequamur:illā diligentissimè fugiamus,quę ab inferēda iniuria nascitur. Sic enim & pręsentē vitā quiete atq; trāquille pagemus,& futurā cōsequemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

HOMILIA LXXXVI EX CAP. XXVI.

Vnc spuerunt in faciem eius, & colaphis eū ceciderunt. Alii autē palmas in faciem eius dederūt,dicentes: Prophe*tiza nobis Christe,quis est qui te percussit? &c.* Quãobrem hæc faciebant cū occisuri eū essent? Quid enim huiusmodi illusione opus erat? Crudeles eorū mores in omnibus ostendūt,qui quasi venatores fera inuēta, sic violētia & furore ferebātur,solennitatē habere credentes, & ingenti cū voluptate insilientes. Tu autē sublimē discipulorū philosophiā admirare,qui adeò exquisitè ista conceperūt,vt quāti facerent veritatē,facilè appareat,cū ea quæ turpissima videntur,ad vnguē exposuerūt,nihil celantes, nec erubescētes,sed eximiā putātes gloriā: & profectò eximia est,quod dominus orbis talia pro nobis pati voluerit:quæ res & ineffabilē erga nos charitatē,proteruitatemq; eorū nulla venia dignā ante oculos ponit. Quippe aduersus mitissimum illum atq; lenissimū,qui vel quādo cædebatur, ea verba dicebat,quibus etiā leonē in agnum redigere posset, tantam crudelitatē ostendebant,sed vt ipse nihil lenitatis prætermisit,sic ipsi nihil cōtumelię,nihil impietatis:sed tā verbis q̄ factis explere furorē suum conabātur:quæ omnia Esaias ille prædixit,qui paucissimis verbis omnē hanc cōtumeliā multo antè aperuit. Queadmodū,inquit,obstupescēt super te multi,si inglorius erit inter viros aspect⁹ tuus,& formā tua inter filios hominum. Quid enim illi cōtumeliæ potest exæquari? In faciē illam quam fluctus maris reueriti sunt, quā sol in cruce videndo radios occuluit,spuebāt,cędebāt, caput percutiebāt,abūde animos suos explentes,& vulnera contumeliosissima inferentes,quibus spuēdi conteptum addere nō verebātur. Verba rursus derisionis plena proferebant, Prophetiza nobis Christe,dicētes,quis est qui te percussit? Sic illudebāt,prophetā ipsum appellātes. Alius autē euangelista dicit,quia velamine sua facie adoperta hęc faciebant,

Esa. 52.
Luc. 8.
Luc. 22.

ciebant,quaſi quendā infamē & nullius rei hominē, nō liberi ſolū,verūetiam ſerui deludētes. Sæpius oro hæc attētè audiamus,hæc in cordibus noſtris cōſcribamus: hæc enim pulcherrima & glorioſiſſima ſunt: in his ego ſummopere glorior,nec minus me hi ſui dolores ſublimem efferunt, q̄ mille mortui quos excitauit.Hæc & Paulus itē, & item voluit atq; reuoluit,crucē,mortē,paſſiones,cōuicia, iniurias,
Heb.13. contumelias,& modò quidē ait:Exeamus ad ipſum opprobrium eius ferētes:modò autē, Qui pro gaudio ſibi propoſito crucem ſuſtinuit ignominiā contēnens. *Petrus autē ſedebat in atrio foris,& acceſſit ad eū una ancilla,dicens:Et tu eras cum Ieſu Galilæo. Ipſe autē negauit coram omnibus,dicens:Neſcio quid dicis. Egreſſo autem illo ad portā,uidit eum alia ancilla,& dicit: Et hic erat cum Ieſu Nazareno.Et rurſus negauit eum iuramēto.Poſt paululum autem cū acceſſiſſet,qui ſtabant, dixerunt Petro: Vere & tu ex eis es,etenim loquela tua te manifeſtum facit.Tunc cœpit anathematizare,quia nō nouiſſet hominē. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus uerbi Ieſu,quod dixerat:Priuſq̄ gallus cātauerit,ter me negabis.Et egreſſus foras,fleuit amare.*
O res nouas,& mirabiles:quādo capi magiſtrū vidit, adeò efferbuit,vt ſtricto gladio ſeruum percuſſerit,quando autē magis indignari,inflāmari,ſuccēdiq; debebat, tot tantaq; opprobria videndo atque audiendo,tunc abnegauit. Quis enim indignatione nō inſaniret,nefandiſſima illorū facta conſpiciēs?pauore tamen ille omnino ſuperatus,nō modò non indignatur,ſed pernegat,ac miſeræ,vilisq; puellæ verba ferre non poteſt,nec ſemel modò,nec ſecūdo, ſed etiam tertio negat,& hoc in breuiſſimo tēpore, nec corā iudicibus,foris enim erat.Sedebat enim,inquit,in aula foris, &
Luc.22. tùm in portā exiſſet,eū aggrediūtur,nec lapſum ſuum ipſe antea ſenſit,vt Lucas dicit,q̄ in eum Chriſtus reſpexiſſet. Ita non ſolùm negauit,ſed etiam quanuis gallus cantaſſet, caſum ſuū tamen à ſeipſo non ſenſit,ſed magiſtri admoni-
Mar.14. tione indiguit, Cuius inſpectio vox illi facta eſt. Marcus ait,cùm ſemel Petrus negaſſet,tunc primò gallū cātaſſe:cū verò tertio illum,tunc gallum ſecundo.Ita exquiſite ſolus explicauit,& piam magiſtri ad diſcipulū curam,& imbecil-
Marc.Pe litatē Petri,& quod formidine motus vix ſeipſum cogno-
tri diſcipu ſcebat,hæc ab ipſo magiſtro Marcus didicit:diſcipulus enī

Petri

Petri fuit: vnde maximè ipsum admirari debemus, quia nō *lus, didi-*
solū magistri delictum nō occultauit, sed exquisiti⁹ etiam *cit ab eo*
q̄ cęteri hoc ipso, qa discipul⁹ erat, cōscribere potuit. Quo- *quod scri-*
modo igitur cū Matthęus dicat: Anteq̄ gallus cātet, ter me *psit.*
negabis: cū tertio negasset, secūdo gallus cantauit, vt Marcus scripsit? & quomodo hæc vera & consona esse possunt? Valde ista certè vera, & sibiipsis cōuenientia sunt. Nā quoniam in vna vice ter & quater gallus cātare assueuit: significare voluit Marcus, quia nec voce quidē galli ī memoriā adductus est, nec se à negatione retinuit, vtrūque igitur verum est. Nā anteq̄ vnam cantandi vicē gallus absoluisset, ter negauit. A Christo aūt in memoriam delicti redactus, ne lachrymis ꝓderetur, nō est palàm ausus, sed exiuit foras, & fleuit amarè. *Facto aūt die, duxēt Iesum a Caipha ad Pilatum.* Nam quoniā interficere ipsum statuerunt, & ꝓpter diem festū nō poterant, ad Pilatū eum ducūt. Tu verò cōsidera quomodo res ita cōpulsa est, vt in die festo ageretur. Quippe ita iam à priscis tēporibus fuerat figuris significatum. *Tūc uidens Iudas, qui tradidit eum quod cōdemnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos.* Hoc tam Iudæ, q̄ pōtificum culpā exauget: illius, nō quia eum pœnituit, sed quia tardè pœnituit, & seipsum cōdemnauit, cōfessus à se factā esse traditionē. Horū aūt, quia cū possent mutare propositum, ꝑseuerarunt pertinaces, nulla pœnitendi cogitatione cōpuncti. Tu verò cogita, quando illū pœnituit, quādo ad exitū scelus iam omnino ꝑuenit. Talis nēpe diabol⁹ est, vt nō dimittat hoīem, nisi negligat ante vltimū effectū magnitudinem peccati præuidere, vt pœnitentia ductus à peccato resiliat. Tam multis enim admonitiōibus Christi nihil flexus, cū verò in vltimū iam effectum res venit, tunc pœnitentia ducit, neque tunc vtiliter, & vt oportebat. Nam quoniam quidē cōdemnauit seipsum, & argenteos ꝓiecit, nec Iudęos veritus fuerat, oīa hęc laudabilia sunt: quod verò seipsum suffocauit, id ab omni venia remotum, ꝑniciosum fuit cōsilium dęmonis: præripuit enim eum anteq̄ pœniteret, vt pœnitentiæ fructū amitteret, & extrema morte cunctisque manifesta, suspensus periit. Ita vndique cōsidera magnum veritatis splēdorē cōflari ex his rebus, quas aduersarii agunt vel patiūtur. Ipsum enim mortis genus, quo

CAPVT XXVII.

proditor periit, eorum ora qui Christum dãnauerunt profectò consuit, nec finit vt vmbram falté excusationis inueniant. Quid enim dicere possunt, si talé aduersus se proditor sententiã protulisse inuenitur? Sed videamus etiã, cum argenteos principibus sacerdotũ retulit, quibus vtitur verbis. *Peccaui tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu uidebis.* Et *proiectis argenteis in templo, recessit. Et abiens laqueo se suspendit.* Nec enim potuit acerbos conscientiæ stimulos & flagella perferre. Similiter autẽ & Iudæi faciunt. Nã cũ debuissent istis cõmoueri, pertinacissimè tamẽ perstiterunt, quousq; ad exitũ & effectũ peccati peruenerunt. Nam peccatũ quidẽ illius, quod erat proditio ad extremũ modò venerat, illorũ verò nondũ. Cùm autẽ etiã illi scelus perfecerunt, & crucifixerũt ipsum, tunc cõturbãtur modò, dicentes: Noli scribere hũc Iudæorũ esse regẽ. Quid enim timetis? cur turbamini? corpore iam exanimo in cruce suspenso? modò diligẽter custodiũt, dicentes: *Ne forte discipuli suffurentur, & dicant à mortuis eum resurrexisse, & erit error ultimus peior priore.* At certè si dicent, nisi res vera fuerit, facilè redarguitur. Sed quomodo furetur, qui nec stare quidem potuerunt, cũ caperetur, quorum caput & vertex puellæ verba nõ ferens, tertiò ipsum negauit? Sed vt diximus cogitationũ turbine ferebantur, grauiter enim se cõmisisse non ignorabant, quod inde patet, quia dicebant ad Iudã: Tu videbis. Audite ista, audite inquã auari, versate animo quid ille passus fuit. Nam & pecuniã amisit, & scelus admisit, & animã perdidit. Hæc atrox auaritiæ tyrannis facere solet, non est argẽto, nec hac vsus vita, nõ fruetur futura, vniuersa simul amisit: prauaq; vel apud eos quibus tradidit, æstimatiõe de se suscitata, laqueo demũ gulam fregit. Sed vt dicebam, nõ antequã rem perficiant, nõnulli inspiciunt: video enim etiã illos nolle interea, quantam rẽ auderent aspicere, sed dicẽtes: Tu videbis: quę res culpam eorũ maiorem reddit. Apertè nãque audacissimę iniquitatis testantes passione se ferri, & nolle à perperã cœptis desistere ostendũt, ficto ignorantię velamine stultè se adoperiẽtes. Nam si post crucẽ & mortẽ ipsius istud dixissent, quãuis neq; tunc rectè dici poterat, nõ tamen adeò illos condemnaret: nunc autem cum adhuc in potestate vestra

sit,& possitis ab hac vos abducere cæde, quomodo hæc di cere potestis? Hęc excusatio vestra multò magis accusat. Quo nam pacto? quia totũ ad proditorẽ crimen refertis, cũ possitis ipsi huius sanguinis expertes esse: vos aũt pertinacissimè ad peiora ꝓgredientes, crucẽ proditiõi addidistis. Quid enim tenuit, cũ illi dictũ sit, tu videbis? à prauo proposito desistere: sed cõtrarium oĩno faciunt, interitũ inferentes, & vbiq; tam nequiter agentes vt in pœnas ineuitabiles se coniecerint: sic & paulo pòst à Pilato eis potestate cõmissa, latronem maluerunt, q̃ Iesum eligere. & latronem quidem manifestis criminibus inquinatũ, tanq̃ innocẽtem cõplectũtur, Christũ verò qui nõ modo nihil criminis vnq̃ fecit, sed plurimis etiam ac maximis beneficiis illos affecit, interfecerunt? Quid autẽ Iudas? Postquam vidit inutilẽ se laborem perferre, quia nollent illi argenteos accipere, proiecta in tẽplo pecunia abiit, & gulam laqueo fregit.

Principes autem sacerdotum proiectos argenteos capientes, dixerunt: Nõ licet mittere in corbonã eos, quoniã precium sanguinis est, & cõsilio inito, emerunt ex eis agrũ figuli in sepulturã peregrinorum. Ideo uocatus est ager ille, ager sanguinis, usque ad hodiernum diem. Tunc impletũ est quod dictum est per Hieremiã prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos precium appreciati, & dederunt eos in agrum figuli, sicut dominus mihi constituit.

Video rursus propria eos conscientia condemnari, quoniam enim non ignorabant iniquè se hominis cædem cõmisisse, noluerunt in corbonam pecuniam deponere, sed agrum in peregrinorum sepulturam emerunt: quæ res proditionis aduersus illos testimoniũ est. Nomen enim villæ inditum omni clarius tuba sceleratam eorum prædicat cędem: nec simpliciter, sed concilio congregato id factum. Et in omnibus procedunt, ne aliquis ab hoc crimine innocens sit, sed omnes simul hac magnitudine peccati premãtur. Hæc autem multis seculis antea prædixit prophetia. Perspicis, non ipsos solum, verum & prophetas turpissima opprobria exquisitè narrasse, & vndique magna voce passionẽ prædicari. Sed Iudæi amentia conuoluti, hoc modo fecerunt. Si enim in corbonam pecuniam immisissent, non ita manifesta res facta esset: nunc verò villa empta, etiam posterioribus rem vniuersam prodiderunt. Audiatis

quicunq; animę hoīs preciū capientes,beneficiū poſtea ex cęde cōfertis.Iudaica huiuſmodi eleemoſyna eſt imò verò diabolica Sunt enī,ſunt inquā etiam nunc qui alienis dire ptis excuſatos ſe à toto crimine putant,ſi aliquā partē pau
Malac.2 peribus dederint,de quibus ait propheta: Altare meum lachrymis velaſtis.Nō vult certè Chriſt⁹ rapina nutriri, ingratiſſima hæc ſibi ſunt alimenta. Quid ita tu dominū con tēnis,vt res immūdas offerre audeas?melius eſt cōmittere, vt inedia tabeſcat,quā huiuſmodi alimento ſuſtētare. Alterum nēpe crudelitatis ſimul & cōtumeliæ:& melius eſt, nihil oīno dare,quā rem aliorū aliis cōcedere. Dic quæſo, ſi duos quoſdā videres,alterum oīno nudum,alterū indutū, nullāne iniuriam faceres,ſi veſtitum ſpoliares, vt nudum indueres?imò verò maximam. Quod ſi re integra cōceſſa, non eleemoſyna vſus es,ſed iniuriam cōmiſiſti, cū nec triceſimam partē raptarū rerum dederis, & eleemoſynā rem appelles, quo ſupplicio nō vexaberis?Si enī accuſabuntur, qui claudicātes offerebāt aīantes,cū tu peiora facias,quomodo veniā impetrabis?Nā ſi etiam ipſi à quo abſtulit fur rem reddiderit,adhuc iniurię adeò reus eſt,vt vix additio ne quadruplici crimen pſoluat, & hæc in veteri teſtamēto ſolū munit⁹:ſed noua etiā gratia renouata,cōſidera quantum in caput ſuū ignem exaggeret? quod ſi nondū pœnas luat,idcirco magis lachrymandū eſt,quia iram ſibi theſaurizat maiorē,niſi pœnitentiā egerit. Quid enī, exiſtimatiſne, ait,illos ſolos peccatores fuiſſe ſup quos turris cecidit? Non,dico vobis,ſed vos quoq; niſi pœnitentiā egeritis,ſimilia patiemini. Agamus igitur pœnitentiā, dem⁹ eleemoſynā, ab omni auaritiæ tabe puram : & demus non parcè,ſed copioſè. Veniat in mentē vobis, octo millia Leuitarū Iudęos alere ſolitos fuiſſe, & cū his viduas,& parētibus orbos,præterea muneribus & tributis ſubiectos militiæ quoq; oprā dediſſe:nūc aūt agros,domus,locationes, vehicula,equos,mulos,multaq; alia huiuſmodi ꝓpter vos & veſtrā crudelitatē eccleſia poſſidet. Oportebat enī hunc eccleſiæ theſaurū vos retinere,ac eccleſiā nō paruos ex noſtra deuotione conſequi fructus. Modò autē duo quædam mala cōmittūtur. Nam & vos quaſi nihil dare debeatis nihil confertis,& dei ſacerdotes à ſacerdotio aliena pertractant.

ſtant. An enĩ poterant etiam tẽpore Apoſtolorũ dom⁹, & agri ab eccleſia poſſideri? Cuius igĩt rei gratia vendẽtes pecuniã offerebant? Quia id multo melius erat ꝑfectõ. Nunc verò ſæculariũ cura rerũ vobis furẽtibus, timor noſtros inuaſit patres, ne dũ colligere ac nihil ſeminare ſtudeatis, viduarum, orphanorũ, & virginũ multitudo fame depereat, qua re cõmoti hæc ſibi cõparare coacti ſunt. Non libenter ad hanc ſe deformitatẽ immiſerũt, qui deſiderabant fructus ex noſtra deuotione ſic acquirere, vt orationibus ſolũ attẽdere poſſent: nũc verò coẽgiſtis eos eorũ qui ſæcularia gerunt negocia, curã & gubernationẽ imitari, vnde vniuerſa cõmiſcentur atq; turbantur. Cũ enim & nos eadẽ ſolicitudine teneamur, quis ꝓpitiũ faciet deum? Propterea os aperire nõ poſſumus, q̃a nõ melius eccleſia, q̃ ſæcularia gubernantur. Nõ audiſtis, quia nec quidẽ has pecunias, quæ abſq; labore fuerunt collectę diſtribuẽdas putauerũt Apoſtoli? Modo aũt in ꝓcuratores, diſpenſatores, caupones redacti epiſcopi ſunt, imò verò iſtos etiã cura, & ſolicitudine ſęculariũ rerũ ſuperarunt, Cũq; oporteat ipſos aĩarum habere curam noſtrarũ, hoc ꝑtermiſſo illa ſolicitẽ curant, quę publicanis, quęſtoribus atque villicis curanda ſunt, de his quotidie cogitant, & ꝑuigilãt. Hoc nõ fruſtra deploro, ſed vt harũ rerum mutatio quædã in melius fiat, vt & nos qui grauem hanc ſeruitutẽ patimur, miſericordiã cõſequamur, & vos fruct⁹, & theſauros eccleſię pręparetis: Si autẽ ita facere non vultis, ecce ante oculos veſtros pauperes ſunt, ex quibus quotquot potuerimus alere nõ negligem⁹: quos verò nõ poſſumus, vobis dimittemus: quos alite oro diligenter, ne in terribili die iudicii illa verba quę aduerſus immiſericordes dicẽtur, audiatis: Fameſcentẽ me vidiſtis, & nõ aluiſtis, hæc certè inhumanitas nos quoque vobiſcũ deriſibiles facit: orationib⁹ enim, atque pręedicatione, cæteroq; cultu eccleſiæ prętermiſſo, alii vini, alii frumentorũ venditoribus, alii cauponibus per totam vitã colluctãtur: vnde iurgia, cõtentiones, cõuicia, opprobria quotidie oriuntur, & vnicuique ſacerdotũ ſęcularibus idonea negociis impoſita nomina ſunt: oportet igitur in talia hæc mutari, & inde presbyteros nominari, vnde apoſtoli leges ſanciebant: à nutritione videlicet inopum, ab eorũ qui lædebãtur protectio-

1. Cor. 16
Heb. 10.
Epiſcoporum peccatum deplorat & eorũ reſtaurationem petit.

tectione, à diligenti erga peregrinos cura, à patrocinio eorum qui opprimunt, in orbos parentibus cura, à protegendis viduis, à defendendis virginibus. Hæc officia loco villarũ, & domorũ curę presbyteris distribuere decet: hęc ornamenta ecclesię sunt, isti cõuenientes thesauri, qui & vobis faciliorẽ vitam, & nobis fructuosiorẽ præbere possunt, imò vero nobis quoq; non paruã afferent vtilitatẽ. Gratia enim dei centũ millia hominũ huc cõuenire opinor, quorum singuli si vnũ panẽ quotidie paupertati offerrent, oẽs certè pauperes abũdarent: si vnũ vnusquisq; obolum solũmodo, nemo penitus ĩdigeret: & nõ adeò villis & agris attẽti essemus, nec tot iurgia & cõuicia quotidie pateremur. Illud enĩ euangeliũ, Vade ac vende vniuersa quę habes, & da pauperibus, & veni ac sequere me, opportunè nunc ad ecclesię ꝑsides, ꝓpter latas ecclesiarũ possessiones, & meritò, dici potest. Nõ enim sequi Christũ aliter possumus, nisi oĩs sæcularis curæ simus expertes, Nunc verò proh dolor vindemiæ ac messi, dei sacerdotes, & venditioni ac emptioni fructuũ assistunt: & illi quidẽ, qui figuræ atque vmbræ cultum habebant, quãuis corporalior eis administratio esset cõmissa, omniũ tamen harum rerũ erant immunes: nos verò qui ad penetralia cælorũ vocamur, quiq; ad vera sancta sanctorum ĩgredimur, mercatorum rursus, & cauponũ curas suscipimus, vnde & magna scripturarũ oritur negligentia, ingens in orando segnicies, & cęterorum omnium contemptus. Non enim possibile homini est sufficiẽter studio atque opera in vtraque distendi. Quare rogo, atque obsecro multo nobis vndique fontis scaturiginem, areamque atque torcular nostram deuotionem fieri. Sic enim & pauperes facilius eo alentur, & deus glorificabitur, & vos ad maiora misericordię opera ꝓgressi, ęterna vobis bona impetrabitis: quibus vtinam omnes perfruamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

HOMILIA LXXXVII. EX CAP. XXVII.

I *Esus autẽ stetit ante præsidẽ, & interrogauit eũ præses dicens: Tu es rex Iudæorũ? Ipse aũt dixit: Tu dicis. Et cũ accusaretur à principibus sacerdotum, & senioribus, nihil respõdebat.* Respicis illud primũ inuestigari, qđ Iudęi crebro maliciosè volebãt? Nã qm̃ videbãt nullam à Pilato de lega-

legalibus curã fieri,ad publica crimina accuſationẽ reduxerunt. Sic aduerſus etiam Apoſtolos faciebant,eadẽ ipſa ſemper clamantes,quia circumuagantur Ieſum quendam regem eſſe prædicantes. Ita cũ quaſi de homine nudo hæc dicerent,ad ſuſpicionem tyrannidis impellere auditores conabantur,vnde patet ſciſſionem quoque illã tunicæ, & indignationẽ pontificis ſimulatam fuiſſe. Cũcta enim vertebant,atq; turbabant,vt in mortẽ ipſum iniicerẽt. Quod igitur illi maximè opponebãt, id nimirũ Pilat⁹ ſcrutatur. Quid igitur Chriſtus? tu dixiſti. Et fatetur ſe regẽ eſſe,ſed cæleſtem, quod alibi clarius ad eundẽ Pilatũ reſpondens dicebat, Quia regnũ meũ non eſt de hoc mundo. Verum ne aut illis excuſatio harũ rerũ relinquat,apertiſſimam affert rationẽ,dicens: *Si de hoc mundo eſſet regnum meũ, decertaſſent utique miniſtri mei ne traderer.* Hinc patet hac de cauſa & ipſum tributa detuliſſe,& aliis deferre iuſſiſſe, vt nullum hæc ſuſpicio locũ haberet; quando etiam regẽ conſtituere ipſum voluerunt,confeſtim fugit. Sed cur, inquies, affectandæ tyrannidis accuſatus, iſta non protulit? Quia cũ à rebus ipſis mille haberent argumẽta virtutis eximiæ, ſpõte vigilantes hæc occultabant,& iudiciũ ſtudioſè corrũpebant: propterea tacet pauciſſima quædã & rari⁹ reſpõdẽs,ne perpetuo ſilẽtio ſuperbus videretur. Põtifici enim quãdo adiurauit,& interroganti nõnunq̃ præſidi: ad obiecta verò crimina,quoniã minimè ſe perſuaſurũ ſciebat,nihil omnino reſpondit: quod & propheta quidẽ ſignificãs, ante multa ſæcula dicebat: In humilitate iudiciũ eius ſublatũ eſt. Mirabat aũt his de rebus Pilatus valde. Erat quippe admiratione digniſſimũ, tanta cũ humilitate ac taciturnitate videre adſtantem illum, qui mille, permanifeſtiſſimaq; haberet argumẽta,cũ ſanè nec ipſi accuſatores vlli⁹ ei criminis cõſcii fuerint,ſed inuidia ſola mouerent. Vnde falſis ductis teſtibus,quoniã nihil inuenire potuerũt,authoritate ſua vrgebãt,nec cõpuncti fuerũt. Cũ autẽ expiaſſe, aut iudicẽ lauaſſe manus vidiſſent: multa enim etiã Pilato traditus fecit,quibus reſipiſcere potuiſſent,ſed in nullo voluerunt molliores fieri. quid igitur Pilatus? *Nõ audis quanta aduerſus te iſti teſtantur?* Volebat enĩ ipſum ſatisfacientẽ liberari, ꝓpterea his verbis vtebatur: verũ quoniã nihil I.Cor. 7.
Ieſus

Iesus respondet, aliud quiddā excogitauit. Quid nā illud est? Mos erat ex cōdēnatis vnū eis dimittere, qua ratione liberare Christum tētauit, vt si nollent tanquā innocentē absoluere, saltē vt cōndēnatum aliquē à principe peterēt, quē solennitatis gratia princeps populo cōdonauit. Nūc autem è contrario princeps à populo petit, neq; sic illi mi tigantur, sed inuidentes magis, quasi atroces ferę perturbatione liuoris insaniunt. Nihil enim habebāt prorsus q̄d etiā aduersus silētē obiicerent, sed cumulo iustitiæ illius, etiā silentis redarguebātur, ita vt tacēdo dicacitatem atq; furorē illorum superabat. *Sedente autem ipso pro tribunali, misit ad eum mulier eius, dicens: Nihil tibi & iusto huic, multa enim passa sum hodie per uisum propter ipsum.* Aduerte rursus quàm mirabile hoc est, quàm sufficiens omnes illos reuocare: ad rerū enim periculum, & innocentiæ argumētorū claritatem non parua res somnium accessit. Cur autē ipse Pilatus somnium nō vidit? Aut quia mulier dignior erat, aut quia si præses somnium hoc se vidisse dixisset, non ita sibi creditū fuisset, aut quia nō edixisset, sed secū ipse tenuisset. Idcirco igitur ex dispēsatiōe mulier vidit, vt omnib⁹ notū fieret: nec solū somniat, verūetiā multa patitur vt maritus vxori cōdolendo tardior ad cædē redderetur. Tēporis quoq; opportunitas nō parū cōferebat: eadē enī ipsa nocte illo somnio fuit exagitata. Verū non erat Pilato tutum, dices, ipsum liberare, quoniam affectatæ tyrannidis erat accusatus, oportebat igitur argumēta quærere, quibus ista probantur, vtputa si exercitum cōscribebat, si pecuniā ingentē cōflabat, si arma vel aliud huiusmodi prę parabat. Ille verò temere ab eis deducitur, quapropter cul

Ioā. 19. pæ nō est expers. Maius nanq;, ait, qui me tibi tradidit, habet peccatū. Mollicie igitur factū est sua, & vt cæderet, & flagellis cęsum cōcederet, ita mollis hic, eneruisq; fuit, pōtifices aūt proterui atq; malitiosi. Nā postq̄ ille cogitādo legē adinuenit quandā, quæ solēnitati ex condēnatis aliquē cōdonare iubebat, turbis persuaserūt, vt Barabbā vna omnes peterent voce. Vides q̄ diligēter ille prouidebat, vt eos ab hoc scelere liberaret, & quāto ipsi studio, quāq; multa opera, vt ne vmbrā quidē sibi excusatiōis relinquerēt. Vter enim dimittēdus erat, certis iā criminibus cōdēnatus,

natus, an cuius adhuc causa pẽdebat. Nã si qua lata sentẽtia etiã dimitti poterat, multo magis ille, cuius res in ambiguo vertebatur, imò certè homicida, atq; manifestis latronibus peior eis Iesus videbatur: propterea non dixit latronẽ, sed insignẽ latronẽ eos habuisse, famosum videlicet in proteruitate, & multis homicidiis inquinatũ. Prępo suerunt tamẽ illum orbis Saluatori: nec rationẽ temporis aliquã habuerũt, quod sanctũ erat atq; solenne, nec humanitatis leges, aut aliud huiusmodi veriti sunt: sed inuidia penitus superati, ad proteruitatẽ suã plebẽ etiã corrũpũt: ita deceptionis quoq; plebeæ extrema luẽt supplicia. Barabba igitur ab vniuersis postulato. *Quid igitur faciam, inquit Pilatus, de eo qui dicitur Christus?* Côuertere illos rursus aliquo voluit pudore: potestatẽ enim eis eligẽdi reliquit, vt saltem veriti Iesum petãt, vt clemẽtiæ suæ totũ attribuatur. Cõtẽtiosos enim magis videbat fieri, cũ eis nihil ipsũ peccasse dicebat, ac ideo putabat, si humanitati eorũ salutẽ ipsius attribueret, facilius posse persuadere: illi vero nõ dubitauerũt clamare, crucifige: Ad qđ ipse, *Quid enim mali fecit? Tunc etiam magis clamabant, crucifige. Videns igitur Pilatus nihil se omnino proficere, lauit manus, dicens: Innocens ego sum a sanguine huius iusti, uos uideritis.* Cur igitur tradis? cur non eripuisti? sicut postea militũ tribunus Paulum? qui & sciebat gratũ fore Iudæis, si Paul⁹ traderetur, & seditio, ac tumultus ea de re factus erat, restitit tamen generosè, atque repugnauit, sed non ita Pilatus. Verũ ignauissimè, atque mollissimè vnà omnes corrupti labebantur. Nec enĩ Pilatus multitudini repugnauit, nec multitudo sacerdotibus, ita vndiq; peribat ipsorũ excusatio magna voce magis atque magis clamantiũ, crucifigatur. Nec interimere solũ volebant: sed turpissimã crucifigẽdi eius causam æstimari studebant. Ideo iudice repugnãte, pertinaciter ipsi clamabant. Vides quot à Christo ad reuocationẽ illorum facta sunt? Sicut enim Iudã sæpenumero retrahebat, pari modo hos quoque reprimebat, tum per totũ Euangelij tẽpus, tũ in ipsa potestate iudicij. Oportebat profectò, quãdo lauisse manus iudicem viderunt, dicentẽ: Innocẽs ego sum à sanguine huius, quãdo Iudã laqueo se suspendisse, quando rogantem Pilatum, vt aliũ pro ipso acciperent tã

Act. 24.

verbis

verbis quã rebus cõmoueri,atque cõpungi. Nã si proditor seipsum cõdẽnauit,si sententiã laturus iudex proferendæ sententiæ crimina reiicit. si mirabilis eadem nocte nobili mulieri apparuit visio,si quasi cõdẽnatus à Pilato petitur, quam poterunt excusatiõẽ inuenire? Nã si nolebãt,vt innocẽtẽ absoluere,nõ tamẽ hominẽ latrocinio proditũ ipsi anteponere debebãt. Verũ cũ videret iudicẽ manus lauare, dicentẽmq; audirent: Innocens sum,magis clamabant,dicentes: *Et respondens uniuersus populus,dixit: Sanguis eius super nos,& super filios nostros.* Quando igitur aduersus seipsos sententiam protulerunt,tunc omnia concedit Pilatus. Tu autẽ animaduerte hoc etiã in loco vecordiã ipsorũ. talis quippe appetitio temeraria,& proterua cupiditas est,vt nihil boni videre hominẽ sinat: vobisipsis maledicitis,quã ob rem etiam ad filios maledictiõnẽ protrahitis. Clemẽtissimus tamen Iesus,quanuis ipsi maximè & aduersus se, & aduersus filios insanirẽt,non tamẽ ex sententia ipsorũ ipsos condẽnauit,sed tam ex ipsis,q̃ ex filiis eos suscepit,qui pœnitentiã egerũt,milleq; bonis honorauit. Nã & Paulus

Act. 24. ex ipsis erat,& multa illorũ millia,qui in fei Hierusalẽ crediderunt. Considera enim,Iacobus ait. frater,q̃ multa millia Iudæorũ credẽtiũ sunt,qui omnes ex illis fuerũt,si autẽ aliqui renixi sunt,sibiipsis imputẽt. *Tũc dimisit eis Barrabã, Iesum autem flagellatũ tradidit eis ut crucifigeretur.* Cur flagellis cædit? Aut quasi condẽnatũ, aut quasi formam iudicio quandã afferens: vel vt Iudæis gratã rẽ faceret. Et certè resistere,atque repugnare debuisset,præsertim cũ ipse dixerit: *Accipite eum uos,& secundum legem uestram iudicate ipsum.* Multa nempe fuerunt quæ tam Pilatum, quàm Iudæos ab illo nefando iudicio prohibebant: inaudita signa,& miracula magna, incredibilis eius qui patiebatur,clementia,taciturnitas inæstimabilis. Nã postq̃ & orãdo,& respõdẽdo hominẽ se esse demonstrauit,sublimem rursus,ac vltra hominẽ tã silendo,q̃ despiciendo quę dicebãtur,ostẽdit,quibus omnibus ad mirandũ ipsum adduci poterãt, sed nihil horũ illis profuit. Cũ enim semel quasi vinolentia,vel insano furore oppressa sit,difficillimũ est resipiscere,nisi generosissima sit anima quæ opprimitur. Periculosum certè, periculosũ,inq̃ est,perniciosissimis his passionib⁹ locũ cõcedere

dere: quare oportet omni pacto reiicere ingressum ipsarū atq; repellere. Nā si cōprehēderīt animā, atq; superauerit, tūc sicut ignis ingētē ac siccā nactus materiā, maximā solet flāmā accēdere. Quare rogo atq; oro, omnia faciam⁹, vt quasi maceria separemus à nobis harū ingressū. Nullus igitur friuola se illa ratione consoletur, qua vniuersa proteruitas ī animā cōducitur. Illa inq̄ ratiōe nullus vtaṫ quoniā multi dicūt, quid hoc est, aut illud? mille certè hinc mala oriūtur. Veteratoreni malorū diabolus, cū sit magna malicia multa opera, ingēti studio cōdescēsioneq; nōnulla ad pditionē hominū vtitur. A minimis enim plerūq; incipit, quod intueri hoc modo licet. Studebat in Pythonissæ derisionē Saul regē detrudere, iterū quia non adhibuisset ille mētē, ad Pythonissas paulatim ipsum inducit. Nā quoniā Samueli nō obtēperauit, & holocausta offerri præparauit, illo absēte accusatus, ait, necessitas hostiū facta est maior. Cumq; flere oportuisset, quasi nihil mali fecisset, lætabaṫ. Iussit deinde nōnulla de maledictis deus, ea quoq; transgressus fuit: hinc aduers⁹ Dauid illū insaniuit, ac sic paulatim, atq; paulatim labēs nō stetit, quousq; ad ipsū pditiōis barathrū seipsū immisit. Similiter etiā de Cain factū esse videm⁹. Nō enī cōfestim cędē fratris illi suggessit, ne magnitudine rei commotus tā scelestum facinus abominareṫ, sed pri⁹ persuasit deteriora offerre, nullū esse id dicēs peccatū, deīde inuidię veneno succēdit, nihil etiā mali hīc secuturū psuadēdo. Ita sensim in eū illapsus ad cædē fratris, & ad negationē sceleris impulit, nec pri⁹ cessauit q̄ malorū omniū verticē imposuit. Repellēda igitur malorū initia sunt. Nā etiā si ad maiora prima nō progrederētur peccata, nō esset tamē negligendū, nūc vero p istā incuriā gradatim semper ascēdūt: quapropter omni studio atque opera funditus principia peccatorū sunt euertēda. Nō enī vim delicti solā consideres, nec quia paruū sit, cogites: sed illud præcipuè tene, quia si radicē nō euulseris, magnus inde labor succresect. Mirabile quidē, atq; inauditū dicere audeo. Solet mihi nōnunquā, nō tāto studio magna videri peccata esse euitanda, quanto parua & vilia, illa enim natura ipsa spōte auertit, hęc autē hac ipsa re, q̄a parua sunt, desides reddūt: & dū cōtēnuntur, nō potest ad expulsionē eorū anim⁹ generose

1. Re. 13.

nerosè insurgere, Vnde cito ex paruis maxima fiunt negligentia nostra: hoc ipsum corporibus quoq; accidere videbis. Sic in Iuda maximum proditionis malum concreuit: nisi enī putasset paruū esse pecuniā inopū surripere, ī tantam proteruitatē nō deuenisset. Iudæi quoque, nisi putassent inanis gloriæ delictum minimū esse, vsque ad cædē Christi lapsi non fuissent. Hac via omnia scelera fieri videbis. Nemo enim repente ad extremā improbitatē insiliit. Habet quippe insitū quendā anima pudorē, atq; innatū, quē subito calcare atq; ꝓiicere nō potest, sed sensim atq; paulatim ex negligētia perit: hoc pacto etiā idolorū cultus aditum inuenit, cum vltrā q̄ oportet, viui ac defuncti, nonnulli honorarentur, hoc pacto simulachra & statuæ adoratæ sunt, hoc pacto deniq; fornicatio, & cætera vitia dominātur. Cōsideremus autē, si nimiū quidē, ac importune risit, reprehensus à quopiā est: respōdet aliis, nihil esse id mali. Quid enim est risus, aut quid vnquā ex risu mali sequetur? Orta tamē ex īmoderato risu paulisper scurrilitas, à scurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta. Quū alius proximo ex incuria malediceret, reprehensúsq; esset, contempsit, dicens nihil esse mali huiusmodi verbis vti: sed hinc dissidia & odia nata sunt, inde inimicitiæ capitales, hinc contumeliæ, à contumeliis porrò pulsatio, ac inde cædes plerunque secuta est. Sic à minimis ad maxima gradatim diabolus ducit, & inde ad desperationē detrudit, & hanc viā priore nō minorem adinuenit. Non enim tantos peccatum, quātos desperatio perdit. Nam qui deliquit, si seipsum per pœnitētiam excitabit, citò delicti remissionē impetrabit: qui autē pœnitentiā spernit, idcirco veniā impetrare nō potest, quoniam medicinā pœnitentiæ nō imponit. Certas adhuc addit Insidias, quibus religiosos deuotiōis habitu ad peccandū impellit. Et quādo inquies, tale aliquid potuit efficere? Attende igitur, & disce, vt à laqueis eius possis tibi cauere. Per Paulū tibi Christus pcepit, vxorē à viro nō separari, nec alterū altero priuari, nisi ex cōsensu. sed nōnullę quasi castitatis ardore accēsę, à viris abierūt, ita putātes magnūqd facere, ad adulteria viros suos cōpulerūt. Cogita igit, q̄tū mali cōmiserint, quæ cū magnos ꝓ castitate labores

1.Cor. 7.

labores subierũt, quasi adulteræ accusẽtur, extremáq; supplicia daturæ sint, quia in profundũ perditionis cõiuges precipitarunt. Alij rursus à carnibus abstinentes, ex laudabili hac abstinentia ad abominationẽ carnium lapsi sunt, quæ res atrocem eis pœnã præparauit: hoc autẽ fit, quando aliqui iudiciũ suum scripturis anteponunt. Sic & aliqui apud Corinthios putarunt, perfectionis esse de omnibus indifferenter gustare, de his etiã quæ prohibita sunt: quod nõ modò perfectionis non erat, verumetiã iniquitatis extremæ, propter hoc & vehemẽter à Paulo corripiũtur. Et nisi corrigantur, vltimo supplicio dicebat obnoxios esse. Alij rursus religionem esse putant non paruam, capillos capitis nutrire, quod ex prohibitis est, & non paruum dedecus affert. Alij magnum dolorẽ, & immoderatam tristitiam, quasi vtilem post peccata laudant, atq; admirãtur. Quod diabolico artificio fieri, Iudas patefecit, qui ex dolore nimio se suspẽdit. propterea etiã Paulus pro eo, qui fornicatus fuit, formidauit ne quid talẽ pateretur: & admonuit Corinthios citò eum liberare, ne nimio submergeretur dolore: deinde ostẽdens à diabolo nimiã hanc esse tristitiã, adiecit: Vt nõ circumueniamur à satana. Nõ enim ignoramus, inquit, excogitationes illius, quia dolos semper & fraudes nouas adinuenire solet. Si enim apertè pugnaret, facilis esset victoria, imò verò nũc, si iugiter vigilamus, nõ est difficilis. Ad oẽs has vias armauit nos deus, non esse cõtẽnenda parua cõsulens. Audi ergo quæ Christus admonet, dicẽs: Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehẽnæ ignis: & qui ad concupiscendam mulierẽ aspexerit, adulter est. Ridentes etiã quasi miseros deflet, & vbiq; initia & semina peccatorũ radicitus tollit: & de ocioso nos verbo relaturos rationẽ asserit, & Iob cogitationes filiorũ purgabat. Aduersus autẽ desperantes, ait: An nõ surgit qui cecidit, an qui auertit, nõ conuertitur? Et rursus: Nolo mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Et hodie, si vocẽ eius audieritis, &c. Et, quod lætitia fit in cælis, quũ peccator pœnitentiã agat. Multaq; huiusmodi & documẽta & exẽpla in scriptura inueniũtur. Ne autẽ religionis nomine perdamur, illud Pauli dicendũ iterũ, atq; tenendũ est. Ne nimio dolore, inquit, absorbeat. Hæc igitur nõ ignorãtes omnibus diaboli viis, quibus de-

1. Cor. 8.
Coloss. 2.
2. Cor. 2.
Hiere. 8.
Psal. 94.
Luc. 15.
2. Cor. 2.

fides peruertit, scripturarũ prudentiam opponamus. Noli ergo dicere: quid est, si formosam curiose aspexero mulierem? Nam qui corde mœchatus est, is rem ipsam peragere non dubitabit. Noli dicere, quid est si pauperem hũc prætaeribo? Hoc enim pacto, etiã alium transcurres, deinde aliũ atq; aliũ, ac tandẽ omnes contẽnes. Noli dicere, quid est, si rem proximi desiderabo? Hoc enim Achab regẽ perdidit. Nam quauis preciũ dederit, veruntamẽ à nolente accepit, pœnas perluit. Qui nullo precio dato, aliena rapit, præsertim quum gratiæ documentis sit roboratus, quã punitionẽ non meretur? Quam vt fugiamus, ab omni vi & rapina diligenter abstineamus, nec à peccãdo solũmodo, sed ab initijs etiam peccatorum mundos nos conseruantes, magno studio virtutem amplectamur, si ad cælorũ regna proficisci volumus, quo vtinã omnes perueniamus, gratia & misericordia domini nostri IESV CHRISTI, Amen.

HOMILIA LXXXVIII. EX CAP. XXVII.

Tunc milites præsidis accipientes Iesum in prætorio, congregauerunt ad eũ uniuersam cohortẽ, & exuentes eum, chlamydem coccineã circundederunt ei. Quasi omnes ex cõposito conuenissent, ita signo dato ad choreã omnes diabolus concitabat. Nam & si possumus inuidię tabo existimare ad insaniã Iudæos concitatos fuisse, tamen qua de causa moti milites fuerint, non patet. Diabolus igitur erat, qui vniuersos tunc illos occupauit: voluptatem etenim ex contumelijs propter immanitatem suam capiebant. Quum enim oportuisset comprimi potius atq; lachrymare, nõ solũm hoc non faciebãt, verũetiam ecõtra, sicut & plebs ipsa, & vituperabant, & insultabant Iudęos forsan gratificãtes, aut suis vtentes moribus. Multis autẽ, varijsq; modis contumeliabantur. Caput enim illud sanctissimũ modò pugnis, modò calamo cędebant, modo corona ex vepribus contexta decorabant. Quã igitur nos excusationẽ vnquã habebimus, si vituperati ad iram concitamur, qui tot, tantaq; sustinuisse Christũ nõn ignoramus? Extremas certè ille cõtumelias sustulit. Quippe quum non mẽbrum vnum, sed vniuersum corpꝰ atroces has iniurias pateretur: caput corona, calamo, pugnis, facies sputis, maxillæ alapis, corpus reliquum flagellis, nuditate, amictu chlamydis, adoratione simulata

mulata, manus calamo, quem pro sceptro tenere dederunt, os quoq; ipsum, & lingua aceti potione ac fellis. Quid istis vnquam grauius? quid contumeliosius excogitari potest? omnẽ ista excedunt orationem, quæ illi quasi timentes, ne quid relinquerent, crudeliter excogitauerunt, & audacter fecerunt, qui suis manibus prophetas occiderunt. Christo verò quãuis sententia iudicis, ipsi tamen faciunt vniuersa, ipsi & apud se damnarũt, & apud Pilatũ dicentes: *Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Ipsi cõtumeliãtur & insultant, ipsi vinciunt, & modò vinctũ ad Pilatũ deducunt: ipsi militibus causam præbẽt, ita crudeliter in eũ insurgere: ipsi verbis, ipsi sputis, ipsi verberibus cædũt. Nihil horũ certè à Pilato factũ est, sed omnia illi effecerunt accusatores, iudices, lictores, ministri capitaliũ rerum: hæc à nobis tunc legãtur, quũ venire omnibus atq; audire liceat. Nã ne gentiles dicant præclara nos atque insignia Christi facta prædicare, opprobria verò & passionẽ celare: & sanctissimi spũs gratia ita dispẽsatũ est, vt in solẽnitate maxima, quum omnes vnà viri atq; mulieres adesse possint, iuxta diem paschæ omnia hæc perlegãtur. Vniuersis ergo præsentibus, q volunt, magna hæc voce prædicãtur, quibus cognitis Christus tamen deus esse omnino creditur. Et quũ propter alia beneficia, quæ nobis contulit, tum propter hæc ex animo adoratur, quia tantũ ꝓ nobis cõdescendere dignatus est, vt hæc passus omni nos virtutis genere instituerit. Hæc ergo semper lectitemus, mirificã enim afferunt vtilitatem. Nam perspiciens verbis & rebus & habitu contẽni, atq; per illusionẽ adorari, cædi deniq; ac omnia pati extrema, etiam si lapis esses, ad mollitudinẽ ceræ flexus, omnẽ animi tumorẽ deponeres. Sed reliqua quoq; audias. Postquã enim deludẽtes saturati sunt, denudato ipso vestes eius ceperũt, & sedẽtes obseruabãt quãdo expiraret: & vestes eius inter se partiuntur, quod in aliis condẽnatis nõ fecerũt: nituntur autẽ omni tranquillitate potiri ea vestimenta, quibus mirabilia gesta sunt. Sed nihil tũc aduersus eos geri Christo ita volente: adeò enim magnus hic fuit contẽptus, quia in abiectum quasi, atq; omniũ vilissimũ agebatur, vt in latrones gestũ non fuerit. Mediũ verò ipsum crucifigunt, vt existimationis latronum particeps fieret. *Et dederunt ei acetum.* *Marc. 5. & 6.*

hoc etiā ex cōtumelia. Ipse autē nolebat bibere. Alius verò
Ioan. 19. euāgelista dicit, quia quū gustasset, dixit: Cōsummatū est.
Psal. 68. Adimpleta iam est vndiq; prophetia: Dederūt in escā meā fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Nec tamen etiā ille eum bibisse ostendit (nihil enim interest inter gustare simpliciter, & nō bibere) sed de vno ac eodē dicuntur: nec tamen terminatur adhuc illorum insania, sed quum denudassent, crucifixissent, acetum attulissent, non poterant adhuc animū explere, sed in patibulo pendentē videtes, & ipsi & transeūtes omnes amaris impetūt verbis, quæ & rebus ipsis mihi grauiora vidētur. Idcirco enim ita faciebant, vt tanq̄ seductor, qui omnia quæ dicebat, ad corrūpendos homines frustra essent, & in cōspectu omniū vituperatus decederet: ideo etiam militū manibus, & publico reus iudicio cōfecto certior videretur. Et quanq̄ sequēs turba etiā lapides fletu suo flexissent, nullo tamen modo atrocissimas illas beluas cōmouit: propterea turbā quidem allocutione dignā putauit, ilos verò minimè. Non enim solū quæ optabant, fecerunt. verūetiam resurrectionem illius formidantes, existimationi suæ officere studebant: propterea publicè ista iactant, latrones cū eo crucifigunt: & vt seductor ac mēdax videretur. Descende clamabant, de cruce, qui templum destruis, & in tribus ipsum diebus reædificas. Nam quoniam scriptam à Pilato causam tollere nō potuerunt: quia scriptū erat, Rex Iudęorū: repugnauit enim ille dicens: *Quod scripsi scripsi*: ideo vituperando nitebantur ostēdere, quia rex non esset. ideo tumultuantes dicebant: *Si rex Israel est, descendat nunc de cruce. & rursus: Alios saluos fecit, seipsum saluare nescit.* Ideo etiam signis prioribus huic detrahere conabātur. Et rursus: *Si filius dei est, & si vult eum deus, saluet nunc eum.* O insani, scelestiq; homines: an prophetę non erant prophetæ, & iusti quos occidistis, iusti non erant, quoniam eos Deus à periculis non eripuit? imò verò erant, etiam si à vobis iniuria vexabantur. Quid igitur huic amentiæ vestræ æquale excogitari potest? Nam si existimatis quod illorum apud vos propter pericula nomen perijt, sed erant prophetæ, quanuis torquerentur: multò magis non debebatis in hoc scandalizari, qui & rebus semper, & verbis falsam hanc repulit opinionē: nihil tamen nec in ipso tempo-

re

re passionis, aut dicendo aut faciendo aduersus existimationem Christi efficere valuerũt. Nam & latro qui vitã in omni scelere cõsumpsit, tunc maximè quando ista dicebãtur, eum cõfessus, regni eius fecit mentionẽ. Et plebs ipsũ amarè flebat. Sed quãuis ea quæ flebant, apud ignaros dispensationis, mysterii huius imbecillitatẽ testari videbantur, veritas tamen etiam per hęc cõttaria floruit. Hæc audientes, aduersus omnẽ furorẽ & iram diligẽter nos armemus. Si succendi cor tuũ senseris, pectus cõtinuo signaculo crucis signato: repete memoria quæ tũc facta fuerũt, & ira ilico tanquam puluis dissipabit. Verborũ simul & factorũ recordare, non obliuiscaris dominũ illum, te seruũ esse: ille propter alios, tu propter teipsum suffers: ille pro his de quibus bene meritus fuit, pro his qui crucifixerũt, tu aũt pro teipso: ille à cõtumeliantibus, tu verò ab his forte quib[us] ferè iniuriã intulisti. Ille vniuersa spectante ciuitate, imò verò & Iudæis & aduenis misericorditer nimiũ locut[us] est, tu paucis præsentibus ferre nõ poteris. Quo ad maiorẽ contẽptum occideret, videtur à discipulis quoq; suis derelictus. Ita qui antea colebãt, fugam ceperũt: inimici aũt & hostes patibulo pẽdenti circunfusi contẽnebant insultantes, & deridebant oẽs vnà, Iudæi ac milites inferius, latrones vtrinque superius: ambo enim etiã ipsi cõtumeliabantur. Quomodo igitur Lucas de vno dicit? vtrunq; profectò factum est, vterque antea, postea verò alter solũmodo deridebat. *Lucæ. 9.*
Nam ne quis cõpositorẽ factum fuisse crederet, nec latronem illũ fuisse, qui latro fuit, ab ipsa cõtumelia etiã in cruce latro, atq; inimicus antea fuisse repẽte cõuersus ostẽdit. Hæc igitur oĩa cogitando philosophare. Quid enĩ tale, ac tantũ ferre tu potes, quale dominus tu[us]? Publice te quispiã vituperauit, sed nõ talia tu audisti. Verberibus cęsus es, sed non tanto tẽpore, neq; sic flagellatus, & denudatus. Alapis te quidam petiit, sed non illo modo. Tu vero etiam adde, à quibus, & cur, & quando, & quis ipse quoq;: & quod grauius est, nemo illa facta criminabatur, nemo quærebatur, sed ecõtra probabant oẽs, & cædentibus, ac deridentib[us] se coniungebant, & quasi arrogãtem quendam seductorem, ac deceptorẽ, qui re verba sua cõprobare nõ posset, sic deridebant. Ille vero ad hęc vniuersa tacebat, maximum nobis

longanimitatis prębens exemplū. Nos aūt hęc audientes, nec famulos quidē patimur nostros, sed magis q̄ syluestres asini calcitramus atq; salimus, crudeles ac ĩhumani siquid aduersus nos dictū vel factū sit, nullam aut paruā existima tionē facientes si hæc in deum cōmissa sint. Similiter quoque aduersus amicos afficimur: dolorē quis ĩtulit, ferre nō possumus: verbis carpsit, omni belua mouemur atrocius. Nec prodest quod ista quotidie leguntur: discipulus pro didit, cęteri eum reliquerūt, quibus multa & magna collata beneficia fuerant. Hi furore cōcitati in faciem spuebāt, pōtificis seruus colapho petiit, milites cædebant, qui aderant illudebant, & cōtemnebant, nec vllum ad quęquā ver bum emisit, sed omnes vicit silētio. Ita opera ista te docēt, quanto mitius feres, tanto magis te malefacientē superaturum, & admirationi apud omnes futurū. Quis enim nō mirabitur eum, qui opprimentium contumelias æquo animo perfert? queadmodum eni etiam cū iustè quispiam torquetur, si magno animo patitur, ĩiustè cruciari multis videtur, sic qui cū iniuria vexatur, si nō perfert, iure puniri putabitur ac deridebitur, quasi mancipiū ab ira distractus, & animi nobilitatem furori subiiciens. Nec enim liberū eum hominem dixerim, etiamsi mille seruis dominetur. Sed valde me, inquies, ille irritauit. Quid hoc est? tunc enim maximè oportet philosophari. Nam quando nō incitant, feras quoque mansuetas esse videmus: non enim semper furore ipsas ferri cernimus, sed quādo cōcitantur. Quare si tunc solummodo quiescimus, quando nemo irritat, in quo beluis præstabimus? Illæ tamen iustè plerūq; mouent, & excusari possunt, quoniā prouocatę, ac punctæ cōcitantur, præterea rationis expertes, duce natura mouentur: tu verò in ferarum incidēs morē, vnde tibi excusationē parabis? quid eni mali passus es? rapta sūt abs te tua, at hac ipsa de causa ferre magis oportet, vt maiora lucrari possis. Laude ac gloria priua t⁹ es, & q̄ti hoc est? minor ꝓfectò fact⁹ nō es, si philosopharis. Si verò nihil mali pateris, cur irasceris ei, q̄ nō modò tibi nō nocuit, verūetiā ꝓfuit? Nā negligētes honorati, molliores reddūtur: diligentes autē, ex derisione & cōtumelia fortiores efficiūtur. Ita profectò desides laude magis quā vituperatione lędūtur. Nā vituperantes quidem si attēdimus,

mus, causam nobis prębent philosophandi: laudantes autē arrogantiæ mollitie, inani gloria impellere animos solēt: cuius rei patres sunt testes, qui filios non ita laudibus efferunt, vt cōuiciis reprimūt, timētes ne aliquā inde mollitiē contrahant: Et Prædagogi simile quoddam adolescentib⁹ remediū afferunt. Quare si auerti nōnullos decet, adulatores magis, quā contumeliātes odisse oportet. Maior enim non attendentibus ex adulatione pestis oriri solet: & facilius est hanc, quam illā passionē superare. Quare qui superat illam, tū mirabilior videt, tum etiam maiora cōsequetur præmia. Mirabilius enī profecto est videre hoīem qui dum vituperatur, quā hominē qui dum depellitur, & percutitur, nō decidat. Sed quomodo, dices, potero non moueri? Vituperando quidā persequitur, crucis signo statim pect⁹ signato, recordare omniū quæ tunc gesta sunt, & cōfestim oīa extinguūtur: nec quia vituperat modò aliquis cogita, veumetiam si quid boni vnquam ab illo in te profectū est, diligenter cōsidera, & cōfestim ad clementiam redigeris. Immo verò ante omnia deum timeas, idque semper tecum verte. Quę cogitatio cito te modestū, ac māsuetum faciet. Preterea à tuis quoq; famulis documentū suscipias, cōsideraque nonnunquā te vituperante illos silere, & hinc intellige, non esse hanc philosophiam difficilem: hoc modo furorem tuum condemnabis, & in ipso cōtumeliandi tempore disces non esse cōtumeliandum, & sic ne ipse contumeliis affectus dolebis. Cogita quia non est ille qui vituperat, & nō molestè feres contumelias eius. Nam & demoniaci plerunq; nos verberant, nec solū non mouemur, verumetiam eos deflem⁹: Ita igitur etiā tu facito, misereat te cōtumeliātis. Magna enim belua ira scilicet, & furore, & pnicioso dæmone detinetur, solue ipsum qui ab huiusmodi dęmone vexatur, & sic insaniendo breuissimo temporis spacio corrūpitur. Huiusmodi enim hæc ægrotatio est, vt non egeat longo ad perdendum hominem tempore, propterea quidam dicit, Momentū furoris eius casus est ipsi: hoc ipsum videlicet tetrū atque tyrannicū ostēdens, quia breuissimo tēporis spacio, & sine aliqua ferè mora maximo solet afficere malo. Nā si ad vires suas prolixitas etiā temporis accederet, insuperabilis hæc pœnę passio esset. Vellē posse

 osten-

ostendere qualis quidē sit, qui vituperat, & qualis qui philosophatur, & nudū vtriusq; animū in medium ducere, videres enim alterum fluctib⁹ exagitari, alterū in trāquillo portu quiescenti nauiculę similem esse. Nam impetu horū turbatur fluctuū, & ipsos facilè dissoluit. Cum enim qui vituperāt, omnia faciunt, vt moderare possint si ex istā spe deciderint, facilè mitigātur & leniūtur. Nō enim videbis hominem ita cōmotum, qui postea se non magnopere condēnabit: veluti etiā ecōtra, qui non cōmotus ira, nunquā hoc factū suum solet condēnare. Nam si etiam īsurgere opus sit facilius atq; prudentius id absq; ira, quàm cū ira facere potes, & ad hoc nullū inde postea capies tędiū. Ita si volumus apud nosipsos facilè bona retinebimus, nihilq; nobis per gratiā deerit, quod ad tutelam & laudē nostram ptineat. Sed quęris laudē ab alio: tu igitur teipsum honora, & nemo te dehonestare poterit: si verò tu teipsum dehonestabis, etiā si oēs homines te laudent, nihilominus non honoraberis.

Simile. Quēadmodum enī nullus nos lædere poterit, nisi à nobisipsis lędamur: sic nisi nosipsos vituperemus, nemo alius nos vnq̄ dedecorabit. Ponamus enī mirabilē quendā atq; insignem esse virū, quem oēs adulterū, furē, sepulchrorū euersorē, homicidā, latronēmq; prędicent: ille verò nec irritet, nec molestè ferat, nec alicuius hmōi rei sibi cōscius sit, qua igitur inde vituperatione læditur? nulla pfecto, quid, inquies, si multi malā de ipso habeant opinionē? nulla inquā oīno vituperatione ipse lęsus est, sed illi se vituperarūt, qui

Simile. aliū quàm decet talē virū existimant. Dic quęso, si quis solē tenebrarū authorē existimet: solíne, an sibi detraxit? Sibi videlicet ipsi: cū furiosi & insanientis opinionē cōsequatur. Eodem pfecto modo, qui prauos bonos esse putant, & ecōtrario, seipsos vituperant. Quare magnū studiū, multámq; operā adhibeamus, vt cōscientia nostra mūdata, nullas aduersus nos ansas, nullā malam excitemus suspicionē: si verò alii hoc pacto nobis affectis insaniunt, non moueamur. Nam qui praua multorū opinione, cū bonus ipse sit, lędi videtur, nunq̄ profecto inde fiet, vt talis nō sit qualis est: qui verò frustranea cōmotus suspicione, pestiferū in seipsum morbum attraxit, hoc etiam pacto prauus, si ē cōtrario bonus esse videtur, nō modò nihil inde lucratus est, verūetiā

& in

& in desidiā incidet nō minorē, & maiori cruciatu vexabitur. Nam qui cū malus sit, malus etiā existimat, forsan humiliatus delicta sua facilia cognoscet: cū vero prauitas ei' latet, securus degit. Nam si accusantibus vniuersis, vix resipiscūt multi atq; cōpungunt: quando excitari poterunt, si nō solū reprehendi, verūetiam laudari se à multitudine sciant? Nō audis Paulū id accusantem, quia eū qui fornicatus fuerat, nō solum cognoscere peccatū suum Conrinthii nō permiserunt, verūetiam in peiora detrudebant applaudentes, honorantésq; ipsum? Quas ob res vehemēter rogo atq; obsecro, vt suscipicionibus & laude, ac vituperatione multorum neglectis, diligēter inuigilemus, ac faciamus, ne alicuius nobis mali cōscii simus, néue nosipsos vituperemus: Hoc enim modo tam in præsenti, quàm in futura vita magnā gloriam consequemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, &c. 1.Cor.5

HOMILIA LXXXIX. EX CAP. XXVII.

Sexta autē hora tenebræ factæ sunt per uniuersam A *terrā usq; ad nonā horam. Circa autem horā nonam clamauit Iesus uoce magna dicens: Eli Eli lama sabachthani: hoc est, deus meus, deus meus ut quid dereliquisti me?*

Hoc est illud profecto signū, quod petētibus Iudæis daturum se dicebat, dicēs: Generatio praua & adultera signum quærit, & signū nō dabitur ei, nisi signū Ionæ prophetæ. Mar.8. Crucē enim, mortē, sepulchrū, atq; resurrectionem significat. Et rursus alio quodā modo virtutes crucis significādo dicebat: Quum exaltaueritis filium hoīs, tunc cognoscetis Ioan.8. quia ego sum. Tale quippe aliquid dicitur. Quū me crucifixeritis, ac iā victoriā cōsecutos vos putaueritis, tūc vires meas cognoscetis. Nā ciuitas eorū post passionē Christi periit, mores cessarunt, disciplina ciuilis & sua libertas euanuit: prędicatio vero floruit, & ad extremas vsq; orbis oras euangelicus sermo peruenit, & terra simul ac maria frequentata desertaq; loca oīpotentiam eius prædicant: hoc igitur dicit, & ea quæ in ipso tēpore crucis acciderūt. Quippe mirabilius erat in patibulo crucis pēdente ipso, q̄ humi gradiente illa fieri. Acciditque etiam, quod de cælo illa facta sunt, queādmodum Iudæi petebant, & in vniuerso terrarū orbe,

orbe, quod nondũ plus accidit, nisi in Aegypto duntaxat, quando pascha erant celebraturi. Illa enim hæc figurate significabant. Tu verò etiam animaduerte, quando tenebræ fiũt, in media videlicet die fiunt, vt vniuersi qui terram habitant videant, quia dies vbique terrarum tunc est. Hoc signum non magnitudine solũ miraculi, verũetiam q̃a facilimè accidit, ad cõuertẽdos eos sufficiebat: post oĩa verò quę per insaniã & furorẽ fecerũt factũ est, quãdo iam ipse furor cessauit, quãdo deridẽdo saturati sunt, quãdo cõtumeliãdo animũ suũ explerũt, quando deniq; oĩa sibi dicta sunt, quę volebant, tũc tenebrę apparẽt, vt saltẽ tunc ira deposita, nõnihil ab hoc signo cõsequerent. Mirabili⁹ erat certè talia efficere, dum esset in cruce, q̃ de cruce descẽdere. Nã siue ab eo hęc facta esse putabant, timere ac credere oportuisset: siue nõ ab eo, sed à patre, oportebat tamen propterea cõmoueri atq; cõpũgi. Iram enĩ dei propter facta ipsorum cõmotam esse tenebrę illę significabãt. Nã quia eclipsis nõ erat, sed ira quędã atque molestia, nõ hinc solũ, verũetiã à spacio tẽporis patuit. Per tres enĩ horas eclipsis illa permansit, quũ tamen breuissimo quodam tẽpore accidere soleat, quod nõ ignorant qui viderũt: facta enim etiã fuit memoria nostra. Sed quomodo, inquies, oẽs mirati homines adeò nõ sunt, vt deũ ipsum putarent? Quia videlicet humanum genus magna desidia, & pteruitate tunc teneba tur: prętereavnũ hoc duntaxat fuit miraculum, quod factũ citò prętериit, adeò vt nemini cura fuerit causam eius inquirere. Ad hæc longa ĩpietatis cõsuetudine hoĩes deprauati fuerunt, & causam ignorantes putabant fortasse naturali quadam id eclipsi accidisse. Cur autẽ miraris de aliis qui nec sciebant quicquã, & segnitie deiecti nõ quærerũt, quum etiam illi qui in Iudęa viuebant, post tot tantaq; miracula aduersus eũ insurgerent, quanuis planum fuerit ab ipso illud gestum fuisse. Propterea enim in fine clamat tenebrarum, vt intelligerent adhuc ipsum viuere, & ab eo tenebras factas fuisse, vt meliores hac ratione fierent. Dicit enim: *Eli Eli lama sabachthani.* Vt vsque ad extremum spiritum honorari ab eo patrem & non esse illi aduersariũ discerent. Quapropter & propheticã vocem emisit, veterẽ approbãdo scripturam, & Hebraicè dixit, vt probe eiusdẽ

ipsum

ipſum eſſe cum patre volũtatis perciperẽt. Tu aũt etiã hoc locovecordiã illorũ, & petulantiã perſpice. *Putauerũt enim, inquit, Heliam ab eo uocari, & aceto ilico ipſum potauerunt. Alius autẽ impetuoſe accedens, lancea coſtam eius percuſſit.* Quid his omnibus iniquius vnquã excogitari poteſt, qui eò impietatis deuenerunt, vt mortuũ iã corpus vexarent? Tu verò conſidera, quomodo ad noſtrã ſalutẽ proteruitate illorum vtitur. Hoc enim vulnere facto, ſalutis noſtræ fontes è coſta ſua emanarunt. *Ieſus autem clamans magna uoce emiſit ſpiritum.* Hoc eſt illud quod dixerat: Poteſtatẽ habeo ponere animam meam, & poteſtatem habeo rurſus ſumere eam. Idcirco enim magna voce clamauit, vt oſtendat ſua hæc poteſtate fieri. Marcus autem dicit, miratum fuiſſe Pilatũ, ſi iã mortuus erat. Sed Centurio quoque ideo maximè credidit quia ſua ipſum ſponte, & poteſtate mortuum ꝓſpexit. Hæc vox velum templi ſcidit, monumẽta aperuit, & tẽplum ipſum in deſolationẽ redegit: quod fecit, nõ quia tẽplũ cõtẽneret, quomodo enim illud deſpiceret, q dicebat, Nolite facere domũ patris mei negociationis domũ? ſed ſicut etiã qui Babyloniis illud tradidit, indignos oſtẽdit illos eſſe, qui in eo cõuerſarentur. Propterea prophetia quædam hoc erat futuræ citò, ac perpetuæ deſolationis, & mutationis rerum ad maiora atque ſublimiora, & ineffabilis ſuæ ſignum virtutis. Sed ad hæc omnia reſurrectio quoque mortuorum ſecuta omnipotentiam eius oſtendit. Heliſæi enim tempore, quum mortuus vnum mortuum tetigiſſet, ſurrexit: nunc autem corpore in patibulo pendẽte, vox ſola mortuos excitauit. Huius enim illa figura fuit, quoniam ideo factum eſt, vt hoc facilius crederetur. Nec mortui ſolũ excitantur, verumetiam lapides ſcinduntur, & terra cõcutitur, vt hinc percipi poſſet, illos quoque facile dirumpere potuiſſe. Nã qui lapides ſcidit, qui terrarũ orbẽ tenebris obduxit, multo magis illos ſi voluiſſet, perdere potuiſſet: verũ noluit, ſed vires ſuas in elementis oſtendens illos ex clemẽtia ſaluare volebat: ſed nõ fuerũt illi remiſſiores. Talis quippe proteruitas inuidiæ eſt, vt nõ facile terminetur: ſed tunc quidem vel aduerſus ea quæ mirifice fiebant impudentiſſime reſiſtebant: poſtea verò cũ obſignato monumẽto, & caterua militũ cuſtodiẽte ſurrexit, ac ab ipſis cuſto

dibus

Ioã. 10.

Mar. 15.

Ioan. 2.

4. Re. 13

dibus quum surrexisse ipsum audirent, non dubitarũt argẽto illos corrumpere, vt resurrectionem Christi obfuscaret. Noli ergo mirari, si tunc etiã mente capti videbantur, quũ semel ad omnia ex impudentia perperam agenda præparati essent. Sed illud diligẽter considera, qualia signa nũc fecit, alia è cęlo, alia in terra, alia in ipso templo, tũ vt diuina eius indignatio cognosceretur, communissima iam futura, quæ ante abdita fuerunt penetralia, & quod cæli hominibus aperientur, & res ad vera sancta sanctorũ deriuabitur. Et illi quidem dicebant, Si rex Israel est, descẽdat de cruce: ipse verò totius se orbis regem ostendit. Illi dicebãt, Vah qui dissoluis tẽplum hoc, & in tribus restitMis diebus: ipse autem quomodo penitus desolabatur significauit. Ille alios saluabit, seipsum saluare non potest: ipse verò pendens de cruce, in seruorum corporibus abundantissimè il lud ostẽdit. Nã si magnũ est Lazarũ excitasse, multò mai⁹ ꝓfectò est multos iã olim mortuos in vitã reduxisse, quod resurrectionis futuræ signũ fuit. Multa enim corpora sanctorũ qui dormierũt, erecta in sanctã introierũt ciuitatẽ, & multis apparuerunt. Sed Centurio quoq; tunc gloriã reddidit deo, dicẽs: Verè iste homo iustus erat. Turbæ deniq; quæ ad videndũ exierant, pulsantes pectora sua reuertebãtur. Tãta crucifixi virtus apparuit, vt post illas contumelias, post vituperationẽ & cædẽ, tã Centurio q̃ populus cõpuncti fuerint. Quidã autẽ dicunt hunc Cẽturionẽ in fide postea roboratũ adeo fuisse, vt etiã martyrio sit coronat⁹. *Erant autem illic mulieres multæ à longe uidentes, quæ secutæ fuerant eum, Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi.* Hęc mulieres illæ facta videntes, quia natura magis compatiuntur, summopere flebant. Diligenter aũt considera, quãta illarũ cõstantia est. Sequebantur ipsum ministrantes ei vsq; ad pericula, præsentes omnia speculatæ fuerũt, quomodo clamauit, quomodo expirauit, quomodo lapides scissi sunt, cætera denique omnia.

Quare mulieres chri stũ resurrexisse primæ uiderunt. Quare primæ quoq; ipsum quũ surrexisset viderunt, & sexus qui maximè fuit condemnatus, primus honorũ contẽplatione ꝑfruitur: qđ maximè fortitudinẽ illarũ significauit. Discipuli enim fugierũt, illæ permanent, soror matris eius, hãc enim Iacobi appellat, & cętera. Ali⁹ aũt Euãgelista dicit,

sta dicit, quia multi etiam se propter hæc facta cædebant, & pectus percutiebant: quod summopere Iudæorũ ante oculos ponit crudelitatẽ, quibus enim cæteri flebãt amarè, his illi gloriabantur. Nã & si magna ira dei, imò verò furore ea signa forent, tenebræ scilicet, dirupti lapides rescissum velum, motus terræ, nec timore tamen vllo repressi, nec misericordia flexi sũt. *Accessit aũt Ioseph, & petiit Christi corpus.* Hic erat Ioseph qui quanuis prius occultabatur, rem tamen post mortem Christi subiit arduam. Nõ enim ignobilis quidã erat, neq; ignotus, sed ex cõsilio vnus atq; insignis: vnde fortitudo eius maxima admiranda est, quũ propter amorem Iesu periculum mortis susceperit, & vniuersorũ se odio tradiderit: exanime quippe corpus petere ausus, non ante destitit q̃ impetrauit. Nec solum animum eius, quia petiit, & non paruo impẽdio sepulchro tradidit, sed nouo quoq; suo monumento cognoscimus: quæ res nõ temere accidit, sed diuinit⁹ fuit dispẽsata, ne aliũ, nõ Christũ surrexisse suspicio fieret. *Erant aũt Maria Magdalena, & altera Maria contra sepulchrum sedentes.* Cuius rei gratia istę assident? Nihil magnum aut sublime, vt oportebat de ipso cogitabant, Ideo & vnguenta tulerunt, & diutius morabantur, vt simul ac per furorem Iudæorum liceret, ad vnguendum ipsum accurrerẽt. Vides mulierũ fortitudinẽ? vides pium erga ipsum amorem? vides liberalitatem in pecuniis? vides animũ vel mortis pericula contemnentem? Imitemur has mulieres nos viri, nec deseramus in tẽtationib⁹ Dominũ: illæ certè vel in mortuũ tantã pecuniam ediderunt, vitæ pericula non formidãtes. Nos aũt, eadẽ enim mihi dicenda sæpius sunt, nec famẽscentẽ quidẽ alere, nec nudũ induere volumus, sed cum mendicare ipsum videamus, sponte prætcrimus. Et certè si ipsum Christũ nũc videretis, non dubitaret vnusquisque vestrũ vniuersam substantiã erogare: verũ nunc teruncium non erogas. Nõ audis dicẽtẽ: Quod vni ex minimis meis facis, mihi facis? Nihil nẽpe interest, siue huic pauperi, siue ipsi Christo dederis. Nihil enim minus habes his mulieribus quæ tunc Christũ alebãt, imò verò, sed nemo his verbis turbetur, multo etiã maius. Non enim est æquale ipsum Dominũ præsentẽ alere, cuius præsentia vel lapideum ad se animũ attraheret, &

Nulla differentia, siue pauperi siue Christo dederis.

propter

Plus est, ipsũ Christũ in pauperibus, q̃ praesentẽ alere. propter eius verba duntaxat pauperes, medicos, aegrotos alere atq; curare. Quippe tũc etiam ipsa facies & dignitas praesentis, quae cũ videtur, parturit, quod facis, modò autẽ vniuersa haec liberalitatis & misericordiȩ tuȩ sunt: accedit quod maioris erga Christũ reuerẽtiae signũ est, quãdo qui dẽ ideo cõseruũ tuũ in omnib⁹ diligẽter pascis atq; curas. Quid igitur nosipsos deserentes, in illa studiũ omne cõsumimus, quae migrantes habere nõ possumus, & frequenter nec hic manẽtes retinere, cum ita locupletari liceat, vt nõ tãtũ hic, verũ & illic ditissimi videamur? Qui nanque loca, domos, & aurũ in anima circunfert, vbicunq; visus fuerit, cũ his videtur diuitiis. At ĩquies: Quomodo potest hoc fieri? Potest & cũ maiori facilitate. Nã si in caelũ ea transtuleris per pauperũ manus, ĩ anima tua reposueris omnia, & licet iam mors ingruat, illis te nemo priuabit, sed transibis & illic locuples. Talẽ habebat & Tabitha thesaurum. Propterea non domus eam prędicabat, neq; parietes, neq; lapides, neq; colũnae, sed induta viduarũ corpora, & manãtes lachrymȩ & fugitiua mors, vitãq; reflorescẽs. Talia nobis quoq; cõparem⁹ horrea, tales domos aedificemus, & ita deũ habebimus cooperatorẽ, & ipsi eius cooperatores erimus. Ipse nanq; pauperes, cũ non essent produxit: tu vero productos & factos, fame & reliquis aerũnis tabescere nõ finis, subueniẽs corrigẽs vndiq; dei templũ labẽs: cui quid vnquã aequale fuerit & ad vtilitatis & dignitatis rationẽ? Si verò nondũ apertè didicisti. quali te decorauit ornamẽto, paupertatẽ subleuare iubens: illud intra te cõputa: si tibi talẽ dedisset potestatem, vt labẽs caelũ sustinere posses, nõnne per id opus honorando te multo maiorẽ existimasset? En igitur maiori te dignum fecit honore? Quod enim caelis est dignius, hoc tibi refouẽdum cõmmisit. Apud deũ

Nota. enim visibilium nihil homini par. Nam & caelũ & terrã & mare propter eũ fecit, & in eo magis quàm in cȩlo delectatur inhabitans. Et tamen nos & haec sciẽtes, nullam dei tẽplorum curam gerimus, aut prouidentiã, sed eos neglectũ iri sinentes, nobis magnas & splendidas domos paramus. Et ideo cunctis priuatis sumus bonis, & valde pauperibus pauperiores: quoniã has ornamus aedes, quas hinc migrantes asportare nõ possumus, & illas omittimus, quas nobiscũ

possumus

possumus simul ducere: dissoluta nanq; pauperũ corpora omnino resurgẽt,& his productis,qui hæc imperauit de⁹, eos qui curam ipsorum gesserint, laudabit,& admirabiles reddet,ꝙ eos iam casuros,nunc quidem præ fame,nũc verò præ nuditate & gelu omnibus modis refocillarunt. Veruntamen & tot nobis laudibus propositis,adhuc cessam⁹, & ad hanc pulchrã torpemus curam. Et Christus quidem non habet,vbi caput suum reclinet,sed circumiit peregrinus,& nudus,& esuriẽs:tu verò suburbana,thermas,& porticus,innumerósq; paras thalamos incassum & frustra: at Christo nec exiguum cõmunicas tectũ,coruis aũt, & miluis fastigia exornas. Quid hac pei⁹ stupiditate? Quid hac insania grauius: Insania siquidẽ hæc sunt extrema. Quin potius qcquid aliquis dixerit,dignũ protulerit nihil. Verũtamẽ si volumus, ægritudinẽ,licet grauẽ,repellere possumus. Nec solum fieri potest,sed & facile. Nec facile simpliciter,verũ & multo facilius ab hac peste liberari, quàm à corporalibus morbis,quanto maior est & medicus. Eum igitur alliciamus,& vt adiuuet rogemus,& à nobisipsis debita conferamus,voluntatem dico,& prõptitudinem: nihil enim aliud exigit. Sed si hęc accipiat solum,à seipso cũcta depromet. Impendamus itaque nostra,vt & hic puram assequamur sanitatẽ,& ad futura perueniamus bona, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul & sancto spiritui gloria,imperium, honor & adoratio,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Oratio sub compendio omnes septem petitiones, in precatione dominica expressas, complectens.

Pater noster qui es in cælis.

OMnipotens sempiterne deus,qui te personarum delectu, communem omnium cælestium patrem,ut cælestes essemus filii tui appellari dignatus es,

Sanctificetur nomen tuum.

Da nomen tuum sanctissimum in nobis candore & exemplo innocentis uitæ sanctificari:ut cuncti per nos bonitatemque nostram, & uirtutes quas in nobis operaris,te sanctificent, & glorificent.

Adueniat

Adueniat regnum tuum.

Da ut regnum gratiæ & misericordiæ tuæ in pectora nostra ueniat, ut regni gloriæ & maiestatis participes fieri mereamur.

Fiat uoluntas tua, sicut in cælo & in terra.

Da ut usque ad mortem, tuam diuinam sequamur uoluntatem, & exēplo cælestiū ciuiū, concordes & trāquilli unanimi spiritu cōpressis carnis uiribus, mundiq; & diaboli uictis blandimentis, tuæ sanctissimæ uolūtati nūquam reluctemur: sed in omnibus obsequamur.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

Da corpori nostro necessarium uictum, ut tibi liberius seruiamus. Da nobis precamur o pater, panem illū cælestem, corpus Iesu Christi filii tui, cibum & medicinam animæ nostræ. Da nobis panem diuinorum præceptorum in ueritate factorum, ut in his pro affectu ambulemus, & nos exerceamus. Da demū nobis panem diuini uerbi, quod animæ nostræ fulcit substantiam: ut his alimentis saturati, ad cælestem saturitatem, ubi nulla esuries est, peruenire mereamur.

Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Da ut hostibus & lædentibus nos simus placabiles, & in nos commissa errata ultro remittamus, ut te quoque in remittendis erratis nostris facilem & clementem inueniamus.

Et ne nos inducas in tentationem.

Da ne toti in tentationes inducamur, ut toti perdamur, Sed in omnibus tentationum periculis, & mediis afflictionum fluctibus paternum nobis adesse sentiamus præsidium, ne tentatoris malis artibus uicti in sempiternum pertrahamur exitium. Sed instar uasorum figuli probati, & tentationum igne purgati, cursum nostrum consummamus, bonumq; certemus certamen tecum uicturi, in omniū tentationum uictrice ciuitate cælesti, in omnia secula.

Sed libera nos à malo.

Da demum clementissime pater, ut ab omnibus corporis & animi, præsentibus & futuris malis, tua benignitate liberemur, & olim fœdissimi patris nostri diaboli iugo, per Iesum Christum filium tuum excusso hæreditatem cælestis regni, sanguine eiusdem filii tui, nobis filiis tuis partam, perpetuo possideamus, & inter angelicos choros beatosq; spiritus cælestibus deliciis semper perfruamur, patrocinante nobis benignitate atque gratia Iesu Christi seruatoris nostri, cui, & tibi patri nostro spiritui sancto imperium, gloria, & honor, nunc & in omnia secula, Amen.

FINIS.